
Konsultacje projektu
programu „Program
Rozwoju Organizacji
Obywatelskich na lata
2018-2030 PROO”.

raport

KANCELARIA PREZESA RADY MINISTRÓW
Przewodniczący Komitetu
do Spraw Pożytku Publicznego

Warszawa 2018

Wydawca:

KANCELARIA PREZESA RADY MINISTRÓW
Departament Społeczeństwa Obywatelskiego

Al. Ujazdowskie 1/3
00-583 Warszawa

Tel. 22 694 75 29
Fax. 22 694 72 34

Mail: sekretariat_DOB@kprm.gov.pl

www.spoleczenstwoobywatelskie.gov.pl

Raport został przygotowany przez Zespół Departamentu Społeczeństwa Obywatelskiego
w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów.

Spis treści

I.	Wstęp	2
II.	Informacje ogólne o programie.....	4
III.	Informacje o konsultacjach publicznych	6
IV.	Podsumowanie uwag zgłoszonych w konsultacjach publicznych i ich wpływu na kształt projektu programu	8

Załączniki:

Załącznik nr 1 - Zestawienie uwag zgłoszonych w toku konsultacji publicznych projektu „Program Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018-2030 PROO”.

Załącznik nr 2 - Zestawienie uwag zgłoszonych w toku opiniowania projektu „Program Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018-2030 PROO”

I. Wstęp

Konsultacje publiczne są wielostronnym i wieloetapowym procesem, w którym osoby indywidualne oraz podmioty prawne, będąc adresatem działań normotwórczych, mogą zapoznać się z projektowanymi rozwiązaniami. Opierają się na aktywnej postawie obywatelskiej, stwarzając jednocześnie przesłanki do kreowania, rozpowszechniania i utrwalania pozytywnych wzorców w zakresie zainteresowania życiem publicznym. Konsultacje stanowią również jeden z fundamentów budowania poprawnych, opartych przede wszystkim na zaufaniu, relacji pomiędzy obywatelami a instytucjami demokratycznego państwa prawa.

„Program Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018-2030 PROO ” został opracowany przy współpracy z grupą ekspertów reprezentujących m.in. zespoły: Pełnomocnika Rządu ds. Społeczeństwa Obywatelskiego przy Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, praktyków w dziedzinie finansowania i wspierania rozwoju organizacji społeczeństwa obywatelskiego, reprezentujących organizacje pozarządowe i instytucje publiczne funkcjonujące w różnych obszarach życia społecznego. Prace w pierwszej fazie prowadzone były pod przewodnictwem Pełnomocnika Rządu do Spraw Społeczeństwa Obywatelskiego, a następnie pod kierownictwem Przewodniczącego Komitetu do Spraw Pożytku Publicznego. W terminie składania programu pod obrady Komitetu Stałego Rady Ministrów, a więc zakończenia trwających procesów uzgodnień międzyresortowych, opiniowania i konsultowania programu, Przewodniczący Komitetu do Spraw Pożytku Publicznego przedstawi Komitetowi Stałemu Rady Ministrów raport z konsultacji, obejmujący zgłoszone w tym zakresie uwagi i komentarze oraz informację o sposobie ich uwzględnienia w dalszych pracach nad dokumentem. Jednocześnie raport zostanie przedstawiony opinii publicznej, zarówno w odpowiedniej zakładce portalu rządowego procesu legislacyjnego.

Celem niniejszego raportu jest przedstawienie procesu konsultacji publicznych rządowego projektu programu pn. „Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018-2030 PROO ”. Zakres i formę prowadzenia konsultacji określa uchwała Nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. Regulamin pracy Rady Ministrów (M.P. z 2016 r. poz.1006, z późn. zm.). Program jako przedłożenie rządowe podlega procesowi uzgodnień, opiniowania i

konsultacji publicznych m.in. z organizacjami pozarządowymi. Z uwagi na treść projektowanej regulacji, program został poddany opiniowaniu Rady Działalności Pożytku Publicznego.

Konsultacje publiczne zostały ogłoszone w dniu 15 czerwca 2018 r. i zostały zakończone w dniu 5 lipca br.

Raport składa się z trzech rozdziałów przedstawiających:

- informacje ogólne o projekcie Programu pn. „Program Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018-2030 PROO”;
- informacje ogólne o przeprowadzonych konsultacjach;
- podsumowanie uwag zgłoszonych w procesie konsultacji.

Do raportu dołączono załączniki zawierające szczegółowy opis uwag i propozycji zmian do projektu zgłoszonych w procesie konsultacji publicznych projektu wraz z wyjaśnieniami i komentarzami projektodawcy (załącznik nr 1) oraz szczegółowy opis uwag i propozycji zmian do projektu zgłoszonych w procesie opiniowania projektu wraz z wyjaśnieniami i komentarzami projektodawcy (załącznik nr 2).

Raport został przygotowany przez Zespół Departamentu Społeczeństwa Obywatelskiego w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów.

II. Informacje ogólne o programie

Głównym celem „Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018-2030 PROO” jest wsparcie rozwoju instytucjonalnego organizacji społeczeństwa obywatelskiego oraz zwiększenie udziału tych organizacji w życiu publicznym w Polsce.

Wzmocnienie instytucjonalne będzie prowadzić do wszechstronnego rozwoju sektora obywatelskiego, w tym do podniesienia jakości działania organizacji, ich efektywnego zaangażowania w życie publiczne, zwiększenia funkcji kontrolnych oraz eksperckich. Istotnym założeniem Programu jest wsparcie budowy silnego, sprawnego sektora obywatelskiego, który, zachowując swoją różnorodność i niezależność, będzie równocześnie realnym, równoprawnym partnerem w życiu publicznym i społecznym dla znacznie silniejszych instytucji władzy politycznej, ekonomicznej, medialnej czy samorządowej. Cele szczegółowe Programu obejmują wzrost zaangażowania obywateli i organizacji obywatelskich w życie publiczne, wzmocnienie organizacji obywatelskich w wymiarze strategicznym oraz poprawę stabilności finansowej organizacji obywatelskich.

W ramach Programu organizacje obywatelskie będą mogły w drodze otwartych konkursów uzyskać dotacje na realizację działań misyjnych i rozwoju instytucjonalnego, uczestnictwo w ważnych wydarzeniach życia publicznego, wkłady własne do projektów finansowanych z innych źródeł, budowę kapitału żelaznego, pomoc doraźną. Wsparcie będzie adresowane w szczególności do organizacji strażniczych, a także mediów i think-tanków obywatelskich.

Planowane oddziaływanie Programu rozumiane jako istotne zmiany osiągnięte w obszarze budowy społeczeństwa obywatelskiego w Polsce to:

- wzrost zaangażowania organizacji obywatelskich w życie publiczne i zwiększenie liczby organizacji zaangażowanych w procesy konsultacji społecznych;
- zwiększenie dynamiki dialogu obywatelskiego w Polsce, zbudowanie trwałych płaszczyzn kontaktów i wymiany informacji między organami administracji publicznej a organizacjami trzeciego sektora;
- znacząca poprawa stabilności instytucjonalnej, organizacyjnej i finansowanej organizacji społeczeństwa obywatelskiego w perspektywie wieloletniej;

- wzmocnienie organizacji, które dotychczas z uwagi na profil lub specyfikę działalności miały ograniczone możliwości korzystania ze wsparcia publicznego.

Program zakłada zatem znaczny wkład w budowę społeczeństwa obywatelskiego w Polsce w zakresie tworzenia warunków i przestrzeni dla działania organizacji, w których obywatele dobrowolnie współdziałają ze sobą na rzecz realizacji ważnych interesów społecznych i publicznych, a także angażują się w działania na rzecz dobra wspólnego danej społeczności oraz podejmują decyzje w sprawach dla niej istotnych.

Realizacja Programu finansowana będzie z krajowych środków publicznych w ramach Funduszu Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego utworzonego na podstawie art. 88a ustawy z dnia 19 listopada 2009 r. o grach hazardowych, którego dysponentem jest Przewodniczący Komitetu do spraw Pożytku Publicznego. Zgodnie z nowelizacją ww. ustawy z dnia 15 grudnia 2016 r., przychodem Funduszu Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego jest 4% wpływów z dopłat z gier objętych monopolem państwa.

„Program Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018-2030 PROO” będzie realizowany przez Instytucję Zarządzającą – Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego.

Program będzie podlegał systematycznemu monitoringowi oraz okresowej ewaluacji. Przewidziana jest ewaluacja „on-going” w systemie dwuletnim oraz ewaluacja ex-post po zakończeniu Programu.

III. Informacje o konsultacjach publicznych

W polskim systemie demokratycznego państwa prawnego obywatele są suwerenem, który sprawuje rządy za pośrednictwem swoich przedstawicieli, którym udzielił mandatu w wyborach. W demokratycznym państwie prawnym obywatele nie powinni jednak ograniczać swego udziału w systemie sprawowania władzy wyłącznie do aktu wyborczego. Jak najszerszemu uczestnictwu obywateli służą rozmaite formy partycypacji obywatelskiej. Konsultacje publiczne są jednym z elementów tego systemu. Celem konsultacji jest poprawa jakości legislacji i innych decyzji, ale nade wszystko konsultacje służą poprawie jakości komunikacji – dialogu obywatelskiego. Wysłuchanie racji różnych stron pozwala wcześniej wychwycić błędy i stworzyć bardziej wyważone rozwiązania. Decyzje mogą wtedy uwzględniać zróżnicowane potrzeby obywateli, grup, środowisk i instytucji społeczeństwa obywatelskiego. Konsultacje służą artykulacji i wymianie poglądów, a nie prowadzeniu sporów. Ostatecznie to jednak posiadający mandat pochodzący z wyboru rząd podejmuje decyzję polityczną o kształcie rozwiązań zaproponowanych w akcie legislacyjnym.

Konsultacje publiczne publicznych „Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018-2030 PROO” prowadzone były na podstawie uchwały Nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. Regulamin pracy Rady Ministrów (M. P. z 2016 r. poz. 1006, z późn. zm.).

Uzgodnienia

Stosownie do § 20 ust. 1 pkt 1 oraz § 35 ust. 1 i 2 uchwały Nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. Regulamin pracy Rady Ministrów (M. P. z 2016 r. poz. 1006, z późn. zm.) projekt dokumentu rządowego, tj. programu wspierania rozwoju społeczeństwa obywatelskiego pod nazwą „Program Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018-2030 PROO” został skierowany w dniu 7 czerwca 2018 r. do uzgodnień międzyresortowych z terminem 7 dni na zgłoszenie uwag. Do dokumentu 1 ministerstwo zgłosiło łącznie 7 uwag.

Konsultacje publiczne

Zaproszenia do udziału w konsultacjach publicznych dokumentu wysłano w dniu 15 czerwca 2018 r. do 168 organizacji pozarządowych z terminem na zgłaszanie uwag do 5 lipca br.

Celem konsultacji było włączenie w proces decyzyjny jak największej liczby zainteresowanych.

Konsultacje publiczne oparto na zasadach:

- otwartości udziału;
- równości uczestnictwa;
- jawności przebiegu.

Projekt został ponadto udostępniony na stronie internetowej w Biuletynie Informacji Publicznej Kancelarii Prezesa Rady Ministrów w zakładce *Projekty aktów prawnych powstających w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów*.

Konsultacje prowadzone były zgodnie ze standardami wypracowanymi w procesie kształtowania dobrych praktyk w tym zakresie. W szczególności proces konsultacji projektowany był tak, aby uwzględnić zasady opisane w dokumencie „Siedem zasad konsultacji”¹: dobrej wiary, powszechności, przejrzystości, responsywności, koordynacji, przewidywalności i poszanowania interesu ogólnego. W świetle poniższego raportu oczywistym jest, że Przewodniczący Komitetu do Spraw Pożytku Publicznego wykonał wiele działań, aby konsultacje publiczne były jak najszersze i dotarły do jak największej liczby podmiotów.

W drodze konsultacji publicznych 14 podmiotów zgłosiło łącznie 104 uwagi.

Proces opiniowania

Projekt programu został również przesłany w dniu 7 czerwca 2018 r. do zaopiniowania do Rady Działalności Pożytku Publicznego, Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego, stosownie do przepisów:

- 1) ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2018 r. poz. 450);
- 2) ustawy z dnia 6 maja 2005 r. o Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego oraz przedstawicielach Rzeczypospolitej Polskiej w Komitecie Regionów Unii Europejskiej (Dz. U. z 2005 r. poz. 759); oraz w dniu 15 czerwca 2018 r. do Rady Narodowego Instytutu Wolności - Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego.

¹ <https://mac.gov.pl/wp-content/uploads/2013/03Kodeks-Konsultacji.pdf>

IV. Podsumowanie uwag zgłoszonych w konsultacjach publicznych oraz procesu opiniowania wraz informacją o wpływie na kształt projektu Programu

W ramach zgłoszonych uwag, komentarzy i propozycji wyodrębniono łącznie 104 uwagi zgłoszone w konsultacjach publicznych oraz 19 uwag w procesie opiniowania. Poniżej zaprezentowano ogólne podsumowanie do najczęściej pojawiających się uwag i komentarzy. Kompletną tabelę zawierającą treść wszystkich uwag oraz sposób ich uwzględnienia w projekcie ustawy wraz z uzasadnieniem zamieszczono w załączniku do niniejszego raportu.

1.) Konsultacje publiczne

Ze względu na wielowymiarowy charakter uwag, które zostały zgłoszone w trakcie konsultacji, nie jest możliwe aby określić któryś z podnoszonych wątków jako dominujący.

Często podnoszone uwagi dotyczyły zapisów części dokumentu programowego przedstawiającego **diagnozę** rozwoju instytucjonalnego organizacji w Polsce, i m.in. wyrażały aprobatę z przedstawionych danych i wniosków, ale także wyrażały wątpliwości co do zakresu cytowanych w dokumencie badań. W opinii Projektodawcy diagnoza, oparta na wynikach dwóch przekrojowych, najnowszych ogólnopolskich badań sektora pozarządowego w Polsce (GUS, Stowarzyszenie Klon/Jawor), w skuteczny sposób zidentyfikowała kluczowe bariery i problemy odnoszące się do funkcjonowania całego sektora, tak aby optymalnie dopasować projektowane instrumenty wsparcia. Kolejną, powtarzającą się uwagę wiązała się z zawartym w diagnozie odniesieniem do wyników kontroli NIK w zakresie systemu realizowanego w ramach Programu Funduszy Inicjatyw Obywatelskich², dotyczącym stosowania regrantingu w ww. programie. Należy wyjaśnić, że diagnoza nie zawiera generalnej oceny programów regrantingowych, a jedynie odniesienie do wyników kontroli NIK w zakresie systemu realizowanego w ramach P FIO. Projektodawca generalnie podziela opinię dotyczącą znaczenia realizacji programów regrantingowych, w związku z powyższym z treści Programu usunięto zapisy, które

² Opracowanie NIK – raport z realizacji PO FIO w latach 2012-2015

mogły być interpretowane jako negatywna ocena regrantingu. W przesyłanych uwagach podjęto również próbę dyskusji z przedstawionymi wynikami badań i ich oceną – np. dotyczącymi rozwarstwienia ekonomicznego wśród organizacji, lub uzależnienia od środków publicznych. Projektodawca stoi na stanowisku, iż tezy zawarte w części Programu dotyczącej diagnozy rozwoju instytucjonalnego organizacji obywatelskich mają swoje odzwierciedlenie w zbieżnych wynikach niezależnych, ogólnopolskich, przekrojowych badań trzeciego sektora. Zgłoszono także zasadną uwagę dotyczącą braku zawarcia w diagnozie osobnego podrozdziału kumulującego wnioski wypływające z przeprowadzonej analizy – uwaga ta została uwzględniona.

Na uwagę zasługuje także, przyjmowana przez wielu jako pozytywne rozwiązanie, propozycja **budowania kapitałów żelaznych**, zawarta w Priorytecie 2. Organizacje zgłaszały jednak wątpliwości dotyczące możliwości wdrożenia ww. propozycji na podstawie obowiązujących przepisów, oraz szczegółowych warunków i harmonogramów uzyskania wsparcia. Należy wyjaśnić, że budowa kapitałów żelaznych przez organizacje pozarządowe realizowana będzie ze środków publicznych zgodnie z zapisami art. 151 ustawy o finansach publicznych, podobnie jak inne umowy dotacyjne. W umowie opisany będzie m.in. tryb kontroli wykonania zadania oraz termin i sposób rozliczenia udzielonej dotacji. Transfer środków będzie odbywał się więc jak w przypadku innych umów dotacyjnych. Projektodawca stoi na stanowisku, że obowiązujące przepisy pozwalają na finansowanie zadań związanych z budowaniem kapitałów żelaznych. W dokumencie programowym wskazano ramy prawne, które określają warunki realizacji Programu. Wsparcie w ramach Priorytetu 2 zgodnie z harmonogramem zostanie uruchomione w 2018 roku w ramach projektów przygotowawczych. Kolejne fazy realizacji Priorytetu będą uruchamiane „kaskadowo”, przy założeniu, że budowa początkowego kapitału żelaznego wymaga kompleksowych działań polegających na zapewnieniu finansowania własnego, zbudowaniu lokalnej koalicji, opracowania strategii zarządzania kapitałem, itp. Kryteria oraz szczegółowe warunki uzyskiwania wsparcia zostaną zawarte w regulaminach poszczególnych otwartych konkursów dotacyjnych.

Pojawiły się także krytyczne uwagi dotyczące poziomu szczegółowości Priorytetów programu oraz planu finansowego. Należy zwrócić uwagę, iż szczegółowe warunki uzyskiwania wsparcia w ramach poszczególnych priorytetów Programu zostaną określone w regulaminach konkursów, które uprzednio zostaną poddane konsultacjom publicznym. Plan finansowy ma charak-

ter ramowy z uwagi na potrzebę umożliwienia Instytucji Zarządzającej zastosowania elastycznych metod zarządzania finansami Programu w horyzoncie wieloletnim.

Projektodawca uwzględnił także uwagę dotyczącą uzupełnienia Programu o zapis dotyczący udostępnienia na stronie internetowej Instytucji Zarządzającej raportów z ewaluacji Programu – stosowny zapis uwzględniono w rozdziale 6.3

W trakcie konsultacji pojawiły się także uwagi nie związane przedmiotowo z zakresem interwencji w ramach PROO, natomiast ich treść stanowiła istotną obserwację w odniesieniu do kondycji organizacji obywatelskich i zostanie wykorzystana w innych propozycjach programowych lub legislacyjnych.

2.) Opiniowanie

Rada Działalności Pożytku Publicznego oraz Rada Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego pozytywnie opiniowała projekt programu.

Tabela stanowiąca załącznik 2 do raportu przedstawia szczegółowe uwagi oraz odnoszące się do nich stanowisko Projektodawcy.

**Zestawienie uwag zgłoszonych w toku konsultacji do projektu dokumentu rządowego pod nazwą
Program Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018-2030 PROO**

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
1.	Fundacja NIKA	<p>Dywersyfikacja przychodów organizacji i odejście od postawy uzależnienia od grantów nastąpi jedynie wówczas, kiedy podejmie się działania zmierzające do odczarowania powszechnie pokutującego przekonania polegającego na stawianiu znaku równości pomiędzy organizacjami pozarządowymi i działalnością charytatywną. Obecnie, jeśli organizacja prowadzi odpłatną działalność statutową już jest postrzegana jako "podejrzana", zaś prowadzenie działalności gospodarczej praktycznie ją dyskwalifikuje zarówno w oczach społeczeństwa, urzędników, jak i innych organizacji. Ma to kapitalne znaczenie w kontekście tych problemów, o których jest mowa w przedstawionych przez Państwa dokumentach. Oczywiście należy rozróżnić sytuację, w której organizacja kręci przysłowiowe lody (co jest patologią i nie powinno być na to społecznego przyzwolenia, choć paradoksalnie dobry PR takich organizacji bywa nadzwyczajnie skuteczny), od sytuacji, w której organizacja stara się zapewnić sobie środki na finansowanie własnej działalności metodami biznesowymi, w czym, co do zasady nie ma niczego złego. Niestety przekaz społeczny takiej sytuacji był przez wiele lat kształtowany w sposób negatywny, co ma teraz szereg negatywnych skutków i stanowi ogromną blokadę psychiczną do podejmowania tego typu aktywności. Nawet urzędnicy nie rozumieją tych zjawisk. Przykład -</p>	<p>Uwaga ma charakter diagnozy szczegółowej, natomiast proponowane rozwiązanie dot. kampanii informacyjnej nie wiąże się przedmiotowo z zakresem PROO.</p> <p>Treść uwagi stanowi istotną obserwację w odniesieniu do kondycji organizacji obywatelskich i zostanie wykorzystana w innych obszarach realizacji Narodowego Programu Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego.</p>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		<p>Urząd Dzielnicy udostępni NGOsovi salę na zajęcia pod warunkiem, że będą one bezpłatne. Z chwilą, kiedy pobierana jest jakakolwiek opłata od uczestników, nawet symboliczne 5 zł, o bezpłatnie użyczonych sali można zapomnieć. A 5 zł od uczestnika nie pokryje przecież kosztów warsztatów, nie wspominając o żadnym zysku. To, że nadal realizujemy cele statutowe, a przy okazji obowiązki urzędu, nie ma już kompletnie żadnego znaczenia w takiej sytuacji. Dlatego uważam, że powinna pojawić się ogólnopolska kampania informacyjna, której celem byłoby odczarowanie tej sytuacji, co nie nastąpi szybko. Ale im pręcej zaczniemy, tym pręcej organizacje ośmielą się na prowadzenie działalności gospodarczej i odejdą od "żebractwa" (przepraszam, ale czasem tak to wygląda) od grantodawców.</p>	
2.	Fundacja NIKA	<p>W programie brakuje pomysłu na rozwiązanie problemu organizacji pozarządowych, który polega na wysokości opłat w różnych urzędach i instytucjach, a także pewnej nierówności podmiotów wobec prawa w tej sferze. Przykład - zmiana zapisów w KRS - opłaty są naprawdę wysokie, biorąc pod uwagę fakt, że bardzo duża część organizacji praktycznie działa bezbudżetowo. Ale dodatkowo stowarzyszenia są zwolnione z opłat, a fundacje nie - z czego to wynika? Aby stworzyć NGO-som dobre warunki do rozwoju, dobrze by było, aby zwolnić (lub znacznie obniżyć) je z różnego rodzaju opłat administracyjnych.</p>	<p>Uwaga ma charakter diagnozy szczegółowej, natomiast proponowane rozwiązanie dot. obniżenia lub zwolnienia organizacji z opłat administracyjnych nie wiąże się przedmiotowo z zakresem interwencji w ramach PROO. Treść uwagi stanowi istotną obserwację w odniesieniu do kondycji organizacji obywatelskich i zostanie wykorzystana w innych obszarach realizacji Narodowego Programu Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego.</p>
3.	Fundacja NIKA	<p>Podkreślenia wymaga sprawa przygotowania urzędników do pracy z NGO-sami, zrozumienia istoty tej współpracy, począwszy od sposobu przygotowywania ogłoszeń konkursowych, które są często dramatyczne jakościowo</p>	<p>Uwaga ma charakter diagnozy szczegółowej, natomiast proponowane rozwiązanie dot. ogólnopolskiego szkolenia urzędników nie wiąże się przedmiotowo z zakresem PROO. Treść uwagi stanowi istotną obserwację w odniesieniu do</p>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		<p>i kompletnie nie uwzględniają uwarunkowań środowiska NGO (pomimo zgłaszania uwag w trybie konsultacji z DKDSem), wpisywane są tam wymagania, które potem kompletnie nie są brane pod uwagę przy ocenie ofert. Poza tym procedury udzielania dotacji z otwartych konkursów trwają miesiącami, terminy nakreślone przez urząd w ogłoszeniach konkursowych są przekraczane i urzędy specjalnie się tym nie przejmują, zaś często dla organizacji zmiana tych terminów jest poważnym problemem organizacyjnym. Podczas przygotowywania ofert wymaga się od nas dochowania należytej staranności, zaś od urzędników kompletnie się tego nie wymaga. Zatem, aby uzdrowić sytuację, być może powinna zostać przeprowadzona akcja ogólnopolskiego szkolenia urzędników.</p>	<p>kondycji organizacji obywatelskich i zostanie wykorzystana w innych obszarach realizacji Narodowego Programu Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego.</p>
4.	Fundacja Polskie Centrum Pomocy Międzynarodowej	<p>Chcielibyśmy zwrócić szczególną uwagę na potrzebę budowania zdolności wdrożeniowej organizacji w celu absorpcji funduszy międzynarodowych poprzez dofinansowanie wkładów własnych oraz wsparcie idei wolontariatu eksperckiego.</p> <p>W roku 2017 polska pomoc humanitarna i rozwojowa dla zagranicy zamknęła się kwotą 2 825 mln złotych. Spośród tej kwoty, wpłaty budżetu państwa na mechanizmy pomocowe Unii Europejskiej lub ONZ stanowiły 91,7% całości polskiej pomocy rozwojowej. W roku 2017 na projekty realizowane przez NGO i finansowane z funduszy MSZ przeznaczono tylko 48,6 mln zł, co stanowiło 1,7% polskiej pomocy rozwojowej. Przy całkowitym finansowaniu ze strony budżetu państwa realizowanych przez NGOsy działań poza granicami kraju w wysokości 11 mln euro rocznie, polskie organizacje</p>	<p>Projektodawca dostrzega istotne znaczenie działalności polskich organizacji w obszarach pomocy humanitarnej i rozwojowej. W Programie przewidziano finansowanie wkładów własnych, rozwój instytucjonalny (budowanie zdolności administracyjnej, wdrożeniowej organizacji), a także wsparcie dla powstawania kapitałów żelaznych. Organizacje działające w obszarach pomocy rozwojowej i humanitarnej będą mogły ubiegać się o wsparcie w ramach następujących priorytetów PROO:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Priorytet 1a Wsparcie działań misyjnych i rozwoju instytucjonalnego; • Priorytet 1b Dotacje na wkład własny • Priorytet 2a Dotacje operacyjne na wsparcie budowania początkowych kapitałów żelaznych • Priorytet 2b Dofinansowanie początkowych kapitałów żelaznych; • Priorytet 2c Dofinansowanie rozbudowy kapitałów

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		<p>pozarządowe nie mają szans w konkurencji o środki unijne ze względu na zbyt małą zdolność budżetową i wdrożeniową.</p> <p>Kwota finansowania ze strony niektórych mechanizmów UE, np. ECHO, jest powiązana z wielkością budżetu operacyjnego podmiotu - organizacji pozarządowej i w przypadku ECHO wynosi 20-25% budżetu organizacji. W tych warunkach, polska organizacja pozarządowa składająca wniosek projektowy o wartości 1-1,5 mln euro od razu przegrywa w konkurencji z większymi organizacjami z Europy Zachodniej, które składają projekty dziesięciokrotnie większe. Z tego też powodu konieczne jest budowanie zdolności administracyjnej, wdrożeniowej i kapitałów żelaznych szczególnie tych organizacji pozarządowych, które mają realną szansę pozyskać dodatkowe środki i projekty z funduszy UE, ONZ i innych donorów.</p>	<p>żelaznych.</p>
5.	Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce	<p>Diagnoza zawiera zbyt uproszczone twierdzenia, oparte na jednostkowych i wybiórczych danych. Wydaje się, że te twierdzenia należy zweryfikować, wykorzystując dodatkowe źródła informacji. Przykład: analizując dostępność środków dla organizacji na terenach wiejskich w ogóle nie dostrzeżono i nie wzięto pod uwagę działalności Lokalnych Grup Działania i Lokalnych Grup Rybackich, które dysponują dużymi środkami, w tym także przeznaczonymi dla lokalnych organizacji pozarządowych.</p>	<p>Uwaga nie została uwzględniona.</p> <p>Diagnoza oparta jest na wynikach dwóch przekrojowych, ogólnopolskich badań sektora pozarządowego w Polsce (GUS, Stowarzyszenie Klon/Jawor). Celem diagnozy było zidentyfikowanie kluczowych barier i problemów odnoszących się do funkcjonowania całego sektora, tak aby optymalnie dopasować projektowane instrumenty wsparcia. Diagnoza opracowana na potrzeby PROO nie jest natomiast pracą naukową, a co za tym idzie koncentruje się na najważniejszych zjawiskach i nie aspiruje do prezentowania kompletnego i szczegółowego obrazu III sektora. Tym samym celowo nie zdecydowano się na pogłębianie analiz w ramach poszczególnych segmentów III sektora, w tym zarówno branżowych, jak również odnoszących się do zasięgu działania, lokalizacji itp. W tym</p>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
			miejscu należy również zaznaczyć, że działalność Lokalnych Grup Działania i Lokalnych Grup Rybackich jest w rzeczywistości realizowana głównie w zakresie wsparcia przedsiębiorczości oraz dofinansowania projektów samorządowych.
6.	Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce	Nie uwzględniono także faktu, że część organizacji ogólnopolskich, zaliczona w diagnozie do tak zwanych „oligarchów” sektora pozarządowego, większość środków przekazuje dla małych, lokalnie działających organizacji, co stanowi zresztą jedyny skuteczny sposób na wskazane w diagnozie uzależnienie organizacji od środków publicznych.	Uwaga nie została uwzględniona. Fakt, że działają organizacje ogólnopolskie, które przekazują środki finansowe mniejszym, lokalnym organizacjom, nie wpływa na generalny obraz sektora, zgodnie z którym 10% organizacji dysponuje 86% środków (przychodów sektora). W świetle danych przytoczonych w diagnozie nie widać również istotnego wpływu tych organizacji na źródła przychodów organizacji w skali krajowej (przychody o charakterze nierynkowym ze środków prywatnych na poziomie 13%). W związku z powyższym nie znaleziono istotnych powodów, dla których grupa organizacji wskazanych w uwadze miałaby zostać poddana wyodrębnionej analizie.
7.	Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce	Nie zgadzamy się absolutnie z oceną regrantingu zawartą w diagnozie. Regranting jest mechanizmem umożliwiającym decentralizację i uspołecznienie dystrybucji środków publicznych dla organizacji pozarządowych, pozwala również na zastosowanie prostych i przyjaznych dla małych organizacji warunków dostępu do środków publicznych. Wszystko to powoduje, że środki te w większym zakresie i skali docierają do małych, często nie posiadających osobowości prawnej organizacji pozarządowych. Regranting jest więc sposobem na wyrównywanie dysproporcji w dostępie do środków publicznych, o których mowa w diagnozie. Operatorzy regrantingu w ramach FIO są organizacjami w większości działającymi w wymiarze powiatu, rzadziej regionu, co także jest elementem budowania	Uwaga uwzględniona. Diagnoza nie zawiera generalnej oceny programów regrantingowych, a jedynie odniesienie do wyników kontroli NIK w zakresie systemu realizowanego w ramach FIO. Projektodawca generalnie podziela opinię dotyczącą znaczenia realizacji programów regrantingowych, w związku z powyższym z treści Programu usunięto zapisy, które mogły być interpretowane jako negatywna ocena regrantingu.

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		zdecentralizowanej infrastruktury wsparcia dla działalności organizacji pozarządowych.	
8.	Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce	Przytoczone w Diagnozie zastrzeżenia NIK dotyczyły tego, że w ramach regrantingu środki trafiały do organizacji nie mających osobowości prawnej, np. stowarzyszeń zwykłych czy grup nieformalnych, a na to nie pozwala ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Z punktu widzenia problemów zidentyfikowanych w diagnozie i celów Programu należałoby raczej zmienić ustawę tak, aby umożliwiała korzystanie ze środków publicznych przez tego typu formy autentycznej aktywności obywatelskiej niż podtrzymywać zarzuty NIK.	Uwaga częściowo uwzględniona. Diagnoza nie zawiera generalnej oceny programów regrantingowych, a jedynie odniesienie do wyników kontroli NIK w zakresie systemu realizowanego w ramach FIO. Projektodawca generalnie podziela opinię dotyczącą znaczenia realizacji programów regrantingowych, w związku z powyższym z treści Programu usunięto zapisy, które mogły być interpretowane jako negatywna ocena regrantingu. Dodatkowo treść uwagi stanowi istotną obserwację w odniesieniu do warunków wdrażania programów regrantingowych i zostanie wykorzystana w innych obszarach realizacji Narodowego Programu Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego (zmiany systemowe i legislacyjne).
9.	Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce	Brakuje także wniosków wynikających z analizy przytoczonych w diagnozie danych, tak jak zrobiono to w projekcie Programu „Korpus Solidarności”.	Uwaga uwzględniona. W dokumencie zawarto podrozdział zawierający podsumowanie diagnozy.
10.	Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce	Priorytety są adekwatne do sformułowanych celów i istotne z punktu widzenia rozwoju instytucjonalnego organizacji obywatelskich. Jedyny wyłom stanowi Priorytet 5, który nie służy wzmocnieniu potencjału instytucjonalnego, a zaspokajaniu bieżących, operacyjnych potrzeb organizacji. Z tego też powodu nie powinien być uwzględniony w Programie, nie służy bowiem realizacji jego celów i priorytetów.	Uwaga nie została uwzględniona. Wsparcie doraźne będzie unikatowym instrumentem pomocy organizacjom, które znalazły się w sytuacji zagrażającej ich funkcjonowaniu oraz efektywności ich działania na rzecz interesariuszy. Ma zatem charakter wsparcia instytucjonalnego, podtrzymując zdolność do działania organizacji w nagłych sytuacjach problemowych. Dodatkowo wsparcie w ramach Priorytetu 5 umożliwi organizacjom uczestnictwo w różnych formach dialogu obywatelskiego oraz ważnych wydarzeniach życia publicznego.
11.	Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce	Problem podstawowy polega na tym, że Priorytety zostały opisane zbyt ogólnie. Nie wiadomo, co dokładnie będzie mogło być finansowane w ramach Programu, na	Uwaga nie została uwzględniona. Z uwagi na długi okres wdrażania Programu (do 2030 r.), a co za tym idzie możliwe zmiany warunków jego realizacji, opis

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		jakich zasadach i warunkach. Szczegóły, tak jak to zostało przewidziane, mogą być określone w regulaminach konkursów, ale w Programie powinny być jasno zapisane podstawowe warunki, jakie powinna spełnić organizacja, aby uzyskać dofinansowanie, jaki będzie wymagany wkład własny, na co będą mogły być przeznaczone środki z dotacji, jaka będzie wymagana trwałość rezultatów itp. Bez tych podstawowych informacji dotyczących każdego z priorytetów Program jest właściwie jedynie deklaracją chęci, a nie zapisem działań operacyjnych.	priorytetów ma charakter ramowy. Elastyczne podejście do zarządzania Programem w odniesieniu do poszczególnych konkursów realizowanych w kolejnych latach pozwoli na zapewnienie skuteczności realizacji procedur wdrażania Programu w horyzoncie wieloletnim. W innym przypadku zmiany w Programie (np. wynikające z ewaluacji) wymagałyby każdorazowo zmian w trybie uchwały Rady Ministrów. Mając na uwadze powyższe, szczegółowe warunki uzyskiwania wsparcia w ramach poszczególnych priorytetów Programu zostaną określone w regulaminach konkursów, które uprzednio zostaną poddane konsultacjom publicznym.
12.	Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce	Brakuje także wyjaśnienia, w jaki sposób rząd rozumie kluczowe pojęcia używane w Programie, a jest to niezbędne, gdyż nie są one obecne w powszechnie obowiązującym prawie, można je więc rozumieć bardzo różnie. Dotyczy to np. takich pojęć, jak kapitał żelazny, organizacje strażnicze, media obywatelskie czy think tanki.	Uwaga nie została uwzględniona. W dokumencie przyjęto powszechnie przyjęte rozumienie poszczególnych pojęć. Precyzyjne definicje zostaną sformułowane na potrzeby regulaminów poszczególnych konkursów i na tym etapie będą również przedmiotem konsultacji publicznych.
13.	Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce	Z kontekstu można domyślać się, że podstawową formą realizacji będą konkursy dotacyjne organizowane w poszczególnych Priorytetach, ale to tylko domysł. Nie wiadomo, ile będzie tych konkursów, jak często będą organizowane, czy przyznawane dotacje będą miały charakter roczny czy wieloletni, czy poza konkursami przewidziane będą również jakieś działania operacyjne. Tego rodzaju informacje muszą znaleźć się w Programie.	Uwaga nie została uwzględniona. Z uwagi na długi okres wdrażania Programu (do 2030 r.), a co za tym idzie możliwe zmiany warunków jego realizacji, opis priorytetów ma charakter ramowy. Elastyczne podejście do zarządzania Programem w odniesieniu do poszczególnych konkursów realizowanych w kolejnych latach pozwoli na zapewnienie skuteczności realizacji procedur wdrażania Programu w horyzoncie wieloletnim. W innym przypadku zmiany w Programie (np. wynikające z ewaluacji) wymagałyby każdorazowo zmian w trybie uchwały Rady Ministrów. Mając na uwadze powyższe, szczegółowe warunki uzyskiwania wsparcia w ramach poszczególnych priorytetów Programu zostaną określone w regulaminach konkursów, które uprzednio zostaną poddane

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
			konsultacjom publicznym.
14.	Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce	<p>Rezultaty są użyteczne, adekwatne do proponowanych celów Programu. Natomiast wskaźniki ich osiągnięcia wymagają przeanalizowania pod kątem spójności z proponowanymi rezultatami. Na przykład nie ma obecnie wskaźnika, który obrazowałby rezultaty wsparcia think-tanków, a z kolei nie wiadomo, z którym Priorytetem powiązany jest wskaźnik „przychody pochodzące z odsetek i dywidend jako % przychodów organizacji ogółem”.</p> <p>Wobec ogólnikowo opisanych Priorytetów i braku informacji o sposobie realizacji Programu trudno ocenić realność wartości wskaźników proponowanych w Programie.</p>	<p>Uwaga nie została uwzględniona.</p> <p>Wskaźniki opisują zmiany, które będą wynikiem realizacji celów Programu. Poszczególne wskaźniki nie są bezpośrednio przypisane do Priorytetów. Docelowe wartości wskaźników zostały określone w oparciu o ekstrapolację trendów, uwzględniającą skalę interwencji w ramach Programu w perspektywie do 2030 r.</p>
15.	Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce	<p>W opisie monitoringu realizacji Programu brakuje informacji, w jaki sposób będą zbierane dane stanowiące jego podstawę.</p> <p>Wyniki monitoringu i ewaluacji Programu powinny być udostępnione publicznie i taki zapis powinien znaleźć się w Programie.</p>	<p>Uwaga częściowo uwzględniona.</p> <p>Raporty z ewaluacji będą udostępniane publicznie na stronie internetowej Instytucji Zarządzającej. Stosowny zapis uwzględniono w rozdziale 6.3 Programu.</p> <p>W rozdziale 6.2 wskazano narzędzia monitoringu i procedury (np. ankieta), a także wskazano, że Instytucja Zarządzająca opracuje procedury i narzędzia monitoringu.</p> <p>Monitoring co do zasady opiera się na gromadzeniu szczegółowych danych, natomiast ich opracowanie i ocena jest przedmiotem ewaluacji.</p>
16.	Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce	<p>Wobec ogólnikowo opisanych Priorytetów i braku informacji o sposobie realizacji Programu trudno ocenić racjonalność przedstawionego planu finansowego.</p> <p>Wydaje się jednak, że kwoty przewidziane na dofinansowanie tworzonych kapitałów żelaznych i ich rozwój są zbyt niskie. Chodzi zarówno o całościową pulę środków przewidzianych w planie finansowym, jak też o</p>	<p>Uwaga nie została uwzględniona.</p> <p>Plan finansowy ma charakter ramowy z uwagi na potrzebę umożliwienia Instytucji Zarządzającej zastosowania elastycznych metod zarządzania finansami Programu w horyzoncie wieloletnim.</p> <p>Również kwoty maksymalnych dotacji w OSR zostały opatrzone zastrzeżeniem o podaniu wartości szacunkowych.</p>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		jednostkową wysokość dotacji. Maksymalna wysokość dotacji – 350 tys. złotych w przypadku zarówno tworzenia kapitału, jak i jego rozbudowy, jest zbyt niska w stosunku do roli, jaką ma pełnić kapitał żelazny. Informacje dotyczące maksymalnych wysokości dotacji w poszczególnych Priorytetach powinny znaleźć się w opisie sposobu realizacji Programu, a nie tylko w OSR. W Planie finansowym powinien być także uwzględniony wkład własny organizacji, o ile będzie wymagany.	W okresie realizacji Programu i w poszczególnych konkursach maksymalne i minimalne kwoty dotacji mogą być modyfikowane, np. na podstawie konsultacji publicznych regulaminów, w wyniku ewaluacji Programu. Plan finansowy nie uwzględnia ewentualnych wkładów własnych beneficjentów, gdyż odnosi się do wydatkowania środków publicznych, których wartość można prognozować w perspektywie wieloletniej.
17.	Sieć Wspierania Organizacji Pozarządowych SPLOT	Mechanizm regrantingu: mechanizm ten powinien być wspierany, jako przyjazne źródło dostępu środków finansowych skierowanych do niewielkich organizacji, które dopiero zaczynają działanie lub nie są na tyle silne, aby ubiegać się o duże dotacje. Forma ta pozwala ubiegać się również o łączenie mechanizmów finansowych na realizację różnych działań oraz jest bardzo istotna w zakresie edukacji w NGO - pozwala realizować działania w oparciu o "myślenie projektowe". Zawarty w dokumencie opis regrantingu jest dyskredytowany. Regranting dla wielu, szczególnie małych, organizacji pozarządowych (a często i grup nieformalnych) jest jedyną możliwością realizacji ważnych (z punktu widzenia społeczności lokalnej) projektów, które wpływają nie tylko na grupę docelową działań, ale i nowe, młode (często nieformalne) grupy członków społeczności lokalnych, które działają w imię wyznaczonego celu. Zaangażowanie, jakie widoczne jest u osób realizujących takie projekty, jest bardzo duże, a skala oddziaływania wychodzi poza kryteria określone w ramach zaplanowanych działań w mikrodotacjach.	Uwaga uwzględniona. Diagnoza nie zawiera generalnej oceny programów regrantingowych, a jedynie odniesienie do wyników kontroli NIK w zakresie systemu realizowanego w ramach FIO. Projektodawca generalnie podziela opinię dotyczącą znaczenia realizacji programów regrantingowych, w związku z powyższym z treści Programu usunięto zapisy, które mogły być interpretowane jako negatywna ocena regrantingu.
18.	Sieć Wspierania	Postawione w dokumencie tezy (teza 1: "Uzależnienie	Uwaga nie została uwzględniona. Tezy zawarte w części

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
	Organizacji Pozarządowych SPLOT	organizacji od środków publicznych – małe zróżnicowanie źródeł przychodu" oraz teza 2 dot. "oligarchizacji") nie są w pełni uzasadnione i odnoszą się do ogólnikowego opisu problemów i zjawisk zauważalnych w sektorze pozarządowym. Trudno uznać, aby rozwarstwienie było negatywnym zjawiskiem, gdyż organizacje sektora obywatelskiego służą zróżnicowanym celom (zarówno ze względu na kryteria geograficzne, społeczne, warunki zamieszkiwania itd.). Organizacje mają bardzo różnorodne potrzeby - od zrzeszania członków po wspieranie (najczęściej finansowe) małych inicjatyw.	Programu dotyczącej diagnozy rozwoju instytucjonalnego organizacji obywatelskich (w tym rozwarstwienia, a także uzależniania od środków publicznych) mają swoje odzwierciedlenie w zbieżnych wynikach niezależnych, ogólnopolskich, przekrojowych badań trzeciego sektora.
19.	Rada Organizacji Pozarządowych Województwa Warmińsko-Mazurskiego	Program nie przewiduje roli samorządów terytorialnych w działaniach wspierających rozwój organizacji obywatelskich. Program powinien zakładać, a często inicjować działania zmierzające do aktywizowania samorządów do systemowego wspierania rozwoju organizacji. W tej kwestii powinien być spójny z ustawą o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.	Uwaga nie została uwzględniona. Program nie ma charakteru działania systemowego. Przewiduje natomiast wsparcie dla budowania przez organizacje obywatelskie lokalnych koalicji czy grup partnerskich, w tym takich, które angażują samorządy.
20.	Rada Organizacji Pozarządowych Województwa Warmińsko-Mazurskiego	W celu wzmocnienia stabilizacji finansowej organizacji, Program powinien umożliwić finansowanie ogólnopolskich i regionalnych kampanii promujących ofiarną publiczną (wpłatę składek członkowskich, drobne stałe darowizny, zasilanie kapitałów żelaznych itp.) oraz zasadność finansowania działań organizacji.	Uwaga nie została uwzględniona. W obecnym brzmieniu Program umożliwia finansowanie ogólnopolskich i regionalnych kampanii promujących dobroczynności i filantropię. Tego typu działania mogą być realizowane przy wykorzystaniu wsparcia np. w ramach Priorytetu 1a <i>Wsparcie działań misyjnych i rozwoju instytucjonalnego</i> .
21.	Rada Organizacji Pozarządowych Województwa Warmińsko-Mazurskiego	Kapitały żelazne są bardzo dobrą formą stabilizowania sytuacji finansowej organizacji, jednak ma to miejsce w sytuacji dysponowania przez organizację dużymi kwotami kapitału. Należy się liczyć z tym, że finansowanie kapitałów żelaznych jest kosztochłonne i przewidzieć stosowną pulę środków finansowych – działania zaplanowane w ramach Programu.	Uwaga nie została uwzględniona. W obecnym brzmieniu Program umożliwia w szczególności dofinansowanie początkowych kapitałów żelaznych, a także dofinansowanie rozbudowy kapitałów żelaznych. Biorąc pod uwagę dotychczasowe polskie doświadczenia w tym obszarze, wartość środków została zaplanowana w skali, która jest adekwatna dla potencjału organizacji, które realnie mogą podjąć wysiłek tworzenia kapitału

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
			żelaznego.
22.	Piotr Choroś	Konieczna jest zmiana w systemie finansowania działalności organizacji pozarządowych w Polsce. Zmiana ta powinna być przeprowadzona na gruncie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, w porozumieniu z jednostkami samorządu terytorialnego. Zamiast wyciągania wniosków i działań zmierzających do jego korekty, budowany jest system obok. Bajpas, który nie wiadomo dokąd ma prowadzić.	Projektodawca proponuje nie uwzględniać uwagi. Wdrożenie Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018 – 2030 nie jest próbą budowania systemu funkcjonującego obok ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Program jest nowym, elastycznym narzędziem pozwalającym na zwiększenie efektywności wsparcia kierowanego do organizacji obywatelskich przy zachowaniu zasad w ramach ściśle określonych obszarów.
23.	Piotr Choroś	Autorzy i autorki projektu dokumentu nie definiują, czym według nich są organizacje obywatelskie. W treści zamiennie stosowane są pojęcia „organizacje pozarządowe” i „organizacje obywatelskie” - nie jestem jednak pewny, że autorzy i autorki mają na myśli to samo. Kwestie definicyjne powinny więc być jasno wyjaśnione na samym początku dokumentu.	Używane w dokumencie pojęcie organizacji obywatelskich jest szersze od zdefiniowanego w UoDPPIW pojęcia organizacji pozarządowych. Z uwagi na fakt, że pojęcie organizacji obywatelskich ma charakter otwarty, a okres realizacji Programu obejmuje długi przedział czasowy, określenie to ma być na tyle elastyczne, aby w jego zakresie mieściły się różne zorganizowane formy społeczeństwa obywatelskiego (także takie podmioty, które nie są obecnie zdefiniowane w przepisach prawa). Chodzi o uniknięcie sytuacji, w której mogłoby się okazać, że ustawowa definicja nie obejmuje pewnych form aktywności istotnych dla rozwoju społeczeństwa obywatelskiego. W regulaminach konkursów każdorazowo będzie określany ich zakres przedmiotowy i podmiotowy, które będą poddane konsultacjom publicznym.
24.	Piotr Choroś	Pierwsza część Programu jest diagnozą sytuacji trzeciego sektora w Polsce. Opiera się ona na omówieniu badań GUS i Klon/Jawor. Niestety, omówienie to nie zawiera przekonywujących wniosków. Nie znajduję tam uzasadnienia dla proponowanych w Programie działań. Jedną z głównych tez tej części Programu jest wskazanie problemu uzależnienia organizacji pozarządowych od	Uwaga nie została uwzględniona. Uwaga ma charakter opinii / oceny dotyczącej polityki państwa w zakresie wsparcia rozwoju społeczeństwa obywatelskiego.

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		środków publicznych. Trudno zaakceptować rozwiązanie polegające na przekazaniu kolejnych środków publicznym organizacjom w celu ich uniezależnienia od tychże środków.	
25.	Piotr Choroś	Jako problem przedstawiono zróżnicowanie ekonomiczne sektora, nazywając je rozwarstwieniem i oligarchizacją. Dane mające to potwierdzać to relatywnie większe budżety organizacji ulokowanych w metropoliach. Chwilę wcześniej podkreślono ilość środków trafiających do trzeciego sektora w ramach realizacji zadań publicznych. Nie można jednak porównywać organizacji pracujących na terenie (i na rzecz) małej gminy z realizującymi zadania na terenie miasta na prawach powiatu. I nie chodzi tu tylko o efekt skali, wielkość budżetu jednostki samorządu terytorialnego i liczbę mieszkańców oraz mieszkańek. Warto przede wszystkim zauważyć, że miasta na prawach powiatu, czyli wymienione w Programie „centra dystrybucji środków”, realizują też zadania wynikające z funkcji powiatowych, czyli pomoc społeczną.	Projektodawca proponuje nie uwzględniać uwagi. Zaprezentowana w Programie diagnoza rozwoju instytucjonalnego organizacji obywatelskich opiera się na niezależnych badaniach, prowadzonych zarówno przez podmioty trzeciego sektora, jak i administrację publiczną.
26.	Piotr Choroś	W diagnozie zwrócono uwagę na rozwarstwienie w systemie przekazywania jednego procenta. Problem ten jest znany od lat i każda osoba stykająca się z nią powinna wiedzieć, że głównym źródłem tego zjawiska jest prowadzenie subkont. Niestety autorzy Programu milczą na temat tego, jakie działania można by podjąć, aby przeciwdziałać rozwarstwieniu generowanemu przez ten mechanizm. Zamiast tego proponują transfer kolejnych środków publicznych do trzeciego sektora.	Projektodawca proponuje nie uwzględniać uwagi. Zaprezentowana w Programie diagnoza rozwoju instytucjonalnego organizacji obywatelskich opiera się na wynikach niezależnych badań. Celem Programu nie jest wprowadzanie zmian w obowiązującym systemie prawnym. Treść uwagi stanowi istotną obserwację w odniesieniu do kondycji trzeciego sektora w kontekście systemu 1% i zostanie wykorzystana przy projektach zmian systemowych i legislacyjnych, które będą przygotowywane w innych obszarach realizacji Narodowego Programu Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego.
27.	Piotr Choroś	Bardzo słusznie w Programie zwraca się uwagę na raport	Projektodawca proponuje nie uwzględniać uwagi. Wdrożenie

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		NIK dotyczący FIO. Wnioski, jakie z niego płyną, zaznaczone w treści Programu, mnie osobiście skłoniłyby do pracy nad korektą systemu opisanego w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, a nie budowania osobnego, dostępnego tylko i wyłącznie dla administracji rządowej, systemu grantowego.	Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018 – 2030 nie jest próbą budowania systemu funkcjonującego obok ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Nie ma również na celu korygowania/zmiany rozwiązań funkcjonujących w obowiązującym porządku prawnym.
28.	Piotr Choroś	Istotnym elementem diagnozy powinien być punkt 2.6 Niski potencjał mediów obywatelskich, organizacji strażniczych i think tanków. To w końcu tu ma być lokowane gros środków z Programu. Niestety ta część, w odróżnieniu od wcześniejszych, nie zawiera żadnych danych. Jest rodzajem felietonu. Trudno nie zgodzić się z zaprezentowanym „zdroworozsądkowym podejściem do sprawy”. Oczekuję od takiego dokumentu jednak czegoś więcej.	Projektodawca proponuje nie uwzględniać uwagi. Projektodawca nie dysponuje dedykowanymi danymi badawczymi na tym poziomie szczegółowości. Diagnoza została opracowana na podstawie dostępnych, najnowszych wyników ogólnopolskich badań przekrojowych dotyczących sektora pozarządowego. Dodatkowo warto wskazać, że zgodnie z opinią przekazaną przez Sieć Obywatelską Watchdog Polska, obszar dotyczący działań z zakresu kontroli obywatelskiej opisany jest zgodnie z wiedzą i zjawiskami obserwowanymi przez Sieć.
29.	Piotr Choroś	Program posługuje się pojęciem aktywności obywatelskiej, ale z niewyjaśnionych dla mnie przyczyn zrównuje je z działalnością monitoringową i kontrolną. W diagnozie wiele czytaliśmy o niedostatkach w zakresie zaufania społecznego, konieczności wspierania samoorganizacji itp. W celach nagle nam to tak naprawdę ginie. Po kilkudziesięciu stronach diagnoz przechodzimy do celów i priorytetów, które nie do końca wynikają z przedstawionych diagnoz. Nagle okazuje się, że dla autorów i autorek dokumentu, najważniejsze są lokalne organizacje strażnicze.	Projektodawca proponuje nie uwzględniać uwagi. Uwaga ma charakter opinii. Cele szczegółowe Programu nie odnoszą się bezpośrednio do organizacji strażniczych. Zapisy programu nie zrównują pojęcia aktywności obywatelskiej i działalności monitoringowej / strażniczej.
30.	Piotr Choroś	Przyjmując, że pojęcie „organizacje obywatelskie” jest równoważne „organizacjom pozarządowym”, nie znajduję uzasadnienia dla skupienia środków na tej jednej grupie organizacji. Tytuł dokumentu sugeruje, że mamy do czynienia z programem wspierania całego trzeciego	Projektodawca proponuje nie uwzględniać uwagi. Wsparcie dla organizacji strażniczych realizowane jest na poziomie Priorytetu 3 Programu <i>Rozwój instytucjonalny lokalnych organizacji strażniczych i mediów obywatelskich</i> . Środki zaplanowane na tego typu

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		sektora, domyślnie w zakresie, w którym nie czyni tego FIO. Okazuje się, że nie do końca. Sugeruję zmianę tytułu dokumentu i jasne wskazanie, dlaczego akurat to ta grupa organizacji ma być wspierana. Być może warto podzielić program na dwa osobne: wsparcia organizacji strażniczych oraz wsparcia rozwoju instytucjonalnego całego sektora.	działania stanowią 8 % budżetu Programu.
31.	Piotr Choroś	Kwestią, która budzi moje zastanowienie po lekturze całości dokumentu jest brak jakiegokolwiek odwołania do doświadczeń zagranicznych w zakresie wspierania instytucjonalnego trzeciego sektora przez administrację publiczną, w szczególności w zakresie finansowania organizacji strażniczych, think tanków i mediów obywatelskich. Przygotowując takie mechanizmy, oczekiwałbym jakiegokolwiek analizy znanych już rozwiązań.	Projektodawca proponuje nie uwzględniać uwagi. Program odpowiada na specyficzne uwarunkowania występujące w ramach sektora organizacji pozarządowych w skali całego kraju. Zaproponowane w Programie kierunki interwencji dopasowano do wyników diagnozy rozwoju instytucjonalnego organizacji obywatelskich.
32.	Piotr Choroś	Jako duży mankament należy także wskazać brak jakichkolwiek badań zogniskowanych na tej części sektora, do której ma trafić wsparcie. Nie jest problemem przeprowadzenie badań jakościowych na grupie organizacji strażniczych, bazując chociażby na sieci kontaktów Watch Dog Polska, organizacji, która pierwotnie nazywała się Stowarzyszenie Liderów Lokalnych Grup Obywatelskich.	Projektodawca proponuje nie uwzględniać uwagi. Nie prowadzono dedykowanych badań obejmujących wszystkie sektory NGO, do których adresowane jest wsparcie. Diagnoza opiera się na wynikach badań całego środowiska (badania Stowarzyszenia Klon/Jawor, badania GUS, analizy MRPiPS). Wsparcie dla organizacji strażniczych jest jednym z komponentów Programu, który obejmuje działania skierowane do różnych grup organizacji.
33.	Piotr Choroś	Patrząc na konkretne priorytety, nie do końca rozumiem przeciwstawienie działalności statutowej organizacji pozarządowych realizacji zadań publicznych. W mojej ocenie często realizacja konkretnych zadań publicznych jest elementem działalności statutowej. Rozumiem, że sieciowanie organizacji może nie mieścić się w ramach realizacji zadań publicznych, ale czy na ten cel nie były już	Uwaga nie została uwzględniona. PROO wymienia działalność organizacji polegającą na realizacji zadań zleconych przez organy administracji oraz działalność statutową, które to obszary nie zawsze muszą się pokrywać. PROO nie przeciwstawia sobie tych form działalności, a jedynie rozróżnia. Dodatkowo w ramach systemu zlecania zadań publicznych organizacje (zleceniobiorcy) muszą dostosowywać się do

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		<p>asygnowane środki? W przedstawionym projekcie dokumentu brak jakiegokolwiek analizy już realizowanych projektów, zazwyczaj z poziomu centralnego lub regionalnego.</p>	<p>warunków narzucanych przez organy administracji publicznej (zleceńodawców), nie mając najczęściej wpływu na definiowanie priorytetów czy kierunków polityki realizowanych poprzez poszczególne zadania. Wiąże się to ze zjawiskiem, w którym organizacja z powodów finansowych jest zmuszona do realizacji zadań, które nie zawsze stanowią w pełni realizację ich misji.</p>
34.	Piotr Choroś	<p>Wkłady własne są olbrzymim problemem dla organizacji. W dokumencie wskazano tylko jeden program z poziomu UE, w jakim wymagany wkład uniemożliwia aplikowanie polskim NGO. Bardzo dobrze, że administracja publiczna chce wyeliminować ten mankament. Czy naprawdę potrzeba do tego całego rządowego programu? Dlaczego w tym projekcie nie ma zestawienia wszystkich sytuacji, w których wkład własny jest wymagany? Wkłady własne są przede wszystkim problemem dla organizacji aplikujących o środki z polskiej administracji. Być może na poziomie Komitetu Pożytku Publicznego ten problem łatwo byłoby wyeliminować w konkursach administracji centralnej. W tym kontekście wracam do kwestii prac nad ustawą o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.</p>	<p>Uwaga nie została uwzględniona. W Programie nie zawarto pełnego katalogu konkursów, do których wkład własny jest niezbędny. Wymieniony Program stanowi jedynie przykład. Priorytet 1b zakłada udzielanie dotacji na pokrycie wkładu własnego. Szczegółowe warunki zostaną zawarte w regulaminie otwartego konkursu.</p>
35.	Piotr Choroś	<p>Pomysł na sfinansowanie kapitałów żelaznych przez administrację rządową jest dla mnie wątpliwy z dwóch powodów. Pierwszym jest zagrożenie prostego transferu środków publicznych do instytucji prywatnych, jakimi są organizacje pozarządowe. Nie takie powinno być zadanie państwa. Druga sprawa to już praktyczna realizacja tego pomysłu. Wyrażona w dokumencie nadzieja, że samorzady włączą się także finansowo w budowanie kapitałów żelaznych, organizacji pozarządowych jest zdumiewająca. Pomijając</p>	<p>Uwaga nie została uwzględniona. Budowa kapitałów żelaznych przez organizacje pozarządowe realizowana będzie ze środków publicznych zgodnie z zapisami art. 151 ustawy o finansach publicznych, podobnie jak inne umowy dotacyjne. W umowie opisany będzie m.in. tryb kontroli wykonania zadania oraz termin i sposób rozliczenia udzielonej dotacji. Transfer środków będzie odbywał się więc jak w przypadku innych umów dotacyjnych. Tworzenie kapitałów będzie wiązać się z wydatkowaniem środków z przeznaczeniem na zakup np. papierów wartościowych. Ramy tworzenia i dofinansowania kapitałów</p>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		szczytne idee, jakie mogą stać za tym zdaniem, należy zapytać: na jakiej podstawie prawnej? Czy może są prowadzone prace zmieniające ustawę o finansach publicznych oraz ustawę o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, o jakich nie została poinformowana strona samorządowa?	żelaznych opisane są w Priorytecie 2 Programu.
36.	Piotr Choroś	Autorzy i autorki dokumentu zauważają problem ewentualnego finansowania przez samorząd organizacji prowadzących potencjalnie działalność strażniczą wobec takiej jednostki. Jest to oczywiste. Zastanawiające jest to, że nie poruszają tego problemu w kontekście finansowania ze środków rządowych. Jeśli już państwo chce finansować taką działalność, czy nie lepiej byłoby przekazać środki do całkowicie niezależnej, na 100% apolitycznej organizacji pozarządowej?	Uwaga nie została uwzględniona. Dofinansowanie organizacji strażniczych z poziomu centralnego (rządowego) daje niezależność małym, lokalnym organizacjom od finansowania z poziomu lokalnego, a tym samym neutralność w stosunku do lokalnych organów finansujących głównie samorządów. W przypadku lokalnych organizacji strażniczych i mediów obywatelskich rząd nie jest interesariuszem ich działań, stąd finansowanie tych podmiotów z poziomu centralnego nie zagraża ich niezależności, rzetelności i obiektywizmowi.
37.	Piotr Choroś	Moje najmniejsze wątpliwości budzą dwa ostatnie priorytety programu. Zarówno wsparcie doraźne, jak i planowane działania w ramach pomocy technicznej, są na pewno potrzebne. Niestety słabym punktem dokumentu jest brak jakiejkolwiek analizy i danych w tym zakresie. Uważam, że pomysł jest wart realizacji, wolałbym jednak, by wydatkowanie środków publicznych było poparte jakąkolwiek analizą bazującą na danych. Poza tym, były już realizowane projekty pilotażowe podnoszące standardy w zakresie zarządzania i finansów w organizacjach.	Uwaga nie została uwzględniona. Wsparcie doraźne będzie unikatowym instrumentem pomocy organizacjom, które znalazły się w sytuacji zagrażającej ich funkcjonowaniu oraz efektywności ich działania na rzecz interesariuszy. Ma zatem charakter wsparcia instytucjonalnego, podtrzymującego zdolność do działania organizacji w nagłych sytuacjach problemowych. Pomoc techniczna ma za zadanie zapewnić sprawny system realizacji Programu, zarówno ze strony Instytucji Zarządzającej (np. audyt dotacji), jak i wsparcia działań organizacji pozarządowych (np. poprzez szkolenia dotyczące procedur Programu).
38.	Dolnośląska Federacja Organizacji	Jednym ze zjawisk charakteryzującym kondycję i problemy w zakresie finansowania sektora organizacji	Uwaga ma charakter opinii. Program podkreśla koncentrację organizacji na realizacji

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
	Pozarządowych	<p>pozarządowych w Programie PROO jest wskazanie silnego uzależnienia budżetów organizacji od dostępu do środków publicznych z równoczesnym poddaniem się dynamice funkcjonowania od grantu do grantu (tzw. grantozna). Z badań wiemy, iż największą kategorią przychodów organizacji są środki przekazywane przez instytucje administracji publicznej (rządowej, samorządowej, międzynarodowej). Nasza Federacja nie postrzega tego jako problemu w sensie uzależnienia organizacji od środków publicznych. Porównując udział procentowy organizacji obywatelskich uczestniczących w realizacji usług społecznych w krajach zachodnich UE i Polsce, to zdecydowanie polskie organizacje mają marginalny udział w realizacji tych usług. Oznacza to, że środki publiczne w tym obszarze usług przede wszystkim trafiają do sektora prywatnego i samej administracji publicznej, prowadzącej szeroki wachlarz usług społecznych dla mieszkańców. Organizacje obywatelskie niejako zmuszone są, aby realizując swoją misję świadczyć usługi dla odbiorców poprzez pozyskiwanie grantów. Nie jest to dobry model. Dlatego od wielu lat uważamy, iż organizacje obywatelskie powinny mieć zdecydowanie większy udział w realizacji usług społecznych w Polsce. Znalezienie sposobu na praktyczną formę pomocniczości w wykonywaniu usług społecznych przez organizacje obywatelskie byłby znaczącym krokiem do odchodzenia od grantów w realizacji zadań publicznych na rzecz kontraktów wieloletnich. Sytuacja ta miałaby pozytywny wpływ na zwiększenie stabilności działania organizacji obywatelskich, zatrudnialność w sektorze pozarządowym oraz zmniejszenie liczby umów</p>	<p>zleconych zadań publicznych i prowadzenie działalności w formule „od zadania do zadania”, a w konsekwencji całkowite uzależnienie się poszczególnych organizacji od środków przekazywanych na realizację tych zadań. Program ma charakter operacyjny – grantowy i jako taki nie zakłada zmian o charakterze systemowym lub odnoszących się do ram prawnych funkcjonowania organizacji jako wykonawców usług społecznych.</p>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		„śmieciowych” i poprawę warunków pracy w III sektorze. Jest to niezwykle istotny problem, który nie znalazł się w Programie PROO, a wydaje się kluczowym dla rozwoju organizacji obywatelskich. Dlatego zgłaszamy ten temat pod rozważanie ujęcia go szerzej w diagnozie, a następnie celach i priorytetach oraz rezultatach.	
39.	Dolnośląska Federacja Organizacji Pozarządowych	<p>W programie w dwóch celach strategicznych pojawiają się Priorytety związane z kapitałem żelaznym. Przewiduje się aż 3 formy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dotacje operacyjne na wsparcie budowania początkowych kapitałów żelaznych, - dofinansowanie początkowych kapitałów żelaznych, - dofinansowanie rozbudowy kapitałów żelaznych. <p>Co do idei uważamy, iż jest to bardzo ważna forma budowania niezależności finansowej organizacji pozarządowych i w pełni ją popieramy. Wątpliwości jednak budzi brak uregulowań formalnych w tym zakresie (pozostajemy chyba jedynym krajem w UE nie posiadającym uregulowań prawnych i podatkowych tworzenia oraz zarządzania funduszami). Tworzenie funduszy żelaznych jako forma niewydatkowania środków na realizację zadania publicznego nie jest przewidziane w ustawie z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych. Wprowadzenie tego mechanizmu wsparcia wymaga więc wcześniejszych uregulowań prawnych – zmiany istniejących (ustawy o finansach publicznych i ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie) oraz rozważenie uchwalenia nowego aktu prawnego o kapitale żelaznym (wieczystym).</p>	<p>Uwaga ma charakter opinii. Projektodawca stoi na stanowisku, że obowiązujące przepisy pozwalają na finansowanie zadań związanych z budowaniem kapitałów żelaznych. W dokumencie wskazano ramy prawne, które określają prawne warunki realizacji Programu.</p>
40.	Dolnośląska Federacja Organizacji	W diagnozie, w punkcie 2.4. Brak współpracy, konflikty i rywalizacja wewnątrz sektora słusznie zauważono, że	<p>Uwaga nie została uwzględniona. Sieci, koalicje i różnorodne alianse wewnątrzsektorowe mogą być</p>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
	Pozarządowych	<p>wśród liderów panuje przekonanie, że w Polsce trudno mówić o istnieniu sektora pozarządowego jako wspólnoty organizacji. Zdecydowanie brakuje sieci (partnerstw, koalicji, związków i federacji) branżowych, jak również terytorialnych, które wpływałyby na tworzenie wspólnej polityki rozwoju oraz współpracy. Brak sieci w wielu obszarach, a także słabość istniejących ma wpływ na efektywność struktur dialogu obywatelskiego. Brakuje przedstawicieli z silnym mandatem społecznego poparcia w istniejących ciałach dialogu – radach działalności pożytku publicznego, innych radach, komitetach i ciałach konsultacyjno-doradczych. Dlatego uważamy, iż Cel szczegółowy 1.: Wzrost zaangażowania obywateli i organizacji obywatelskich w życie publiczne, a także Cel szczegółowy 2.: Wzmocnienie organizacji obywatelskich w wymiarze strategicznym powinny być uzupełnione o Priorytet 6: Rozwój instytucjonalny sieci organizacji. Oczywiście wprowadzone uzupełnienia skutkować będą wskazaniem stosownych wskaźników.</p>	wspierane w ramach Priorytetu 1a.
41.		<p>Niektórym danym i informacjom nadane zostało, w naszym przekonaniu, wypaczające znaczenie. Odnosimy się przede wszystkim do części o zróżnicowaniu dochodów organizacji. Jako niekorzystne zjawisko podaje się niski udział działalności gospodarczej w działaniach organizacji - na poziomie 17%. Warto jednak zauważyć, że organizacje winny prowadzić działalność gospodarczą w rozmiarach służących realizacji celów statutowych. O ile w przypadku organizacji zajmujących się usługami udział może być większy, o tyle w przypadku innych organizacji, może być szkodliwy. Poświęcanie nadmiaru energii na realizację działalności gospodarczej, w praktyce</p>	<p>Uwaga ma charakter opinii. Można wskazać liczne przykłady organizacji, które skutecznie łączą realizację misji oraz działalność gospodarczą. Należy też zaznaczyć, że organizacje winny przeznaczać zyski z działalności na cele statutowe.</p>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		musiałyby to być głównie usługi, to odchodzenie od realizacji misji.	
42.	Sieć Obywatelska Watchdog Polska	<p>W diagnozie pojawia się też zdanie „(...) wkład przychodów uzyskanych ze źródeł rynkowych stanowił 38% wszystkich zgromadzonych środków finansowych, w tym środki pochodzące z działalności gospodarczej (17%), z odpłatnej działalności statutowej (16%), ze składek członkowskich tylko 8% uzyskanych przychodów.”. Pomija ono istotną część „źródeł rynkowych”. Istnieją jeszcze co najmniej dwa „rynkowe źródła finansowania organizacji”. Są to darowizny – od osób fizycznych i prawnych oraz – w przypadku niektórych organizacji – przychody z 1% podatków. O tym, że nie są to źródła bagatelne, niech świadczy fakt, że w przypadku naszej organizacji, w 2017 roku, 1% stanowił 28% przychodów, darowizny – 17%, działalność gospodarcza – 12% a składki 1%. Oznacza to, że ze źródeł „rynkowych” mieliśmy 58% budżetu, jednak w rządowej diagnozie prawie 80% tych źródeł (darowizny i 1%) zostało pominiętych. Skoro taka sytuacja dotyczy nas, musi ona mieć miejsce także w przypadku wielu innych organizacji. Warto zatem – biorąc pod uwagę różnorodność sektora – pokazywać całokształt możliwych rozwiązań, z korzyścią dla stosowanych następnie propozycji rozwiązań.</p> <p>Zgadając się z diagnozą, że problemem jest zbyt duża zależność organizacji od środków publicznych, musimy zauważyć, że zdanie „krajowe i zagraniczne środki publiczne stanowiły w 2014 roku 55% sumy przychodów sektora, podczas gdy np. w 2003 roku było to 34%, a w 2005 roku – 42%” należy czytać w kontekście. Wzrost proporcji źródeł publicznych w budżetach organizacji</p>	<p>Uwaga nie została uwzględniona.</p> <p>Diagnoza odnosząca się do sektora organizacji pozarządowych została opracowana na podstawie dostępnych danych ogólnopolskich (GUS, Stowarzyszenie Klon-Jawor). W chwili przygotowywania projektu Programu były to najnowsze i jedyne tak przekrojowe badania odnoszące się do sektora organizacji pozarządowych. Doświadczenia pojedynczego podmiotu nie mogą stanowić podstawy dla wnioskowania o zjawiskach zachodzących w obrębie sektora pozarządowego.</p> <p>Cenną inicjatywą będzie podjęcie kolejnych pogłębionych badań nad kondycją III sektora, w tym aspektów związanych z dynamiką finansowania organizacji obywatelskich.</p> <p>Wydaje się, iż wskaźnik źródeł rynkowych powinien obrazować wskaźnik współpracy z przedsiębiorstwami.</p> <p>Wzrost proporcji źródeł rynkowych niekoniecznie byłby zależny od proporcji przychodów w ogóle i dlatego też umieszczanie go w Programie mogłoby być ryzykowne.</p>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		<p>wynika z ich znacznie większej dostępności (zadania zlecone, środki strukturalne). Nie ma też pewności, czy prawdziwe jest zdanie, że następuje „regres działalności gospodarczej”. Spadek z 29% w 2003 do 16% w 2014 roku w budżetach organizacji, może de facto oznaczać wzrost konkretnych kwot. By móc to ocenić, należałoby podać, jak zwiększyły się przychody organizacji. Ma to o tyle istotne znaczenie, że proporcje te zmienią się wraz z minięciem perspektywy finansowej 2014-2020. Trudno jednak będzie przypisywać zmianę proporcji finansowania organizacji sukcesom opiniowanego właśnie Programu. Notabene wskaźnik nawiązujący do proporcji „źródeł rynkowych” w budżetach, po uwzględnieniu wpływu obniżonej dostępności środków publicznych, nie znalazł się w programie, choć byłby wskazany.</p>	
43.	Sieć Obywatelska Watchdog Polska	<p>Trzecia kwestia, z którą nie możemy się zgodzić, to nieuzasadniony atak na rozwiązania wprowadzone w Funduszu Inicjatyw Obywatelskich. Nie znajdujemy poparcia w faktach dla stwierdzenia, że regranting miał negatywny wpływ na sektor. Było to rozwiązanie oczekiwane i korzystne. Co więcej, wręcz przeciwnie do twierdzeń zawartych w diagnozie – jakoby rozwiązanie to wzmacniało najsilniejszych - wymagało od organizacji go realizujących zaangażowania swoich sił i środków, gdyż środki na obsługę były niewystarczające. Właśnie dlatego tak trudno było znaleźć operatora grantów dla organizacji strażniczych – nie udało się to. Ilość pracy, którą trzeba by było włożyć w rozwój takich inicjatyw, była niewspółmierna do proponowanych środków. Deprecjonowanie osiągnięć sektora pozarządowego i rozwiązań wypracowywanych przez organizacje stanowi</p>	<p>Uwaga uwzględniona. Diagnoza nie zawiera generalnej oceny programów regrantingowych, a jedynie odniesienie do wyników kontroli NIK w zakresie systemu realizowanego w ramach FIO. Projektodawca generalnie podziela opinię dotyczącą znaczenia realizacji programów regrantingowych, w związku z powyższym z treści Programu usunięto zapisy, które mogły być interpretowane jako negatywna ocena regrantingu.</p>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		bardzo złą praktykę administracji rządowej i przeczy szlachetnym celom deklarowanym w Programie. Wszak właśnie deklarowane jest wsparcie adekwatne do wysiłków organizacji i potrzeba działań infrastrukturalnych. Język tej oceny każe stawiać pytanie, jakie organizacje infrastrukturalne mają być wspierane z Programu i jak rząd zamierza jednocześnie je wzmocnić i „nie pogłębiać rozwarstwienia”.	
44.	Sieć Obywatelska Watchdog Polska	Po czwarte w programie nie znajdujemy odpowiedzi na zdiagnozowany problem spadającego członkostwa i wolontariatu . Z naszego doświadczenia, przynajmniej częściowo obie te rzeczy zależą od umiejętności angażowania kolejnych osób do działania. Możliwe zatem byłoby przygotowanie organizacji i do tego działania. Ale nie widzimy, jak miałyby to nastąpić.	Uwaga nie została uwzględniona. Uwaga ma charakter opinii. Program zawiera propozycję odpowiedzi na zdiagnozowany problem spadającego członkostwa i wolontariatu. Tego typu działania, służące wzmocnieniu instytucjonalnemu i rozwojowi organizacji, będą wspierane w ramach Priorytetu 1a <i>Wsparcie działań misyjnych i rozwoju instytucjonalnego</i> , Priorytetu 3 <i>Rozwój instytucjonalny lokalnych organizacji strażniczych i mediów obywatelskich</i> , a także Priorytetu 4 <i>Rozwój instytucjonalny think tanków obywatelskich</i> Programu PROO.
45.	Sieć Obywatelska Watchdog Polska	Po piąte, najbardziej interesujący nas obszar dotyczący działań z zakresu kontroli obywatelskiej opisany jest zgodnie z naszą wiedzą i obserwowanymi przez nas zjawiskami. Potrzeba jednak bardzo precyzyjnego pomysłu na to, jak przeprowadzić proces tworzenia organizacji strażniczych i mediów obywatelskich.	Uwaga nie została uwzględniona. Szczegóły rozwiązań pozwalających na wsparcie oraz tworzenie organizacji strażniczych i mediów obywatelskich określone zostaną w regulaminach konkursów.
46.	Sieć Obywatelska Watchdog Polska	Wskazany wskaźnik 550 inicjatyw, które otrzymają wsparcie, budzi obawy w kontekście trwałości tych inicjatyw. Ich stałą cechą jest efemeryczność. Jest ona niekoniecznie związana z brakiem pieniędzy, a z odbiorem społecznym, rozczarowaniem brakiem wpływu, brakiem czasu wolnego (zazwyczaj jest to działalność prowadzona oprócz pracy zawodowej). Nie wystarczy	Uwaga nie została uwzględniona. Sieciowanie, inwestowanie w infrastrukturę i zachęcanie do rozwijania wolontariatu i crowdfundingu to działania, które mieszczą się w zakresie interwencji przewidzianej w ramach Programu. W szczególności należy tu wskazać możliwości realizacji tego typu działań w ramach priorytetów: <ul style="list-style-type: none"> • Priorytet 1a <i>Wsparcie działań misyjnych i rozwoju</i>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		zatem jednorazowo sfinansować taką inicjatywę i zachęcić ją do zbudowania strategii. Należy sobie odpowiedzieć na pytanie, jak doprowadzić do trwałości tych inicjatyw. Naszym zdaniem rozwiązaniem jest ich sieciowanie, inwestowanie w infrastrukturę i zachęcanie do rozwijania wolontariatu i crowdfundingu.	<p>instytucjonalnego;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Priorytet 3 Rozwój instytucjonalny organizacji strażniczych i mediów obywatelskich; • Priorytet 4 Rozwój instytucjonalny think tanków obywatelskich. <p>Szczegóły dotyczące poszczególnych priorytetów oraz zasady zapewnienia trwałości określona zostaną w regulaminach konkursów.</p>
47.	Sieć Obywatelska Watchdog Polska	<p>Innym problemem jest przygotowanie merytoryczne inicjatyw, które mają być wspierane. Finansując działania osób, które przegrały w wyborach i mogą mieć intencję odegrania się na wygranych lub osób planujących start w wyborach, można uczynić więcej szkody niż pożytku. Dlatego każdy watchdog powinien zapoznać się z Kartą Zasad Organizacji Monitorujących Działalność Administracji Publicznej https://watchdogportal.pl/watchdog-article/karta-zasad-organizacji-monitorujacych-dzialalnosc-administracji-publicznej/. Nie wystarczy jednak ją przeczytać. Potrzebne jest dogłębne szkolenie z etyki i dylematów w działalności strażniczej.</p>	<p>Uwaga częściowo uwzględniona. Można sobie wyobrazić, że w ramach zadań realizowanych w ramach Priorytetu 1a Wsparcie działań misyjnych i rozwoju instytucjonalnego lub Priorytetu 3 Rozwój instytucjonalny lokalnych organizacji strażniczych i mediów obywatelskich, organizacje zaproponują i podejmą się przeprowadzenia działań związanych z podnoszeniem kompetencji branży w tej sferze. Uwaga jest zasadna w odniesieniu do standardów i wymagań etycznych, które muszą spełniać działania lokalnych organizacji strażniczych. Postulat ten zostanie uwzględniony przy formułowaniu zasad na poziomie regulaminu konkursu, a także w ramach działań promocyjno-informacyjnych realizowanych przez Instytucję Zarządzającą w ramach Programu.</p>
48.	Sieć Obywatelska Watchdog Polska	<p>Ostatnia sprawa dotyczy zapewnienia niezależności watchdogów. Przeniesienie finansowania na szczebel centralny nie musi stanowić zabezpieczenia przed próbami wpływu na lokalnych strażników i media obywatelskie poprzez struktury partyjne. A zatem należałoby przygotować system zabezpieczeń przed wpływami (np. poprzez regranting i operatora), określić, jak proporcjonalnie mają się kształtować władze w monitorowanych gminach, jeśli chodzi o przynależność partyjną. Nieakceptowalne byłoby np. dofinansowanie</p>	<p>Przejrzystość i neutralność w trakcie dofinansowania organizacji (w tym watchdogów) zostanie zachowana poprzez zasadę otwartych konkursów. Szczegółowe procedury opisane zostaną w regulaminach otwartych konkursów. Procedury te zapewnią bezstronność i obiektywizm w podejmowaniu decyzji.</p>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		inicjatyw w gminach rządzonych przez opozycję z poziomu centralnego. Kwestia ta jest bardzo wrażliwa i powinna być zapisana w programie i monitorowana.	
49.	Fundacja Instytut Spraw Publicznych	<p>Przedstawiona w opiniowanym dokumencie diagnoza rozwoju instytucjonalnego organizacji obywatelskich zajmuje mniej więcej połowę jego objętości. Należy przyznać, że trafnie wskazuje ona szereg problemów, z jakimi od lat borykają się te organizacje w Polsce. Spora w tym zasługa odwołania się w dokumencie przede wszystkim do dwóch głównych źródeł wiedzy na temat sytuacji organizacji obywatelskich w Polsce, czyli do badań Głównego Urzędu Statystycznego oraz Stowarzyszenia Klon/Jawor. Ten fakt należy ocenić pozytywnie, ale stwarza to również co najmniej dwa problemy. Po pierwsze nie wiadomo, dlaczego autorzy diagnozy nie odwołują się do szeregu raportów z bardziej szczegółowych badań, dotyczących wybranych aspektów funkcjonowania organizacji obywatelskich (szereg ich w ostatnich latach powstało). Po drugie znaczące wydaje się, że oba źródła wiedzy dotyczą sytuacji już sprzed paru lat, bo materiał źródłowy był w nich zbierany najpóźniej w 2015 roku (w przypadku danych obejmujących cały rok poprzedzający badanie, np. przy kwestiach budżetowych, dotyczą nawet roku 2014). O ile nie należy się spodziewać, że drastycznej zmianie uległy wszystkie trendy wskazane w obu badaniach i opisane w diagnozie do omawianego dokumentu, to jednak nie znamy obecnej wielkości wielu uwzględnionych w diagnozie wskaźników. Nie wiemy też, w jaki sposób mogły wpłynąć na nie działania obecnego rządu, który formalnie wsparciem społeczeństwa obywatelskiego zajmuje się</p>	<p>Uwaga nie została uwzględniona. Diagnoza odnosząca się do sektora organizacji pozarządowych została opracowana na podstawie dostępnych danych (badania prowadzone przez GUS oraz Stowarzyszenie Klon-Jawor). W chwili przygotowywania projektu programu były to najnowsze dostępne wyniki ogólnopolskich, przekrojowych badań sektora obywatelskiego.</p>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		<p>przecież prawie od początku swojej działalności. Ponadto nie możemy stwierdzić, czy w czasie, jaki upłynął od zakończenia realizacji badań przez GUS i Klon/Jawor, nie pojawiły się jakieś nowe czynniki określające funkcjonowanie sektora obywatelskiego w Polsce. A takie dane mogłyby nas przecież zmusić do wniosku, że dla wsparcia funkcjonowania organizacji obywatelskich w Polsce potrzeba jeszcze innych działań niż te zaproponowane w opiniowanym Programie.</p>	
50.	Fundacja Instytut Spraw Publicznych	<p>Do powyższych konkluzji wydają się skłaniać wyniki paru mniejszych badań, zrealizowanych już pod koniec 2016 roku. Z badań przeprowadzonych na potrzeby "Raportu 2016 o stanie społeczeństwa obywatelskiego w UE i Rosji", wydanego przez Forum Społeczeństwa Obywatelskiego UE-Rosja, wiemy, że wśród problemów przeszkadzających im w działalności przedstawiciele organizacji obywatelskich wskazali na niski poziom prywatnych darowizn i słabe wsparcie ze strony państwa oraz utrudniony dostęp do środków pochodzących z Unii Europejskiej (szczególnie tych wdrażanych na poziomie krajowym). Nie mniej ważny okazał się brak wrażliwości na potrzeby i rolę organizacji ze strony władz, a nawet deprecjonowanie ich znaczenia w wypowiedziach i działaniach niektórych członków rządu. W najgorszej sytuacji miały znaleźć się organizacje zajmujące się prawami człowieka, zwłaszcza pracujące z różnymi grupami mniejszościowymi, które spotkały się z niechęcią w sferze publicznej oraz brakiem wsparcia ze strony władz państwowych (zob. "Poland: Expecting Negative Trends", w: "2016 Report on the State of Civil Society in the EU and Russia", Berlin: EU-Russia Civil Society Forum,</p>	<p>Uwaga nie została uwzględniona. Tezy zawarte w części Programu dotyczącej diagnozy rozwoju instytucjonalnego organizacji obywatelskich mają swoje odzwierciedlenie w wynikach niezależnych badań, prowadzonych zarówno przez podmioty trzeciego sektora, jak i administrację publiczną.</p>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		<p>https://eu-russia-csf.org/home/projects/state-of-civil-society/report-2016/, s. 85-88). W podobnym kierunku szły obserwacje ekspertów, biorących udział w badaniu przeprowadzonym w ramach opracowania jednej z ostatnich edycji Indeksu stabilności NGO w Polsce za rok 2016, wydawanego przez Amerykańską Agencję ds. Rozwoju Międzynarodowego, US AID. Ich zdaniem zdecydowanie na niekorzyść organizacji obywatelskich zmienił się klimat polityczny, w którym nowy rząd obniżył standardy prowadzenia dialogu obywatelskiego, a jego przedstawiciele otwarcie krytykowali wybrane organizacje, szczególnie te promujące liberalne wartości i zajmujące się działalnością antydyskryminacyjną, prawami kobiet i mniejszości seksualnych, wsparciem dla migrantów i uchodźców, ekologią oraz patrzeniem władzy na ręce (zob. Indeks stabilności NGO w Polsce 2016, Instytut Spraw Publicznych/USAID, Warszawa-Waszyngton 2017, http://www.isp.org.pl/publikacje,1,937.html).</p>	
51.	Fundacja Instytut Spraw Publicznych	<p>Można tylko żałować, że w trakcie prac nad omawianym Programem (PROO) zabrakło autorom czasu i możliwości na zrealizowanie własnych pogłębionych badań, które pozwoliłyby zaktualizować wiedzę na temat sektora obywatelskiego. Sytuacją idealną byłoby, gdyby przeprowadzenie takich badań powierzono niezależnemu podmiotowi, gwarantującemu obiektywność uzyskanych wyników. Trudno bowiem określać trafność dokumentów strategicznych, które są oparte na niepewnych podstawach, za jakie należy uznać dane nie wynikające z aktualnych, zróżnicowanych badań.</p>	<p>Uwaga nie została uwzględniona. Diagnoza oparta jest na wynikach dwóch przekrojowych, ogólnopolskich badań sektora pozarządowego w Polsce (GUS, Stowarzyszenie Klon/Jawor).</p>
52.	Fundacja Instytut	Co najmniej w kilku miejscach diagnostycznej części	Uwaga nie została uwzględniona.

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
	Spraw Publicznych	omawianego Programu analiza pobieżnie traktuje obserwowane wyzwania bez ich gruntowniejszego pogłębienia, czy poszukiwania rzeczywistych przyczyn ich wystąpienia, a w rezultacie możliwych rozwiązań konkretnego problemu. Przykładem może być sposób ujęcia kwestii sposobu funkcjonowania mechanizmu 1% podatku dochodowego od osób fizycznych przeznaczanego na Organizacje Pożytku Publicznego. Podobnie jest też z zagadnieniem powierzenia środków publicznych organizacjom przez administrację. O ile sam ten ostatni problem został trafnie wychwycony, to nie wiadomo już, czemu diagnoza nie odnosi się do analogicznej sytuacji występującej również na poziomie administracji centralnej? Są też wątki czy zagadnienia, które zostały poruszone w sposób wręcz publicystyczny, bez dokładniejszego uwzględnienia ich specyfiki. W tym ostatnim przypadku przykładem może być pojęcie „grantozy”, które nie odnosi się przecież tylko do uzależnienia organizacji pozarządowych od środków publicznych, jak zostało zastosowane w części diagnostycznej opiniowanego Programu. Obejmuje ono całe spektrum wynikających z tego faktu konsekwencji, zaczynając od dostosowywania działań organizacji do priorytetów ustalanych przez administrację publiczną, zamiast realizacji przede wszystkim własnych celów.	Dokładniejsze przeanalizowanie poszczególnych zjawisk zdiagnozowanych we wstępie do Programu PROO wymagałoby przeprowadzenia odrębnych, dedykowanych badań. Projektodawca przyjął alternatywne rozwiązanie. Kierunki interwencji określone zostały na podstawie danych ogólnodostępnych. Zwracamy jednak uwagę na zaplanowaną w Programie ewaluację, która służyć będzie poprawie jakości, efektywności i spójności realizowanych działań, przy uwzględnieniu zasady zrównoważonego rozwoju. Ewaluacja prowadzona będzie w formie <i>on-going</i> i <i>ex-post</i> . Dopuszcza się zatem możliwość zmiany/doprecyzowania zapisów Programu w trakcie jego realizacji.
53.	Fundacja Instytut Spraw Publicznych	Zaczynając analizę proponowanych celów i priorytetów nowego programu musimy sobie postawić pytanie: Czy odpowiedzią na uzależnienie organizacji obywatelskich od środków publicznych może być przekazanie im ich jeszcze więcej przez agencję rządową? Odpowiedź na nie siłą rzeczy musi być złożona. Z jednej strony,	Uwaga nie została uwzględniona. Wsparcie obejmujące tworzenie kapitałów żelaznych ma charakter kaskadowy. W ramach Priorytetu 2 w pierwszej kolejności (Priorytet 2a) zakłada się wsparcie projektów, których celem będzie przygotowanie i realizacja działań zmierzających do zbudowania, w oparciu o

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		<p>zaplanowane wsparcie budowy kapitałów żelaznych, czyli środków, które pozostawione w banku pozwalałyby wypracować procent, z którego organizacja mogłaby opłacić własną działalność, jest od lat postulowanym rozwiązaniem. Ale z drugiej strony trzeba się zastanowić, czy wystarczy na to przewidziana w Programie kwota w wysokości 10% jego rocznego budżetu (i dodatkowe 5% od 2021 roku)? Aby żyć z procentu, potrzeba odpowiednio dużej kwoty odłożonej na rachunku bankowym. W innym wypadku może się okazać, że te środki będą zbyt małe i zostaną przejedzone przez organizacje, stając się w ostateczności formą wsparcia ryczałtowego wybranych organizacji. Albo poszczególne organizacje będą musiały występować o następne dofinansowanie do takich kapitałów żelaznych, starając się kolejny raz o przychylną przyznającej je władzy.</p>	<p>lokalne środowisko organizacji, jej partnerów społecznych i publicznych, początkowych kapitałów żelaznych organizacji obywatelskich. Następnie wsparcie uzyskają początkowe kapitały żelazne organizacji (Priorytet 2b) w ustalonej w regulaminie konkursu proporcji pod warunkiem, że zebrane przez organizację środki na początkowy kapitał żelazny przekroczą wartość minimalną określoną w regulaminie konkursu. W ramach Priorytetu 2 możliwe będzie także uzyskanie wsparcia dla istniejących kapitałów żelaznych (Priorytet 2c). Zaplanowana została możliwość dokapitalizowania zarówno kapitałów żelaznych utworzonych w wyniku wsparcia w ramach Programu, jak również takich, które zostały zbudowane przy wykorzystaniu innych źródeł finansowania.</p> <p>Zgodnie z treścią Programu (rozdział 7. Plan finansowy Programu) podstawowym źródłem finansowania jego realizacji jest Fundusz Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, którego przychodem jest 4% wpływów z dopłat z gier objętych monopolem państwa. Należy zaznaczyć, że Przewodniczący Komitetu może dodatkowo podjąć decyzję o zwiększeniu środków przeznaczonych na realizację Programu w kolejnych latach ze środków pochodzących z budżetu państwa, jeśli środki takie zostaną zapisane w budżecie państwa. W takiej sytuacji możliwe będzie zwiększenie alokacji w zakresie wsparcia w ramach Priorytetu 2. Kapitały żelazne.</p>
54.	Fundacja Instytut Spraw Publicznych	<p>Podobnie może być ze środkami na wkłady własne do projektów, gdzie również brakuje szczegółów dotyczących zasad ich przyznawania. W tym wypadku może też dziwić, czemu w części diagnostycznej wspomina się w tym kontekście tylko o jednym programie, wdrażanym przez Komisję Europejską pod nazwą Europa dla Obywateli? Przecież analogiczna</p>	<p>Uwaga nie została uwzględniona.</p> <p>Wdrażany przez Komisję Europejską program pod nazwą Europa dla Obywateli został przywołany jako przykład. Projektodawca jest świadomy istnienia innych programów, w których uczestnictwo warunkowane jest wniesieniem wkładu własnego. W Programie PROO celowo nie określono zamkniętego katalogu tego typu inicjatyw. Szczegóły dotyczące możliwości ubiegania się</p>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		sytuacja występuje w wielu innych konkursach, włącznie z tymi wdrażanymi przez krajową administrację centralną?	o dotację, która przeznaczana będzie na wniesienie wkładu własnego, określone zostaną w regulaminach konkursów.
55.	Fundacja Instytut Spraw Publicznych	Obie formy wsparcia wymienione w pkt. 1 i 2 powyżej oczywiście bardzo przydadzą się organizacjom obywatelskim, niezależnie od ich wielkości (i miejsca działania), ale po upływie 12 lat realizacji programu może się okazać, że nie pozwoliły zbudować żadnych stabilnych rozwiązań, umożliwiających uzyskanie niezależności finansowej polskich organizacji. Temu ostatniemu mogłaby służyć na pewno rozbudowa filantropii (indywidualnej i biznesowej), w tym przez wspieranie odpowiednich rozwiązań systemowych oraz pomaganie organizacjom w zdobywaniu kompetencji pozwalających na prowadzenie działań „fundraisingowych”.	Uwaga nie została uwzględniona. Rozbudowa filantropii oraz możliwość budowania długoterminowej strategii finansowania organizacji, także poprzez fundraising, wpisuje się w Priorytet 1a Wsparcie działań misyjnych i rozwoju instytucjonalnego. W tym Priorytecie zakłada się finansowanie takich strategii rozwoju organizacji, które zakładają budowanie trwałych modeli finansowania ze środków niepublicznych, co jest tożsame z realizacją działań fundraisingowych. Ponadto Priorytet 2b Programu Dofinansowanie początkowych kapitałów żelaznych zakłada, że zainteresowana stworzeniem kapitału żelaznego organizacja zrealizuje projekt fundraisingowy, który zostanie dofinansowany w ramach Programu dotacją kapitałową, pod warunkiem, że zebrane przez organizację środki na początkowy kapitał żelazny przekroczą określoną wartość minimalną.
56.	Fundacja Instytut Spraw Publicznych	Zapisom Programu można postawić jeszcze jeden ważny zarzut. Otóż, nie znajdujemy w nich nigdzie refleksji na temat potrzeby przeciwdziałania możliwości wykorzystania przewidzianych w Programie środków na wsparcie przede wszystkim wybranych podmiotów, w jakimś stopniu bliższych ideologicznie stronie rządzącej (obecnie lub po kolejnych wyborach). Żadnych takich rozwiązań nie zawiera też projekt Rozporządzenia w sprawie szczegółowych warunków uzyskiwania dofinansowania realizacji zadań z zakresu wspierania rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, trybu składania wniosków oraz przekazywania środków z Funduszu Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, wystawionego do konsultacji w tym samym czasie co	Uwaga nie została uwzględniona. Program w żadnym z zapisów nie zakłada jakichkolwiek form preferencji ideologicznych czy światopoglądowych w odniesieniu do zasad, trybów i procedur wyboru organizacji, które uzyskają wsparcie. Przezrystość i neutralność w zakresie dofinansowania organizacji obywatelskich zostanie zachowana poprzez zastosowanie formuły otwartych konkursów dotacyjnych. Szczegółowe procedury opisane zostaną w regulaminach otwartych konkursów, które będą dodatkowo poddane konsultacji publicznych. Procedury te zapewnią bezstronność i obiektywizm w podejmowaniu decyzji.

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		<p>PROO. Przewidziane w rozporządzeniu zapisy nie dają żadnych gwarancji zachowania obiektywizmu podejmowanych decyzji dotyczących przyznania dotacji konkretnym organizacjom. Ani nie zostały tam określone jakiegokolwiek kryteria merytorycznej oceny wniosków (w §10 ust. 1 stwierdza się tylko: „Ocena merytoryczna wniosku wstępnego jest przeprowadzana na podstawie kryteriów oceny merytorycznej określonych w regulaminie otwartego konkursu”). Co więcej, nie wiemy też, kim będą eksperci oceniający wnioski zarówno w ich wstępnej, jak i pełnej wersji - §11 rozporządzenia określa w ustępie 1: „Oceny merytorycznej wniosku wstępnego dokonuje Instytucja Zarządzająca przy udziale ekspertów zewnętrznych”. W ustępie 3 tego samego paragrafu stwierdza się tylko, że: „Ekspertem zewnętrznym może być osoba, której wiedza i doświadczenie zawodowe odpowiadają zakresowi merytorycznemu otwartego konkursu oraz dają rękojmię dokonywania prawidłowej oceny merytorycznej wniosków wstępnych”. Trudno stwierdzić, by tak sformułowane zapisy procedury oceny wniosków stanowiły nową jakość, gwarantującą odpowiedni stopień obiektywizmu i efektywności w wydatkowaniu pieniędzy publicznych.</p>	
57.	Ogólnopolska Federacja Organizacji Pozarządowych	<p>Brak spójności programu (diagnoza, cele, priorytety, wskaźniki, ewaluacja). Przykładem sprzeczności tez zawartych w programie jest przywoływanie stanowiska Najwyższej Izby Kontroli w sprawie regrantingu FIO “Zdaniem NIK rozwiązanie takie nie jest właściwe także z uwagi na obowiązujące regulacje ustawowe, które zakładają dotowanie efektywnej działalności w sferze zadań publicznych, a nie finansowanie przejawów</p>	<p>Uwaga częściowo uwzględniona. Program zakłada spójne podejście do interwencji publicznej obejmujące główne wnioski z diagnozy sektora pozarządowego poprzez identyfikację celów, a także doboru form realizacji (priorytety) oraz wskaźników. Diagnoza nie zawiera generalnej oceny programów regrantingowych, a jedynie odniesienie do wyników kontroli NIK w zakresie systemu realizowanego w ramach FIO.</p>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		<p>aktywności społecznej jako autonomicznej wartości". Teza ta jest jaskrawie sprzeczna z celami i zapisami Priorytetu 1 Programu. Priorytet ten odnosi się wprost do wsparcia działań misyjnych organizacji i rozwoju instytucjonalnego, a nie bezpośredniego wsparcia organizacji w realizacji zadań publicznych. Kolejnym przykładem są zapisy dotyczące regrantingu Funduszu Inicjatyw Obywatelskich FIO (s. 20) "...Dodatkowo w ramach FIO dotowane są inicjatywy zgłaszane przez nieformalne grupy osób za pośrednictwem dużych organizacji (regranting) - co wpływa na dalsze wzmocnienie większych podmiotów i może oddziaływać w formie pogłębiania się rozwarstwienia i dysproporcji w sektorze". Powyższa teza nie tylko nie znajduje potwierdzenia w faktach - krytyka regionalnego regrantingu jest również przejawem wielokrotnie krytykowanego przez organizacje pozarządowe centralizmu. Podkreślić należy, że dotychczas realizowany w ramach FIO regranting nie tylko skierowany jest do nowych inicjatyw, ale jego celem jest docieranie do lokalnych małych organizacji, finansowanie lokalnej aktywności wraz z bezpośrednią pomocą przy aplikowaniu o te środki. Szkodliwe i nieuprawnione jest również negatywne naznaczanie "dużych organizacji" jako tych, które realizując regranting przyczyniają się do procesu rozwarstwienia w sektorze. Sam Narodowy Instytut Wolności dokonywał wyboru organizacji prowadzących regranting, użyte określenie "duże organizacje" w praktyce oznacza te, które wykazały się uprzednio doświadczeniem i niezbędnym do pełnienia zapisanej w programie FIO funkcji potencjałem.</p>	<p>Projektodawca generalnie podziela opinię dotyczącą znaczenia realizacji programów regrantingowych, w związku z powyższym z treści Programu usunięto zapisy, które mogły być interpretowane jako negatywna ocena regrantingu.</p>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
58.	Ogólnopolska Federacja Organizacji Pozarządowych	<p>Dane, na które powołują się autorzy diagnozy, są poprawne, jednak ich dobór i interpretacja sprawia często wrażenie tendencyjnej, służącej jedynie udowodnieniu założonych tez. Przykładem tego zjawiska może być wybiórcze przedstawienie danych z dwóch wykorzystywanych w diagnozie źródeł – badań GUS i raportu Stowarzyszenia Klon/Jawor, organizacji członkowskiej OFOP. Wyniki tych badań są w większości spójne, jednak bywają też dane rozbieżne (należy pamiętać, że zakres podmiotowy badania prowadzonego przez GUS jest szerszy). Autorzy diagnozy wybierają te dane, które bardziej im pasują do przedstawionej w dokumencie tezy. Jako przykład można podać wskazane dane o procentowym udziale środków ze źródeł rynkowych w budżecie sektora. Według danych GUS jest on wyższy niż według danych Stowarzyszenia Klon/Jawor. W diagnozie jednak wskazano wyłącznie dane Stowarzyszenia Klon/Jawor o niskim poziomie przychodów z działalności gospodarczej (i uzależnieniu od środków publicznych), pasujące do przedstawianej w Programie tezy.</p> <p>Jeszcze bardziej nieuzasadnione wydają się interpretacje i wnioski, które autorzy diagnozy wyciągają z danych, nie uzasadniając ich w żaden sposób (przedstawiając jako oczywistość lub powołując się na anonimowych „wielu specjalistów”) – np. w ten sposób rozwarstwienie przychodów sektora łączone jest z oligarchizacją, a fakt, że ok. połowa przychodów organizacji pochodzi ze źródeł publicznych interpretowany jest jako uzależnienie od środków publicznych i dowód grantowy (s. 15 i 16).</p>	<p>Uwaga nie została uwzględniona.</p> <p>Diagnoza jako element dokumentu o charakterze operacyjnym co do zasady opiera się na wybranych wynikach szerszych prac badawczych, w tym ich interpretacji. Identyfikacja zjawiska „grantowy” wynika z oceny skali realizacji w Polsce systemu opartego na zlecaniu przez organy administracji publicznej zadań organizacjom pozarządowym (w tym blisko 3800 samorządów realizujących roczne programy współpracy), w szczególności w odniesieniu do sytuacji w mniejszych ośrodkach i działających tam lokalnych organizacjach.</p>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
59.	Ogólnopolska Federacja Organizacji Pozarządowych	<p>Program planowany jest na 12 lat, co wobec dynamicznej sytuacji w kraju i na świecie, braku kompleksowego Narodowego Programu Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego oraz innych zapowiadanych przez rząd programów adresowanych do społeczeństwa obywatelskiego, wydaje się dość ryzykowne. Tym większego znaczenia nabiera monitoring i ewaluacja realizacji obu programów, których wyniki będą podstawą do ich ewentualnej korekty i dostosowania do zmiennej sytuacji.</p> <p>W Programie przewidziano monitoring i ewaluację, warto także zadbać aby ich wyniki były dostępne publicznie.</p>	<p>Uwaga częściowo uwzględniona.</p> <p>Do treści Programu dodano zapis dotyczący upubliczniania raportów ewaluacyjnych na stronie internetowej Instytucji Zarządzającej.</p>
60.	Ogólnopolska Federacja Organizacji Pozarządowych	<p>Program nie będzie skuteczny, jeśli nie zostaną jasno określone parametry celów. Tylko na podstawie zdefiniowanego miernika będzie możliwe przeprowadzenie ewaluacji i monitoringu w trakcie trwania Programu i po jego zakończeniu. W konsultowanym dokumencie nie określono stanu wyjściowego (wartości bazowej) i stanu, który ma zostać osiągnięty w celu realizacji Programu w odniesieniu do wskazanych rezultatów i celów Programu. Przedstawione dane nie zostały także podzielone na poszczególne lata realizacji, co będzie negatywnie rzutowało na przebieg ewaluacji i monitoringu w trakcie trwania Programu.</p> <p>Założenia Programu opierają się na daleko posuniętym wniosku, że "wzmocnienie instytucjonalne będzie prowadzić do wszechstronnego rozwoju sektora obywatelskiego, w tym do podniesienia jakości działania organizacji, ich efektywnego zaangażowania w życie</p>	<p>Dla wskaźników opisujących realizację celów na poziomie rezultatów Program wskazuje wartości bazowe i docelowe. Jest rzeczą oczywistą, że Program (jako nowatorski w polskim wymiarze instrument wsparcia) opiera się na założeniach dotyczących oddziaływań na przyszły rozwój sektora pozarządowego, gdyż jak dotąd nie zidentyfikowano niezawodnych mechanizmów interwencji, które warunkowałyby dynamikę wszechstronnego rozwoju sektora obywatelskiego. Program ma charakter operacyjny i zakłada bezpośrednie wsparcie organizacji w formule konkursów dotacyjnych, nie ma natomiast charakteru dokumentu planistycznego, w ramach którego projektuje się zmiany o charakterze prawnym i systemowym. Stąd PROO nie odpowiada na ten zakres zidentyfikowanych barier dla rozwoju trzeciego sektora. W rozdziale 5. wskazano zestawienie oczekiwanych efektów Programu rozumiane jako jego długofalowe oddziaływania. Mają one charakter niemierzalny. Należy wziąć pod uwagę, że odnoszą się one do takich aspektów rozwoju społeczeństwa</p>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		<p>publiczne, zwiększenia funkcji kontrolnych oraz eksperckich” (s. 41). Co prawda wzmocnienie instytucjonalne można uznać za warunek konieczny dla wszechstronnego rozwoju sektora obywatelskiego, nie sposób jednak przyznać, że jest ono warunkiem wystarczającym.</p> <p>W związku z powyższym zakres postawionych celów i odpowiadających im priorytetów jest bardzo wąski oraz nie odpowiada zakresowi sporządzonej diagnozy i planowanym rezultatom. Priorytety Programu są silnie związane z postawionymi celami, a zakładane rezultaty stanowią odpowiedź na zdiagnozowane problemy, jednak zaproponowane cele i priorytety nie prowadzą do rozwiązania większości zdiagnozowanych problemów oraz osiągnięcia planowanych rezultatów.</p> <p>Przykładowo, wśród najistotniejszych problemów organizacji wskazuje się (s. 9-10): trudności z procedurami i przepisami prawnymi, bariery prawno-administracyjne w kontaktach z administracją, nadmierne skomplikowanie formalności związanych z korzystaniem ze środków grantodawców, sponsorów lub z funduszy Unii Europejskiej oraz biurokratyzację i brak przejrzystości reguł współpracy organizacji pozarządowych z administracją publiczną. Pomimo zasygnalizowania tych problemów w diagnozie, cele i priorytety Programu w ogóle nie przewidują jednak wspomnianych działań dążących do popularyzacji korzystania ze środków prywatnych. Za to wśród wskaźników rezultatu wymienia się odsetek</p>	<p>obywatelskiego, co do których nie są i nie były prowadzone ogólnopolskie badania przekrojowe, które umożliwiałyby ich wiarygodny pomiar.</p>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		<p>organizacji non-profit współpracujących z przedsiębiorstwami, który z wartości bazowej 34,6 ma wzrosnąć do wartości docelowej 40 (s. 55).</p> <p>W dokumencie mamy wyszczególnione: wskaźniki osiągnięcia celów Programu na podstawie badania GUS, wskaźniki realizacji priorytetów na poziomie produktowym liczbowym, ogólne wskaźniki do celów szczegółowych (pn. logika interwencji w ramach Programu, s. 50-54). Natomiast nie są one spójne, brakuje jasnego wskazania mierników, mierzenia głównych rezultatów Programu. Nie wskazano, jak będzie mierzony np.:</p> <p>- “wzrost zaangażowania organizacji obywatelskich w życie publiczne, w szczególności wyrażony zwiększeniem liczby organizacji zaangażowanych w procesy konsultacji społecznych na różnych poziomach” (str.50).</p> <p>Powstaje pytanie, czy wyznacznikiem będą tylko dane ilościowe np. ile organizacji pozarządowych wzięło udział w konsultacjach, czy także, ile uwag zgłoszonych przez organizacje zostało uwzględnionych przez prowadzących konsultacje. W jaki sposób zostanie osiągnięte zwiększenie liczby organizacji zaangażowanych w procesy konsultacji społecznych, skoro nie przedstawiono wskaźnika wyjściowego tj. ile obecnie organizacji zgłasza stanowisko w procesie konsultacji publicznych (w diagnozie wskazano tylko, ile projektów aktów prawnych i dokumentów programowych i strategicznych zostało poddanych konsultacjom w roku 2014 i 2015).</p>	

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		<p>Jeśli wskaźnikiem Celu szczegółowego 1 (Priorytet 3, 4, 5) ma być "ocena współpracy z urzędem administracji samorządowej w zakresie włączania organizacji w planowanie i podejmowanie istotnych decyzji i uchwał", zadać należy pytanie, czyja to będzie ocena i dlaczego będzie jej podlegała tylko współpraca administracji samorządowej, a nie także rządowej z organizacjami pozarządowymi - skoro jest to Program rządowy i wskazuje w jednym z rezultatów "zwiększenie dynamiki dialogu obywatelskiego w Polsce, zbudowanie trwałych płaszczyzn kontaktów i wymiany informacji między organami administracji publicznej a organizacjami trzeciego sektora w zakresie wzajemnego przekazywania sobie opinii, ustaleń i założeń dotyczących celów, instrumentów i strategii wdrażania polityk publicznych na różnych poziomach" (str. 50). Nie wskazano też, na jakiej podstawie i przez kogo ta opinia będzie wystawiona, nie uwzględniono też obecnej oceny tejże współpracy, więc trudno będzie ocenić, czy dzięki realizacji Programu sytuacja ta poprawiła się.</p>	
61.	Ogólnopolska Federacja Organizacji Pozarządowych	<p>Niepoparte danymi wnioski wyciągane są w Programie również na poziomie bardziej szczegółowych analiz. Przykładowo, jako jedną z przyczyn pogłębiania się rozwarstwienia i dysproporcji w sektorze wskazuje się regranting, nie podając żadnego konkretnego źródła uzasadniającego to stwierdzenie (s. 22). Nieuzasadnione jest również m.in. twierdzenie, że zwiększenie możliwości udziału przedstawicieli lokalnych organizacji w istotnych wydarzeniach życia publicznego buduje możliwość realnego wpływu na ostateczny kształt decyzji podejmowanych przez organy administracji (s. 42). Także</p>	<p>Uwaga częściowo uwzględniona. Uwaga ma charakter opinii. Diagnoza nie zawiera generalnej oceny programów regrantingowych, a jedynie odniesienie do wyników kontroli NIK w zakresie systemu realizowanego w ramach FIO. Projektodawca generalnie podziela opinię dotyczącą znaczenia realizacji programów regrantingowych, w związku z powyższym z treści Programu usunięto zapisy, które mogły być interpretowane jako negatywna ocena regranting.</p>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		w tym przypadku zapewnienie takiej możliwości jest warunkiem koniecznym do zwiększenia realnej decyzyjności organizacji, nie może być jednak uznane za warunek wystarczający.	
62.	Ogólnopolska Federacja Organizacji Pozarządowych	Dodatkowo Program zawiera inne istotne mankamenty metodologiczne, polegające m.in. na dużym stopniu niedoprecyzowania, w szczególności w zakresie zdefiniowania użytych w nim pojęć (np. kapitału żelaznego) czy całkowitego braku uzasadnienia ustalenia określonych wskaźników produktowych (s. 56) i podziału środków w planie finansowym (s. 67-69). Zasadnicze wątpliwości budzi również ustalenie wartości docelowej wskaźników rezultatu, które oparte są w znacznej mierze na "potencjale zmiany" (s. 55-56), a nie na mierzalnych wartościach.	Dokument programowy wykorzystuje powszechnie przyjęte rozumienie pojęć takich, jak np. „kapitał żelazny”. Szczegółowe definicje zostaną przedstawione w regulaminach poszczególnych konkursów dotacyjnych, które także będą przedmiotem otwartych konsultacji publicznych.
63.	Ogólnopolska Federacja Organizacji Pozarządowych	Istotną wadą jest również brak jakichkolwiek odwołań w Programie do tworzonego równolegle Korpusu Solidarności - Programu Wspierania i Rozwoju Wolontariatu Długoterminowego na lata 2018-2030. Pomimo że wymienione programy będą obowiązywać w tym samym okresie oraz regulować zbliżony zakres tematyczny, nie ma pomiędzy nimi żadnych powiązań i wzajemnych odesłań. Wynikać to może z faktu, że do tej pory nie powstał Narodowy Program Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, który był wielokrotnie zapowiadany i z którego to powinny wynikać konkretne już programy wspierające rozwój społeczeństwa obywatelskiego.	Uwaga nie została uwzględniona. PROO i Program Korpus Solidarności w wielu obszarach są ściśle powiązane (np. potencjalne finansowanie w ramach PROO działań związanych z pozyskiwaniem wolontariuszy angażujących się w działalność organizacji), jednak z uwagi na fakt, że oba dokumenty mają charakter projektów, nie jest możliwe wskazywanie bezpośrednich odniesień do konkretnych treści.
64.	Ogólnopolska	Jako poważny błąd nie tylko metodologiczny uznać należy	Uwaga nie została uwzględniona.

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
	Federacja Organizacji Pozarządowych	brak analizy oraz odwołań do Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej, nachodzącego zakresem podmiotowym i przedmiotowym na sferę pożytku publicznego i rozwoju organizacji pozarządowych.	PROO nie odnosi się do KPRES, z uwagi na fakt, że KPRES odnosi się zasadniczo do innej grupy podmiotów (przedsiębiorstwa społeczne, spółdzielnie socjalne), które stanowią pewien wyodrębniony segment trzeciego sektora.
65.	Ogólnopolska Federacja Organizacji Pozarządowych	<p>Widocznym elementem zawartym w Programie i stanowiącym jego instrument są dotacje na finansowanie „kapitałów żelaznych” organizacji pozarządowych. Wprowadzenie tego instrumentu należy ocenić pozytywnie. Działania prowadzące do wspierania strategicznego rozwoju organizacji i zagwarantowania im stabilności finansowej niezależnie od realizowanych przez nie projektów są wysoce pożądane oraz wychodzą naprzeciw postulatam zgłaszanym przez same organizacje.</p> <p>Z analizy budżetu Programu oraz wielkości dotacji na wsparcie „kapitału żelaznego” wynika, że corocznie liczba organizacji objętych wsparciem osiągnie poziom kilkunastu/kilkudziesięciu podmiotów. W związku z tym przy liczbie ponad 100 000 organizacji pozarządowych planowane dotacje uznać należy za bardzo wyjątkowe, stanowiące swoiste wyróżnienie dla tak nielicznej grupy podmiotów.</p> <p>W związku z tym kluczowe znaczenie uzyskują kryteria przyznania dotacji na „kapitał żelazny”, które to nie zostały opisane w konsultowanym Programie. Nie wiemy więc, czy wsparcie rozdzielone zostanie według kryterium branżowego, terytorialnego, zdobytych doświadczeń czy dotychczasowego dorobku.</p> <p>Ponadto z analizy wieloletniego budżetu wynika, iż wsparcie finansowe „kapitałów żelaznych” odłożone zostało w czasie do 2021 roku. Program nie wskazuje</p>	<p>Wsparcie w ramach Priorytetu 2 zgodnie z harmonogramem zostanie uruchomione w 2018 roku w ramach projektów przygotowawczych. Kolejne fazy realizacji Priorytetu będą uruchamiane „kaskadowo”, przy założeniu, że budowa początkowego kapitału żelaznego wymaga kompleksowych działań polegających na zapewnieniu finansowania własnego, zbudowaniu lokalnej koalicji, opracowania strategii zarządzania kapitałem itp.</p> <p>Kryteria oraz szczegółowe warunki uzyskiwania wsparcia zostaną zawarte w regulaminach poszczególnych otwartych konkursów dotacyjnych.</p>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		uzasadnienia dla późniejszego rozpoczęcia realizacji opisywanego instrumentu.	
66.	Ogólnopolska Federacja Organizacji Pozarządowych	W Programie nie znalazły się rozwiązania promujące wspieranie działalności obywatelskiej przez darczyńców prywatnych, w tym przedsiębiorców, o charakterze systemowym np. zwiększeniu ulg czy odpisów podatkowych oraz innych zachęt dla przekazywania środków prywatnych na rzecz działalności społecznej lub tworzenie kapitału stanowiących podstawę niezależności finansowej organizacji pozarządowych. Pomimo że w Programie wskazuje się na potrzebę uniezależnienia organizacji od środków publicznych, rozwiązania w nim zawarte wywołać mogą skutki odwrotne od zamierzonych, tj. długotrwale uzależnić organizacje od środków publicznych - przyznawanych w formie scentralizowanego wsparcia instytucjonalnego. Ponadto nie wskazano w Programie, jakie rozwiązania prawne wykorzystane zostaną do wydatkowania środków publicznych na rzecz tworzenia majątku organizacji pozarządowych nazywanego "kapitałem żelaznym". Czy w tym zakresie obecnie regulacje prawne stanowią wystarczające warunki do finansowania takich działań, czy konieczne jest wprowadzenie zmian legislacyjnych. Brak wystarczających rozwiązań w tym zakresie stanowić może bariery decydujące o skuteczności zawartych w programie instrumentów oraz osiągnięciu zapisanych celów i efektów programu.	Uwagi nie została uwzględniona. Program ma charakter operacyjny – grantowy i nie przewiduje działań o charakterze promocyjnym, popularyzatorskim, nie przewiduje także działań związanych ze zmianą uwarunkowań prawnych. Program zakłada, że generalnie wsparcie będą uzyskiwać te organizacje, które przedstawią wiarygodny plan wdrożenia modelu finansowania opartego o środki niepubliczne.
67.	Ogólnopolska Federacja Organizacji Pozarządowych	Błędne wnioski wyciągnięte zostały również w zakresie wsparcia organizacji strażniczych. W Programie kilkakrotnie wskazuje się na konieczność wzmocnienia organizacji strażniczych i mediów obywatelskich, m.in.	Uwaga ma charakter opinii i nie została uwzględniona. Wsparcie dedykowane lokalnym organizacjom strażniczym i mediom obywatelskim ma celu zbudowanie trwałych struktur i potencjału tych organizacji do niezależnego działania w ich

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		zwracając uwagę na wady wspierania ich działalności z budżetów samorządów (s. 39-40, s. 49). Jako rozwiązanie tego problemu proponuje się jednak przeznaczenie na ich rzecz dedykowanego wsparcia ze środków publicznych, skierowanego głównie do organizacji i mediów lokalnych (s. 41-42, s. 49-50). W Programie zupełnie pomija się zatem problem potencjalnego uzależnienia organizacji strażniczych i mediów obywatelskich od administracji rządowej, spowodowanego centralną dystrybucją środków publicznych. Zaproponowane rozwiązanie nie tylko nie będzie więc wpływać na sytuację organizacji i mediów ogólnopolskich, ale może również prowadzić do uzależnienia od administracji szczebla centralnego podmiotów lokalnych.	bezpośrednim otoczeniu. Założeniem Programu jest uzyskanie przez wspierane organizacje niezależności finansowej w dłuższej perspektywie, także w wyniku realizacji działań, które zostaną sfinansowane ze środków dotacji.
68.	Ogólnopolska Federacja Organizacji Pozarządowych	Program nie przewiduje podjęcia działań na rzecz deregulacji prawnych i ograniczeń hamujących oddolną aktywność obywatelską w organizacjach pozarządowych. Odnosząc się do zapisów Programu, nie znaleziono propozycji deregulacyjnych i uproszczeń w zakresie prowadzenia przez organizacje obywatelskie działalności, w tym działalności gospodarczej i odpłatnej działalności pożytku publicznego, a także wymogów wynikających z opodatkowania prowadzonej przez organizacje sprzedaży towarów i usług oraz osiąganych przez nie dochodów. Wsparcie działalności obywatelskiej w tym zakresie mogłoby wpłynąć pozytywnie na realizację celów szczegółowych Programu, a także na realizację Priorytetów 2 i 5. Program zawierać powinien analizę obciążeń administracyjno-prawnych dla działalności społecznej i obywatelskiej oraz plan działań w zakresie deregulacji	Uwagi nie została uwzględniona. Program ma charakter operacyjny – grantowy i nie przewiduje działań związanych ze zmianą uwarunkowań systemowych czy prawnych. PROO nie ma natomiast charakteru dokumentu strategicznego czy planistycznego, w ramach którego projektuje się zmiany o charakterze prawnym i systemowym. Prace nad zmianami systemowymi i legislacyjnymi, które mogą wpłynąć na otoczenie działania sektora pozarządowego będą prowadzone w innych obszarach realizacji Narodowego Programu Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego.

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		znoszących nadmierne obciążenia.	
69.	Ogólnopolska Federacja Organizacji Pozarządowych	Program nie podejmuje kwestii wielokrotnie podnoszonych przez organizacje społeczne tj. barier biurokratycznych i rozwoju kompetencji działających w organizacjach obywateli. Poza procesem deregulacji przepisów jednym z ważnych działań wspierających organizacje są działania o charakterze bezpośredniego wsparcia edukacyjno-doradczego. Zarówno nowo powstające organizacje, działające lokalnie, jak i te o ugruntowanej pozycji i doświadczeniu potrzebują działań edukacyjnych. Ich charakter obejmować powinien szeroki wachlarz działań- od pomocy w procesie powołania i rejestracji organizacji pozarządowej, umiejętności pozyskiwania środków od partnerów prywatnych oraz darczyńców indywidualnych, poprzez zarządzanie zespołem i zasobami organizacji, aż po kompetencje planowania strategicznego i wdrażania planów rozwoju, poradnictwo prawne czy związane z zarządzaniem finansami. Dokument nie wskazuje zapisów odnoszących się do powyższych potrzeb i ewentualnych sposobów ich zaspokojenia.	Uwaga nie została uwzględniona. Program ma charakter operacyjny – grantowy i nie przewiduje działań związanych ze zmianą uwarunkowań systemowych czy prawnych. PROO nie ma natomiast charakteru dokumentu strategicznego czy planistycznego, w ramach którego projektuje się zmiany o charakterze prawnym i systemowym. Prace nad zmianami systemowymi i legislacyjnymi, które mogą wpłynąć na otoczenie działania sektora pozarządowego będą prowadzone w innych obszarach realizacji Narodowego Programu Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego.
70.	Ogólnopolska Federacja Organizacji Pozarządowych	W diagnozie odniesiono się do poziomu siły oraz dojrzałości organizacji pozarządowych w kształtowaniu współpracy z administracją rządową i samorządową na podstawie istnienia i intensywności spotkań zespołów doradczych i inicjatywnych (dane z lat 2013-2014). Prowadzony przez OFOP monitoring pokazuje, jak wiele z obecnych zespołów doradczych i innych na przestrzeni dwóch lat przestało funkcjonować bez podania przyczyny, co wskazuje na osłabienie możliwości udziału przedstawicieli organizacji w życiu publicznym i wpływu	Uwaga nie została uwzględniona. Program ma charakter operacyjny – grantowy i nie przewiduje działań związanych ze zmianą uwarunkowań systemowych czy prawnych. W tym zakresie organizacje będą mogły uzyskiwać środki na sfinansowanie kosztów związanych z uczestnictwem w pracach zespołów doradczych, konsultacyjnych i innych wydarzeniach życia publicznego (działania takie będzie można finansować w ramach priorytetów 1a, 3, 4, 5). PROO nie ma natomiast charakteru dokumentu strategicznego czy planistycznego, w ramach którego projektuje się zmiany o

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		<p>na proces stanowienia prawa, przygotowania dokumentów państwowych dotyczących bezpośrednio organizacji i działających w nich obywateli (raport z Repozytorium dotyczącego naruszeń zasad współpracy administracji rządowej z organizacjami pozarządowymi, prowadzonego przez OFOP).</p> <p>Zbudowanie efektywnych struktur dialogu obywatelskiego na poziomie lokalnym, regionalnym i centralnym jest niezwykle istotne, natomiast nie można zapomnieć o przestrzeganiu zasad współpracy ujętych w Ustawie o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, a także wypracowanych już modelach i zasadach współpracy. W Programie nie wskazano, jak będzie on odpowiadał na potrzebę poprawy jakości dialogu i konsultacji, ich efektywności w wymiarze instytucjonalnym i merytorycznym.</p>	<p>charakterze prawnym i systemowym.</p> <p>Prace nad zmianami systemowymi i legislacyjnymi, które mogą wpłynąć na poprawę warunków funkcjonowania sektora pozarządowego w Polsce będą prowadzone w innych obszarach realizacji Narodowego Programu Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego.</p>
71.	Ogólnopolska Federacja Organizacji Pozarządowych	<p>Zasadniczą uwagą do przedstawionego w Programie planu finansowego jest procentowe wyliczenie alokacji na poszczególne lata. Z Programu nie wynika, jakie kwoty zostaną przeznaczone na dofinansowanie poszczególnych priorytetów, podano jedynie ogólny procent w stosunku do kwoty przeznaczonej na cały kilkunastoletni Program. Wobec powyższego nie wiadomo, ile podmiotów w danym priorytecie, w danym roku i na jaką kwotę zostaną dofinansowane.</p>	<p>Uwaga nie została uwzględniona.</p> <p>W rozdziale 7.2 dokument zawiera plan finansowy z podziałem procentowym oraz kwotowym na kolejne lata realizacji.</p>
72.	Kujawsko-Pomorska Federacja Organizacji Pozarządowych	<p>Aktualny zapis:</p> <p>2.5 Brak efektywnych struktur dialogu obywatelskiego</p> <p>Proponowane zmiany:</p> <p>W opisie/diagnozie proponuję dodanie informacji o aktywności NGO w gremiach międzysektorowych (RDPP, komitety monitorujące) - dostępne są oficjalne badania z</p>	<p>Uwaga nie została uwzględniona.</p> <p>Diagnoza oparta jest na wynikach dwóch przekrojowych, ogólnopolskich badań sektora pozarządowego w Polsce (GUS, Stowarzyszenie Klon/Jawor). Celem Diagnozy było zidentyfikowanie kluczowych barier i problemów odnoszących się do funkcjonowania całego sektora, tak aby optymalnie</p>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		<p>tęgo zakresu (badania aktywności reprezentantów sektora w ww. gremiach), które pokazują, że - mimo rozwiązań prawnych i ogólnej dostępności udziału dla NGO - aktywność ta jest niska, jak też reprezentanci sektora "tracą" kontakt ze środowiskiem, które ich delegowało/wybrało do tych gremiów.</p> <p>Uzasadnienie: Dodanie wskazanych powyżej informacji koresponduje m.in. z Priorytetem 3. wskazanym w projekcie programu, ale opis ten winien być poszerzony - ważna jest nie tylko obecność, ale też aktywność w gremiach, w tym tworzenie mechanizmów świadomej reprezentacji sektora.</p> <p>Powyższe propozycje korespondują również z Celem szczegółowym 1. Wzrost zaangażowania obywateli i organizacji obywatelskich w życie publiczne.</p>	<p>dopasować projektowane instrumenty wsparcia. Diagnoza opracowana na potrzeby PROO nie jest natomiast pracą naukową, a co za tym idzie koncentruje się tylko na wybranych, najważniejszych zjawiskach i nie aspiruje do prezentowania kompletnego i szczegółowego obrazu III sektora. Tym samym celowo nie zdecydowano się na pogłębianie analiz w ramach poszczególnych segmentów III sektora, w tym zarówno branżowych, jak również odnoszących się do zasięgu działania, lokalizacji itp.</p>
73.	Kujawsko-Pomorska Federacja Organizacji Pozarządowych	<p>Aktualny zapis: 3. Cele Programu Głównym celem Programu jest wsparcie rozwoju instytucjonalnego organizacji społeczeństwa obywatelskiego oraz zwiększenie udziału tych organizacji w życiu publicznym, a w konsekwencji upowszechnianie demokratycznych norm obywatelskości.</p> <p>Proponowane zmiany: W świetle postanowień i rozwiązań opisanych w projekcie Programu, wydaje się, że cel Programu to: Wzmocnienie i rozwój sektora obywatelskiego, w tym podniesienie trwałości i ciągłości działania organizacji, ich efektywnego</p>	<p>Uwaga nie została uwzględniona. Uwaga na charakter opinii. W Programie celowo nie wskazano możliwych do objęcia wsparciem finansowym konkretnych form zaangażowania organizacji społeczeństwa obywatelskiego. W opinii projektodawcy, cel programu odzwierciedlony został w założeniach poszczególnych Priorytetów.</p>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		<p>zaangażowania w życie publiczne, zwiększenia funkcji kontrolnych oraz eksperckich.</p> <p>Uzasadnienie: Program opiera się na bezpośrednim wspieraniu organizacji w ich działaniach (potwierdzają to opisane w treści programu rozwiązania, które w 100% polegają na wsparciu finansowym konkretnych aktywności organizacji) - nie jest (i nie powinno być) głównym celem Programu "wspieranie rozwoju instytucjonalnego", ale osiągnięcie szerszego kontekstu ważnego społecznie, jakim są rozwój sektora obywatelskiego i jego zaangażowanie w życie publiczne.</p>	
74.	Kujawsko-Pomorska Federacja Organizacji Pozarządowych	<p>Aktualny zapis: Cel szczegółowy 1, fragment opisu: Innym aspektem promocji zaangażowania organizacji obywatelskich w życie publiczne będzie stworzenie mechanizmu wsparcia finansowego z przeznaczeniem na pokrycie kosztów uczestnictwa w ważnych wydarzeniach z punktu widzenia sektora lub danej branży.</p> <p>Proponowane zmiany: Proponuję usunięcie tego rozwiązania, które ma raczej charakter techniczny i powinno być elementem większych przedsięwzięć rzeczniczych, a nie "linią" finansową. Proponuję, aby w tym miejscu akcentować inne działania - budowanie zaplecza dla działań rzeczniczych, tworzenie mechanizmów reprezentacji (utrzymywania kontaktu ze środowiskiem delegującym) i inne - wszystkie zorientowane na trwałą i skuteczną reprezentację.</p> <p>Uzasadnienie:</p>	<p>Uwaga nie została uwzględniona.</p> <p>Zaproponowane rozwiązanie ma charakter techniczny i wynika bezpośrednio ze zdiagnozowanych potrzeb organizacji III sektora w zakresie możliwości uczestnictwa w różnego rodzaju ważnych punktu widzenia sektora lub danej branży wydarzeniach.</p>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		<p>Angażowanie sił i środków na (w dużym uproszczeniu) pokrycie kosztów dojazdu na spotkania konsultacyjne i podobne jest niewielkim wsparciem dla NGO i nie zagwarantuje ich faktycznego, liczniejszego i aktywniejszego udziału w tych spotkaniach.</p> <p>Doświadczenie realizacji "ważnych wydarzeń z punktu widzenia sektora" na poziomie regionalnym wskazuje, że zwrot kosztów udziału ma nieznaczny wpływ na obecność, a udział w tych wydarzeniach zależy od treści, zawartości i elementów zachęty (w tym pragmatycznych korzyści z udziału).</p>	
75.	Kujawsko-Pomorska Federacja Organizacji Pozarządowych	<p>Aktualny zapis: Priorytet 1b. Dotacje na wkład własny Proponowane zmiany: Proponuję, aby środki Programu pokrywały środki wymagane jako wkład własny w projektach finansowanych ze środków UE - bez konieczności ubiegania się/aplikowania o te środki "odrębnie" przez beneficjentów.</p> <p>W tych konkursach o środki funduszy UE, które zbieżne są z celami Programu i z zakresem Programu, "wniesienie" przez Program kwoty równoważnej wymaganemu od organizacji wkładu własnego w konkursach, dofinansowanie to będzie stanowiło istotne wsparcie dla NGO, a nie będzie wymagało tworzenia odrębnego systemu dotacyjnego, wymagającego składania dodatkowych (równoległych) aplikacji, sprawozdawczości itp.</p> <p>Uzasadnienie:</p>	<p>Uwaga nie została uwzględniona.</p> <p>Zaproponowana przez Kujawsko-Pomorską Federację Organizacji Pozarządowych zmiana nosi znamiona rozwiązania systemowego. Wdrożenie Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018 – 2030 nie ma na celu korygowania/zmiany rozwiązań funkcjonującym w obowiązującym porządku prawnym. Za pośrednictwem Programu prowadzona będzie interwencja w uprzednio zdiagnozowanych, konkretnych obszarach działania III sektora.</p>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		<p>W tych konkursach o środki funduszy UE, które zbieżne są z celami Programu i z zakresem Programu, "wniesienie" przez Program kwoty równoważnej wymaganemu od organizacji wkładu własnego w konkursach, dofinansowanie to będzie stanowiło istotne wsparcie dla NGO, a nie będzie wymagało tworzenia odrębnego systemu dotacyjnego, wymagającego składania dodatkowych (równoległych) aplikacji, sprawozdawczości itp.</p>	
76.	Kujawsko-Pomorska Federacja Organizacji Pozarządowych	<p>Aktualny zapis: Priorytet 1b. Dotacje na wkład własny Proponowane zmiany: Proponuję dodanie uszczegółowienia wskazującego, że wkłady własne nie mają dotyczyć zadań wspieranych przez samorządy, ale dotyczyć innych linii finansowych (zagranicznych, polskich finansowanych ze środków publicznych). Uzasadnienie: W opisie priorytetu pojawia się opis "wsparcie finansowe wkładów własnych organizacji, które uzyskują dofinansowanie z innych źródeł", co jest dość szerokim sformułowaniem.</p>	<p>Uwaga nie została uwzględniona. Projektodawca jest świadomy istnienia wielu zadań, w których uczestnictwo warunkowane jest wniesieniem wkładu własnego. W Programie PROO celowo nie określono zamkniętego katalogu tego typu inicjatyw. Szczegóły dotyczące możliwości ubiegania się o dotację, która przeznaczana będzie na wniesienie wkładu własnego, określone zostaną w regulaminach konkursów.</p>
77.	Kujawsko-Pomorska Federacja Organizacji Pozarządowych	<p>Aktualny zapis: Priorytet 3. Rozwój instytucjonalny lokalnych organizacji strażniczych i mediów obywatelskich Proponowane zmiany: Proponuję dodanie uszczegółowienia, jak rozumiany jest poziom "lokalny". Wydaje się, że założeniem Programu jest wspieranie organizacji i przedsięwzięć o charakterze kontrolnym i partycypacji publicznej na wszystkich innych szczeblach i poziomach niż szczebel krajowy (rządowy).</p>	<p>Uwaga nie została uwzględniona. Program PROO posługuje się powszechnie używanym znaczeniem pojęcia „poziom lokalny”, jako dotyczący danego regionu. Definicja ww. pojęcia będzie określana każdorazowo w regulaminie konkursu ogłaszanego w ramach Priorytetu 3. <i>Rozwój instytucjonalny lokalnych organizacji strażniczych i mediów obywatelskich.</i></p>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		Jednocześnie, z uwagi na strategiczną rolę Programu, konieczne jest wskazanie kierunku działań, tj. wyraźne określenie, jak rozumiany jest "poziom lokalny", którym winien być region (województwo) i każdy niższy (mniejszy) poziom (powiat, gmina). Uzasadnienie: Konieczne jest wskazanie kierunku działań, tj. wyraźne określenie, jak rozumiany jest "poziom lokalny", którym winien być region (województwo) i każdy niższy (mniejszy) poziom (powiat, gmina).	
78.	Kujawsko-Pomorska Federacja Organizacji Pozarządowych	Aktualny zapis: Priorytet 4. Rozwój instytucjonalny think tanków obywatelskich Proponowane zmiany: Proponuję rozszerzenie i podkreślenie w treści opisu, że think tank nie musi być odrębną organizacją, ale zespołem/grupą ludzi działających przy jednej lub kilku organizacjach. Uzasadnienie: Doświadczenie aktywności w sektorze pokazuje, że przy wielu organizacjach aktywne są przygotowane i ściśle współpracujące ze sobą grupy ludzi, których aktywność bliska jest think tankom, które dzięki wsparciu Programu mogą sformalizować i rozszerzyć swoją działalność.	Uwaga nie została uwzględniona. Think tank nie musi być odrębną organizacją. Podmioty uprawnione do ubiegania się o dotację w ramach Priorytetu 4. <i>Rozwój instytucjonalny think tanków obywatelskich</i> wskazane zostaną w regulaminie konkursu. Szczegółowe przeznaczenie wsparcia również określone będzie w ww. regulaminie. Biorąc pod uwagę zapisy Programu PROO, formuła współpracy zaproponowana przez Kujawsko-Pomorską Federację Organizacji Pozarządowych jest dopuszczalna.
79.	Rada Działalności Pożytku Publicznego Województwa Podkarpackiego	Rada Działalności Pożytku Publicznego Województwa Podkarpackiego przyjmuje pozytywną Opinię nt. Programu wspierania rozwoju społeczeństwa obywatelskiego pn. „Program Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018-2030 PROO”.	Przyjęcie do wiadomości
80.	Forum Darczyńców w Polsce	Program pomija potrzebę stworzenia otoczenia prawnego przyjaznego dla działania polskich organizacji i	Uwaga nie została uwzględniona. Program ma charakter operacyjny – grantowy i nie przewiduje

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		<p>darczyńców. Na rozwój i działalność organizacji społecznych oraz zaangażowanie obywateli istotny wpływ ma sprzyjające otoczenie prawne. Diagnoza zawarta w programie wskazuje, że organizacje napotykają na bariery formalne i prawne, które nie pozwalają im się rozwijać. Zaproponowane w programie wzmocnienie instytucjonalne organizacji, w szczególności poprzez podniesienie kompetencji zespołów, jest działaniem potrzebnym. Nie rozwiąże jednak systemowo problemów mających źródło w regulacjach i praktyce stosowania prawa. Ponadto naszą uwagę zwraca fakt, że w programie proponuje się nowe formy wspierania organizacji z środków rządowych, pomija natomiast kwestię filantropii indywidualnej i korporacyjnej. Aby doprowadzić do rzeczywistej dywersyfikacji przychodów organizacji i uniezależnienia ich od środków publicznych należałoby skorzystać z doświadczeń krajów, w których istnieją zachęty podatkowe sprzyjające wspieraniu organizacji przez obywateli i firmy. Praktyczne uproszczenie przepisów dla organizacji i zachęty podatkowe dla obywateli w sposób długofalowy mogłyby się przyczynić do wzmocnienia i rozwoju organizacji obywatelskich.</p>	<p>działań związanych ze zmianą uwarunkowań systemowych czy prawnych. PROO nie ma natomiast charakteru dokumentu strategicznego czy planistycznego, w ramach którego projektuje się zmiany o charakterze prawnym i systemowym. Prace nad zmianami systemowymi i legislacyjnymi, które mogą wpłynąć na otoczenie działania sektora pozarządowego będą prowadzone w innych obszarach realizacji Narodowego Programu Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego.</p>
81.	Forum Darczyńców w Polsce	<p>Program nie chroni odpowiednio różnorodności sektora organizacji obywatelskich. Polskie organizacje obywatelskie to grupa różnorodna, działająca w wielu obszarach i na różne sposoby rozwiązująca rozmaite problemy i wyzwania społeczne. Organizacje obywatelskie kierują się różnymi wartościami, w oparciu o które dążą do dobra wspólnego. W programie i regulaminach konkursowych związanych z jego realizacją należałoby uwzględnić zapisy o tym, że</p>	<p>Uwaga częściowo uwzględniona. Program w żaden sposób nie ogranicza różnorodności środowiska organizacji obywatelskich. Co więcej, przewidziane w ramach programu cele i priorytety sformułowane zostały tak, aby odnosiły się do możliwie szerokiej grupy organizacji. Zawarta w programie diagnoza rozwoju instytucjonalnego organizacji obywatelskich oparta została na badaniach prowadzonych przez GUS oraz badaniach stowarzyszenia Klon/Jawor - w chwili przygotowywania projektu programu były to najnowsze i jedyne</p>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		<p>różnorodność sektora obywatelskiego to jego zaleta i istotna cecha, którą warto pielęgnować. Dzięki temu obywatele o różnych przekonaniach i opiniach mogą się zaangażować społecznie.</p> <p>W praktycznym wymiarze wydaje się zasadne powołanie pluralistycznego Komitetu Monitorującego-Sterującego Program, który pomoże w zachowaniu zasady równości szans przy podziale przewidzianych programem środków. Ponadto informacje, jakie organizacje otrzymały wsparcie i w jakiej wysokości powinny być dostępne publicznie. Dobrą praktyką będzie również upublicznienie dokumentów związanych z monitorowaniem rezultatów i wpływu programu.</p>	<p>przekrojowe badania ogólnopolskie odnoszące się do sektora organizacji pozarządowych.</p> <p>Dodatkowo, zgodnie z zapisami pkt 6.1. dla zapewnienia efektywnej koordynacji Programu Przewodniczący Komitetu powoła Komitet Sterująco-Monitorujący, w skład którego wejdą w połowie przedstawiciele organów administracji publicznej oraz przedstawiciele organizacji obywatelskich wskazani przez Przewodniczącego Komitetu, na podstawie przedstawionych przez Radę NIW-CRSO rekomendacji.</p> <p>Wyniki ewaluacji Programu będą każdorazowo przekazywane Przewodniczącemu Komitetu, Radzie NIW-CRSO oraz KSM. Zapisy Programu zostaną uzupełnione o obowiązek publikacji wyników ewaluacji na stronie NIW-CRSO.</p> <p>Procedury odnoszące się do upubliczniania informacji nt. organizacji, które złożyły wnioski oraz otrzymały wsparcie będą zawarte w regulaminach konkursów. Należy zaznaczyć, że Instytucja Zarządzająca będzie działać zgodnie z zasadami jawności i przejrzystości w administracji publicznej.</p>
82.	Forum Darczyńców w Polsce	<p>Program nie wyjaśnia w sposób wystarczający, na czym polegają kapitały żelazne, na jakie zyski mogą liczyć organizacje oraz pomija kwestię zachęt podatkowych dla darczyńców.</p> <p>Istotne jest, że w rządowym programie pojawia się pomysł dofinansowania kapitałów żelaznych. Przy obecnych zapisach programu i braku wiedzy organizacji na ich temat obawiamy się, że organizacje mogą rozumieć kapitał żelazny jako synonim funduszu rezerwowego lub statutowego i oczekiwać, że będą mogły czerpać z niego środki w sytuacjach trudnych lub wymagających inwestycji.</p> <p>W dokumencie należałoby doprecyzować, czym jest</p>	<p>Uwaga nie została uwzględniona.</p> <p>Treść uwagi zostanie ponownie przeanalizowana na etapie tworzenia regulaminów konkursów.</p> <p>W dokumencie przyjęto powszechnie przyjęte znaczenia pojęcia kapitału żelaznego. Precyzyjne definicje zostaną sformułowane na potrzeby regulaminów poszczególnych konkursów. Na tym etapie będą również prowadzone konsultacje publiczne, które pozwolą na uszczegółowienie zasad udzielania tego typu wsparcia. Projektodawca podziela w tym zakresie stanowisko Forum Darczyńców.</p> <p>Projektodawca zwraca również uwagę na zaplanowaną w Programie ewaluację, która służyć będzie poprawie jakości, efektywności i spójności realizowanych działań, przy</p>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		<p>kapitał żelazny i jak będzie mógł być przez organizacje wykorzystywany, żeby uniknąć ewentualnego niezrozumienia.</p> <p>Warto zwrócić uwagę na wyzwania związane z posiadaniem kapitału żelaznego. Zarządzanie kapitałem wymaga od organizacji wiedzy związanej z inwestowaniem i ponoszenia nakładów na administrowanie i zarządzanie nim. Wymaga również korzystnej sytuacji ekonomicznej, w której stopy zwrotu z kapitału są wyższe niż inflacja i koszty zarządzania kapitałem. Obecnie oprocentowanie kapitału w Polsce i w Europie jest relatywnie niskie. Z tego względu fundacje mają problem z uzyskaniem przychodów z kapitału w wysokości pozwalającej im na kontynuację działań w dotychczasowym wymiarze. W przypadku pogarszającej się sytuacji gospodarczej będą miały również problem z utrzymaniem kapitału w dotychczasowej wysokości (przy inflacji wyższej niż stopy oprocentowania wartość kapitału będzie maleć).</p> <p>Stoimy na stanowisku, że projektodawca powinien przedstawić szczegółowe wyliczenia ile organizacji otrzyma dotacje na kapitały i w jakiej wysokości. Ponadto program powinien zawierać symulację zysków z kapitału żelaznego. Biorąc pod uwagę wysokość środków w programie przeznaczonych na kapitały żelazne wydają nam się one niezwykle skromne. Zasilą budżety organizacji środkami, które trudno nazwać rzeczywistym kapitałem żelaznym pozwalającym generować wymierne zyski.</p> <p>Mamy poważne wątpliwości czy w świetle opisanych wyżej problemów, w szczególności małych nakładów na</p>	<p>uwzględnieniu zasady zrównoważonego rozwoju. Ewaluacja prowadzona będzie w formie <i>on-going</i> i <i>ex-post</i>. Dopuszcza się zatem możliwość zmiany/doprecyzowania zapisów Programu, również w trakcie jego realizacji.</p>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		<p>ten cel oraz niskich stóp procentowych, takie dotacje mogą realnie wzmocnić organizacje. Być może szczegółowa analiza potencjalnych zysków i kosztów doprowadzi do wniosku, że bardziej efektywne będzie przeznaczenie planowanych środków na kapitały rezerwowe, a nie żelazne organizacji.</p> <p>Obawiamy się także, czy darczyńcy prywatni będą zainteresowani taką formą „zamrożenia środków”. Z naszych badań i zagranicznych trendów wynika, że darczyńców interesują przede wszystkim efekty działań, co może skłaniać ich w stronę np. funduszy powierzonych lub finansowania bieżącej działalności statutowej. Gdyby jednak fundusze żelazne miały z inicjatywy rządu rozwijać się w Polsce rekomendujemy, aby wzorem innych państw, w tym Niemiec, stworzyć dla darczyńców odpowiednie zachęty podatkowe.</p>	
83.	Forum Darczyńców w Polsce	<p>Przy realizacji zadań publicznych nie należy wymagać od organizacji wkładów własnych.</p> <p>Możliwość pozyskania z programu środków na wkład własny do projektu powinna być ograniczona wyłącznie do konkursów zagranicznych. W przypadku konkursów ofert w Polsce, organizacje realizują projekty, które są de facto zadaniami państwa. Wydaje się więc, że zamiast tworzyć możliwość pozyskania środków z programu na wkład własny należałoby rozważyć zmianę prawa i praktyki tak, aby organizacje nie musiały wносить wkładu własnego do dotacji, kiedy realizują zadania publiczne.</p>	<p>Uwaga nie została uwzględniona.</p> <p>Szczegółowe zasady udzielania dotacji na pokrycie wkładu własnego w ramach Priorytetu 1b zostaną określone w regulaminach konkursów.</p> <p>Program ma charakter operacyjny – grantowy i nie przewiduje działań związanych ze zmianą uwarunkowań systemowych czy prawnych. PROO nie ma natomiast charakteru dokumentu strategicznego czy planistycznego, w ramach którego projektuje się zmiany o charakterze prawnym i systemowym.</p>
84.	Forum Darczyńców w Polsce	<p>Przedstawione dane i sformułowania użyte w dokumencie stygmatyzują organizacje i utrwalają podziały.</p> <p>Forum Darczyńców wyraża obawę, że niektóre</p>	<p>Uwaga nie została uwzględniona.</p> <p>Tezy zawarte w części Programu dotyczącej diagnozy rozwoju instytucjonalnego organizacji obywatelskich (w tym rozwarstwienia, a także uzależniania od środków publicznych)</p>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		<p>sformułowania użyte w programie stawiają działalność organizacji w niekorzystnym świetle. Przede wszystkim nieuzasadnione jest użycie w diagnozie słowa oligarchizacja. Zgodnie z definicją Słownika Języka Polskiego PWN oligarchizacja oznacza stopniowe przejmowanie władzy w państwie przez niewielką grupę osób wywodzącą się z warstw uprzywilejowanych. W programie przy tym pojęciu przytoczone są dane pokazujące rozwarstwienie sektora, co nie ma związku z kwestią władzy. Słowo oligarchizacja jest zatem wykorzystane w tekście programu błędnie i proponujemy jego wykreślenie. Ponadto sposób opisu organizacji zasobnych na tle całego sektora, niesłusznie stawia je w niekorzystnym świetle. Wiele z tych organizacji prowadzi programy grantowe lub działania (np. szkolenia) wspierając te mniejsze, działające lokalnie. Taka narracja może zniechęcić osoby zamożne do zakładania i wspierania organizacji, co w stoi w oczywistej sprzeczności z deklarowanymi celami programu. Jako organizacja promująca i wspierająca rozwój filantropii w Polsce apelujemy o posługiwanie się językiem, który może zachęcić do zaangażowani i filantropii.</p> <p>Z danych przytoczonych na str. 16-19, projektodawca wysuwa przypuszczenie, że ma miejsce „kumulacja znacznej ilości środków w rękach wąskiej grupy podmiotów” oraz że „beneficjentem wzrostu wydatkowania środków publicznych jest w znacznej mierze wąski przedział sektora pozarządowego”. Aby rzetelnie ocenić, kto jest beneficjentem środków należy spojrzeć na to, jak są wydawane. Wiele organizacji ma siedzibę w miastach ale równocześnie prowadzi</p>	<p>mają swoje odzwierciedlenie w zbieżnych wynikach niezależnych, ogólnopolskich, przekrojowych badań trzeciego sektora. Termin „oligarchizacja” jest używany zgodnie z jego powszechnym rozumieniem – jako dominację wąskiej grupy zamożnych podmiotów.</p>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		<p>działania w skali ogólnopolskiej w tym w małych miastach, miasteczkach i wsiach. Wynika to m.in. z tego, że w mieście łatwiej m.in. zbudować zespół i uzyskać różnego typu wsparcie (nie bez powodu siedziba Narodowego Instytutu Wolności jest właśnie w Warszawie a nie np. w Białej Podlaskiej). Można zilustrować to działalnością wielu organizacji infrastrukturalnych, wspierających, a także grantodawców prywatnych, w tym członków Forum Darczyńców. Rola tego typu organizacji polega na przekazywaniu wiedzy i środków finansowych do lokalnych społeczności w całej Polsce.</p>	
85.	Forum Darczyńców w Polsce	<p>Regranting pomaga małym organizacjom uzyskać dostęp do środków publicznych.</p> <p>Regranting to sprawdzona i skuteczna forma przekazywania środków publicznych organizacjom lokalnym za pośrednictwem wybranej organizacji. Państwo przekazuje środki finansowe pośrednikowi, który spełnia kryteria merytoryczne i ma zasoby konieczne do rozliczenia projektu. Następnie pośrednik w drodze prostszych i przyjaznych procedur przekazuje środki lokalnie w drodze konkursu. Doświadczenie programu FIO oraz praktyka wielu samorządów pokazują, że najczęściej pośrednikiem jest organizacja zakorzeniona lokalnie, która zna potrzeby na danym terenie i potrafi ocenić trafność oraz zasadność działań, które mają być sfinansowane.</p> <p>Jest to zgodne z zasadą subsydiarności, którą przywołują autorzy projektu. Wychodzi bowiem z założenia, że to lokalna organizacja (pośrednik) będzie właściwsza do</p>	<p>Uwaga uwzględniona.</p> <p>Diagnoza nie zawiera generalnej oceny programów regrantingowych, a jedynie odniesienie do wyników kontroli NIK w zakresie systemu realizowanego w ramach FIO.</p> <p>Projektodawca generalnie podziela opinię dotyczącą znaczenia realizacji programów regrantingowych, w związku z powyższym z treści Programu usunięto zapisy, które mogły być interpretowane jako negatywna ocena regrantingu.</p>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		<p>przeprowadzenia konkursu dla małych organizacji niż dzielenie środków ogólnie przez ekspertów i urzędników niemających żadnych związków z regionem i lokalną społecznością.</p> <p>W projekcie pojawia się natomiast twierdzenie, że dotowanie inicjatyw za pośrednictwem dużych organizacji (regranting) „wpływa na dalsze wzmocnienie większych podmiotów i może oddziaływać w formie pogłębiania się rozwarstwienia i dysproporcji w sektorze”. Wspomniany już wcześniej program FIO oraz doświadczenia samorządów wskazują, że regranting, zgodnie z ideą „im bliżej tym lepiej” prowadzi często właśnie stosunkowo małe, lokalne organizacje. Należałoby w programie podkreślić ich rolę, a regranting pokazać jako przykład sprawnego, sprawdzonego rozwiązania, które odciąża organizacje z części obowiązków formalnych i dzięki któremu środki trafiają tam, gdzie są w danej społeczności najbardziej potrzebne.</p>	
86.	Forum Darczyńców w Polsce	<p>Proponowane w programie wsparcie doraźne jest sprzeczne z jego celami.</p> <p>Propozycja wsparcia doraźnego dla organizacji wydaje się sprzeczna z celem programu, jakim jest rozwój instytucjonalny organizacji obywatelskich. Krytycznie oceniamy, że na wsparcie doraźne przeznaczone jest aż 4 % środków programu w skali roku przy średnio 7% przeznaczonych na kapitały żelazne. Mając na uwadze cele programu powinno się je przeznaczyć na działania realnie i trwale wzmocniające organizacje pozarządowe. Obawiamy się, że rozwiązywanie problemów bez pokonania ich przyczyn może też utrwalać postawy organizacji polegające na oczekiwaniu, że to państwo</p>	<p>Uwaga nie została uwzględniona.</p> <p>Wsparcie doraźne będzie unikatowym instrumentem pomocy organizacjom, które znalazły się w sytuacji zagrażającej ich funkcjonowaniu oraz efektywności ich działania na rzecz interesariuszy. Ma zatem charakter wsparcia instytucjonalnego, podtrzymując zdolność do działania organizacji w nagłych sytuacjach problemowych. Dodatkowo wsparcie w ramach Priorytetu 5 umożliwi organizacjom uczestnictwo w różnych formach dialogu obywatelskiego oraz ważnych wydarzeniach życia publicznego.</p>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		rozwiąże ich problemy.	
87.	Stowarzyszenie Klon/Jawor	<p>Przedstawiony Program dotyczy okresu 12 lat. Autorzy zaproponowali kilkutygodniowe konsultacje dokumentu, w okresie wakacyjnym, nie przewidując przy tym żadnych aktywizujących form wyrażania opinii (seminaria, konferencje konsultacyjne), czy też kolejnych etapów tego procesu. Takie konsultacje – z uwagi na wagę dokumentu, jak również jego perspektywę 2018-2030 (najdłuższą w dotychczasowej historii sektorowych programów i planów) – należy uznać za całkowicie niewystarczające. Dokumenty o znacznie mniejszej wadze, zasięgu i zakresie powstające w samorządzie – np. roczne programy współpracy – konsultowane są zazwyczaj (a właściwie powstają w partycypacyjnym procesie z udziałem wielu organizacji) przez kilka miesięcy (nawet do pół roku).</p>	<p>Uwaga ma charakter opinii. Konsultacje przeprowadzono zgodnie z Wytycznymi do przeprowadzania oceny wpływu oraz konsultacji publicznych w ramach rządowego procesu legislacyjnego, w tym w szczególności zgodnie z Siedmioma Zasadami Konsultacji, odnosi się to również do terminów realizacji procesu konsultacji. Termin konsultacji Programu wynika z harmonogramu pracy Rady Ministrów, w związku z czym kilkumiesięczny, czy też nawet półroczny okres na wspólną analizę i uzgadnianie poszczególnych zapisów programu nie mógłby w tej sytuacji mieć zastosowania.</p>
88.	Stowarzyszenie Klon/Jawor	<p>Głównym celem Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018–2030 PROO jest, jak czytamy, „wsparcie rozwoju instytucjonalnego organizacji społeczeństwa obywatelskiego oraz zwiększenie udziału tych organizacji w życiu publicznym, a w konsekwencji upowszechnianie demokratycznych norm obywatelskości”. Taki zapis sugeruje, że w Programie znajdą się kompleksowe rozwiązania skierowane na wspieranie organizacji pozarządowych czyli także rozwiązania legislacyjne, formalne i finansowe. Tymczasem jedyną ścieżką, jaka została wybrana w PROO 2018-2030 jest finansowe wzmocnienie organizacji. Zdaniem Stowarzyszenia Klon/Jawor dofinansowanie III sektora jest tylko jednym z elementów, który powinien zawierać PROO 2018-2030. W Programie brakuje</p>	<p>Uwaga nie została uwzględniona. Program ma charakter operacyjny – grantowy i nie przewiduje działań o charakterze promocyjnym, popularyzatorskim, nie przewiduje także działań związanych ze zmianą uwarunkowań prawnych. Prace nad zmianami systemowymi i legislacyjnymi, które mogą wpłynąć na otoczenie działania sektora pozarządowego będą prowadzone w innych obszarach realizacji Narodowego Programu Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego.</p>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		rozwiązań systemowych: tworzenia warunków formalno-prawnych powiązanych z możliwościami wsparcia finansowego. Przykładem może być „Priorytet 2. Kapitały żelazne”. Zaproponowane dofinansowanie tworzenia czy rozwoju kapitałów żelaznych bez wzmocnienia filantropii indywidualnej i instytucjonalnej (np. przy zastosowaniu rozwiązań zwiększających zakres ulg podatkowych powiązanych z filantropią) będzie nieefektywne.	
89.	Stowarzyszenie Klon/Jawor	Program jest sformułowany w sposób bardzo ogólny. Z jednej strony jest to zrozumiałe przy dokumencie planistycznym obejmującym okres 12 lat, jednak z drugiej strony – brak jakichkolwiek ram czasowych przypisanych do realizacji poszczególnych priorytetów oraz brak jakichkolwiek kryteriów przyznawania środków w poszczególnych priorytetach (np. czy środki będą na dotacje wieloletnie) powodują, że trudno ocenić, na ile proponowane rozwiązania finansowe będą realizowały założone cele. Być może należałoby przewidzieć w PROO 20018-2030 tworzenie dodatkowych dokumentów o charakterze „operacyjnym”, obejmujących krótszy zakres czasu (rok, 2 lata), w których to dokumentach określone by były np. priorytety do realizacji w danym okresie.	Uwaga nie została uwzględniona. Program zawiera plan finansowy oraz zakłada systematyczny monitoring i ewaluację. Wyniki ewaluacji Programu będą każdorazowo przekazywane Przewodniczącemu Komitetu, Radzie NIW–CRSO oraz KSM. Zapisy Programu zostaną uzupełnione o obowiązek publikacji wyników ewaluacji na stronie NIW-CRSO. Raporty z ewaluacji będą udostępniane publicznie na stronie internetowej Instytucji Zarządzającej. Stosowny zapis uwzględniono w rozdziale 6.3 Programu. W rozdziale 6.2 wskazano narzędzia monitoringu i procedury (np. ankieta), a także wskazano, że Instytucja Zarządzająca opracuje procedury i narzędzia monitoringu. Monitoring co do zasady opiera się na gromadzeniu szczegółowych danych, natomiast ich opracowanie i ocena jest przedmiotem ewaluacji. Zwracamy jednak uwagę na zaplanowaną w Programie ewaluację, która służyć będzie poprawie jakości, efektywności i spójności realizowanych działań, przy uwzględnieniu zasady zrównoważonego rozwoju. Ewaluacja prowadzona będzie w formie <i>on-going</i> i <i>ex-post</i> . Dopuszcza się zatem możliwość zmiany/doprecyzowania zapisów Programu w trakcie jego realizacji.
90.	Stowarzyszenie Klon/Jawor	Jednocześnie, przy ogólności całego Programu, uwagę zwraca szczegółowy sposób opisanego Priorytetu 5.	Uwaga nie została uwzględniona. Wsparcie doraźne (Priorytet nr 5) będzie unikatowym

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		„Wsparcie doraźne”. Naszym zdaniem Priorytet ten jest de facto działaniem interwencyjnym, a nie strategicznym.	instrumentem pomocy organizacjom, które znalazły się w sytuacji zagrażającej ich funkcjonowaniu oraz efektywności ich działania na rzecz interesariuszy. Ma zatem charakter wsparcia instytucjonalnego, podtrzymując zdolność do działania organizacji w nagłych sytuacjach problemowych. Dodatkowo wsparcie w ramach Priorytetu 5 umożliwi organizacjom uczestnictwo w różnych formach dialogu obywatelskiego oraz ważnych wydarzeniach życia publicznego.
91.	Stowarzyszenie Klon/Jawor	<p>W Programie brakuje spójności między celem głównym, celami szczegółowymi, priorytetami, rezultatami i wskaźnikami. Zgodnie z logiką projektową rezultaty i wskaźniki powinny odnosić się do celów i działań jakie zostały założone. W PROO 2018–2030 brakuje tej logiki. Na przykład jeden z rezultatów realizacji Programu został zdefiniowany jako: „Zwiększenie dynamiki dialogu obywatelskiego w Polsce, zbudowanie trwałych płaszczyzn kontaktów i wymiany informacji między organami administracji publicznej a organizacjami trzeciego sektora w zakresie wzajemnego przekazywania sobie opinii, ustaleń i założeń dotyczących celów, instrumentów i strategii wdrażania polityk publicznych na różnych poziomach”. Nie wiadomo jednak z jakim celem jest powiązany ten rezultat, a zatem z jakich działań ma wynikać. Dodatkowo pojawia się pytanie, jakie wskaźniki posłużą do oceny owego „Zwiększenia dynamiki dialogu obywatelskiego w Polsce”. Autorzy Programu wskazują, że ma być to „rezultat horyzontalny”, jednak nadal brakuje punktu odniesienia, by wiedzieć czy i w jakim stopniu „dynamika się zwiększyła”.</p> <p>Innym problematycznym, naszym zdaniem, przykładem jest wskaźnik „Ocena współpracy z urzędem administracji</p>	<p>Uwaga nie została uwzględniona.</p> <p>W rozdziale 5. wskazano zestawienie oczekiwanych efektów Programu rozumiane jako jego długofalowe oddziaływania. Mają one charakter niemierzalny. Należy wziąć pod uwagę, że odnoszą się one do takich aspektów rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, co do których nie są i nie były prowadzone ogólnopolskie badania przekrojowe, które umożliwiałyby ich wiarygodny pomiar.</p> <p>Wskaźniki opisują natomiast zmiany, które będą wynikiem realizacji celów Programu. Poszczególne wskaźniki nie są bezpośrednio przypisane do Priorytetów. Docelowe wartości wskaźników zostały dokonane w oparciu o ekstrapolację trendów uwzględniającą skalę interwencji w ramach Programu w perspektywie do 2030 r.</p>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		<p>samorządowej w zakresie włączania organizacji w planowanie i podejmowanie istotnych decyzji i uchwał”. Został on przypisany do Celu szczegółowego 1. „Wzrost zaangażowania obywateli i organizacji obywatelskich w życie publiczne”. Nie wiadomo jednak z jakich działań prowadzonych w ramach przypisanych do tego celu priorytetów miałyby to wynikać. W tym miejscu należy też zaznaczyć, że „życie publiczne” toczy się również na szczeblu centralnym. Nie wiadomo z jakich powodów autorzy Programu planują wzrost zaangażowania obywateli w procesy podejmowania decyzji tylko na poziomie samorządów . Znacznie ważniejsze decyzje dla obszarów działań większości NGO zapadają w rządzie i sejmie, a nie w gminie.</p>	
92.	Stowarzyszenie Klon/Jawor	<p>Program ma być realizowany w zgodzie z Ustawą o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Wprost zostało wpisane odwołanie się do zasad współpracy: „Instytucja Zarządzająca realizuje Program zgodnie z zasadami pomocniczości, suwerenności stron, partnerstwa, efektywności, uczciwej konkurencji i jawności określonymi w art. 5 ust. 3 UoDPPIW”. Naszym zdaniem warto zdefiniować te zasady, aby było jasne, co oznaczają. Można np. posłużyć się definicjami wypracowanymi w ramach projektu „Model współpracy administracji publicznej i organizacji pozarządowych” działanie 5.4.1 PO KL – „Wsparcie systemowe dla trzeciego sektora” (dokument dostępny pod adresem: http://www.ekonomiaspoleczna.gov.pl/files/Biblioteka/BPP/model_wspolpracy.pdf). Projekt realizowany był przez: Departament Pożytku Publicznego w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej (lider), Instytut Spraw Publicznych,</p>	<p>Uwaga nie została uwzględniona. Program będzie realizowany w oparciu o powszechnie obowiązujące prawo. Dotyczy to również zasady równości szans (art. 32 i art. 33 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.). Nie jest również konieczne dodatkowe definiowanie terminów ustawowych – przyjmuje się powszechną wykładnię poszczególnych pojęć.</p>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		<p>Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich, Związek Miast Polskich, Collegium Civitas i Sieć Wspierania Organizacji Pozarządowych SPLOT.</p> <p>Ponadto proponujemy, by dodać do Programu zasadę „równości szans”, która zakłada równą wagę każdego przypadku dyskryminacji: nie tworzy hierarchii ważności między grupami mniejszościowymi i dyskryminowanymi, nie różnicuje przesłanek nierównego traktowania. Polega m.in. na wzmocnieniu i upodmiotowieniu grup mniejszościowych i dyskryminowanych (empowerment). Osoby i grupy mniejszościowe lub dyskryminowane powinny być bezpośrednio zaangażowane w realizację zadań do nich skierowanych oraz włączone w proces formułowania, realizacji i oceny polityk publicznych.</p>	
93.	Stowarzyszenie Klon/Jawor	<p>W Programie negatywnie przedstawia się realizację zadań publicznych z wykorzystaniem środków publicznych przez organizacje. Zadaniom publicznym przeciwstawiono działania statutowe organizacji, które mają bardziej zasługiwać na wsparcie. W naszym przekonaniu takie przeciwstawienie jest z gruntu fałszywe. Po pierwsze, realizacja zadań publicznych jest bardzo często jednocześnie realizacją działań statutowych danej organizacji (formalnie nie ma nawet innej możliwości). Po drugie, organizacje zawsze wskazywały, że zadania publiczne, zgodnie z zasadą pomocniczości, są w gruncie rzeczy ich zadaniami – domagały się uczestnictwa w realizowaniu tych zadań. Po trzecie, z badań GUS wynika, że w wielu branżach NGO lepiej wywiązują się z realizacji zadań niż instytucje publiczne. Po czwarte wreszcie, fundamentalna dla organizacji pozarządowych w Polsce regulacja zawarta w Ustawie o działalności pożytku</p>	<p>Uwaga ma charakter opinii.</p> <p>W ramach diagnozy zawartej w Programie działania statutowe nie są przeciwstawione realizacji zadań publicznych. Wskazano jedynie, że częsta jest sytuacja, w której organizacje koncentrują się w całości na realizacji zadań zleczanych przez organy administracji publicznej, nie podejmując równocześnie innych działań – w tym w zakresie rozwoju instytucjonalnego, dywersyfikacji źródeł przychodów, a także realizacji tych obszarów misji organizacji, które nie pokrywają się z zakresem realizowanych zadań publicznych.</p> <p>Zagadnienie uzależnienia organizacji obywatelskich w Polsce od środków przeznaczanych przez organy administracji publicznej na wspieranie realizacji zadań publicznych jest z pewnością złożone i trudno o diagnozę, która obejmowałaby wszystkie aspekty tej formy współpracy międzysektorowej.</p>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		<p>publicznego i o wolontariacie, bazuje właśnie na mechanizmie przekazywania zadań organizacjom. W przedstawionym projekcie forsuje się de facto, całkowite odwrócenie logiki, która rządzi teraz współpracą NGO z administracją, bez zaproponowania alternatywy, w postaci innego niż realizacja zadań, działania trzeciego sektora. Stwierdzenie, że Program pozostaje w zgodzie z ustawą o pożytku jest nieprawdziwe – program napisany jest w kontrze do ustawy i zawartych w niej zasad. Nie zgadzamy się z negatywną oceną – naszym zdaniem niesłuszną – realizacji zadań publicznych przez organizacje pozarządowe. To prawda, że środki publiczne przeznaczone na realizację zadań publicznych przez organizację są głównym źródłem finansowania dla organizacji, jednak nieuprawnione jest stosowanie tutaj pejoratywnego pojęcia „grantoza”. Ponadto – jak się wydaje – PROO 2018-2030 nie proponuje organizacjom de facto niczego innego: cały Program bowiem zasadza się na przekazywaniu organizacjom środków publicznych. Nie wiadomo jednak do których, na co miałyby zostać wydane i na jakich zasadach.</p>	
94.	Stowarzyszenie Klon/Jawor	<p>Diagnoza Dane, na które powołują się autorzy diagnozy są poprawne, jednak ich dobór i interpretacja sprawia często wrażenie tendencyjnej, służącej jedynie udowodnieniu założonych tez. Przykładem na to może być zonglowanie danymi z dwóch wykorzystywanych w diagnozie źródeł – badań GUS i raportu Stowarzyszenia Klon/Jawor. Wyniki tych badań są w większości spójne, jednak bywają też rozbieżne (należy pamiętać, że zakres podmiotowy badania prowadzonego przez GUS jest szerszy). W takiej</p>	<p>Uwaga ma charakter opinii. Diagnoza oparta jest na wynikach dwóch przekrojowych, ogólnopolskich badań sektora pozarządowego w Polsce (GUS, Stowarzyszenie Klon/Jawor). Celem diagnozy było zidentyfikowanie kluczowych barier i problemów odnoszących się do funkcjonowania całego sektora, tak aby optymalnie dopasować projektowane instrumenty wsparcia. Interpretacja danych oraz wnioskowanie na ich podstawie o zjawiskach jest podstawowym narzędziem metodologicznym w tego typu opracowaniach. Nie można natomiast zgodzić się z</p>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		<p>sytuacji autorzy diagnozy wybierają te dane, które bardziej pasują do ich tezy. Dzieje się tak w przypadku danych o procentowym udziale środków ze źródeł rynkowych w budżecie sektora. Wg danych GUS jest on wyższy niż wg danych Stowarzyszenia Klon/ Jawor. Jednak – ponieważ autorom diagnozy pasują do tezy dane o niskim poziomie przychodów z działalności gospodarczej (i uzależnieniu od środków publicznych) – powołują się wyłącznie na dane Stowarzyszenia Klon/Jawor.</p> <p>Jeszcze bardziej nieuzasadnione wydają się interpretacje i wnioski, które autorzy diagnozy wyciągają z danych, nie uzasadniając ich w żaden sposób (przedstawiając jako oczywistość lub powołując się na anonimowych „wielu specjalistów”), np. w ten sposób rozwarstwienie przychodów sektora łączone jest z oligarchizacją, a fakt, że ok. połowa przychodów organizacji pochodzi ze źródeł publicznych interpretowany jest jako uzależnienie od środków publicznych i dowód grantozny.</p>	<p>zarzutem, że do tego dopasowano przytaczane dane. Metoda opracowania diagnozy zakłada w każdym elemencie analizę danych oraz na tej podstawie formułowanie wniosków.</p>
95.	Stowarzyszenie Klon/Jawor	<p>2.2. Trudności w pozyskiwaniu środków, brak stabilności finansowej, rozwarstwienie ekonomiczne i małe zróżnicowanie przychodów</p> <p>- <i>Trudności w pozyskiwaniu środków i niestabilność finansowa</i></p> <p>Teza otwierająca ten podrozdział: „Brak środków i brak stabilności finansowej przekłada się bezpośrednio na brak potencjału instytucjonalnego, organizacyjnego, kadrowego i narzędziowego, a więc utratę zdolności do realizacji zadań publicznych i niemożność rozwoju organizacji” ma się nijak do danych opisanych w nowowydanym raporcie GUS, dotyczącym roli sektora</p>	<p>Uwaga ma charakter opinii.</p> <p>Diagnoza odnosząca się do sektora organizacji pozarządowych została opracowana na podstawie dostępnych danych ogólnopolskich (GUS, Stowarzyszenie Klon-Jawor). W chwili przygotowywania projektu Programu były to najnowsze i jedyne tak przekrojowe badania odnoszące się do sektora organizacji pozarządowych.</p> <p>Fakt, że organizacje pozarządowe stanowią 21% podmiotów dostarczających usługi społeczne nie ma związku z poziomem stabilności finansowej czy szerzej rozwoju instytucjonalnego poszczególnych podmiotów.</p>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		<p>non-profit w dostarczaniu usług społecznych, z którego wynika, że organizacje stanowią 21% wszystkich podmiotów dostarczających te usługi (z całą pewnością jest ich więcej, ale nie wszystkie są przez GUS „wyłapywane” w badaniu).</p>	
96.	Stowarzyszenie Klon/Jawor	<p>- <i>Rozwarstwienie ekonomiczne – oligarchizacja sektora</i></p> <p>1. Nieuzasadnione, nie podparte żadnym konkretnym nazwiskiem połączenie rozwarstwienia sektora z oligarchizacją (s. 15: „Zjawisko to [rozwarstwienie] przez wielu specjalistów nazywane jest oligarchizacją sektora pozarządowego”). „Oligarchizacja” (za Słownikiem języka polskiego PWN) to: „stopniowe przejmowanie władzy w państwie przez niewielką grupę osób wywodzącą się z warstw uprzywilejowanych”. Organizacje pozarządowe są niezależne, nie można powiedzieć, żeby jakaś grupa organizacji miała nad pozostałymi władzę.</p> <p>2. Analizując sektor pozarządowy należy pamiętać, że organizacje różnią się między sobą nie tylko ze względu na miejsce działania (np. wieś, miasto), ale charakter prowadzonych działań. Inne potrzeby finansowe ma organizacja świadcząca na szeroką skalę usługi społeczne, a inne organizacja zrzeszająca hobbystów. Analiza rozwarstwienia sektora bez uwzględnienia różnic w charakterze działań mija się z celem i prowadzi do opatrznych wniosków.</p> <p>3. W analizie rozwarstwienia przychodów z 1% wśród OPP w ogóle nie uwzględniono zjawiska subkont, co w sposób oczywisty tłumaczy tak dużą koncentrację środków.</p>	<p>Uwaga częściowo uwzględniona.</p> <p>Tezy zawarte w części Programu dotyczącej diagnozy rozwoju instytucjonalnego organizacji obywatelskich (w tym rozwarstwienia, a także uzależniania od środków publicznych) mają swoje odzwierciedlenie w zbieżnych wynikach niezależnych, ogólnopolskich, przekrojowych badań trzeciego sektora. Termin „oligarchizacja” jest używany zgodnie z jego powszechnym rozumieniem – jako dominację wąskiej grupy zamożnych podmiotów.</p> <p>Diagnoza jako element dokumentu o charakterze operacyjnym co do zasady opiera się na wybranych wynikach szerszych prac badawczych, w tym ich interpretacji. Identyfikacja zjawiska „grantozy” wynika z oceny skali realizacji w Polsce systemu opartego na zlecaniu przez organy administracji publicznej zadań organizacjom pozarządowym (w tym blisko 2800 samorządów realizujących roczne programy współpracy), w szczególności w odniesieniu do sytuacji w mniejszych ośrodkach i działających tam lokalnych organizacji.</p> <p>Diagnoza nie zawiera generalnej oceny programów regrantingowych, a jedynie odniesienie do wyników kontroli NIK w zakresie systemu realizowanego w ramach FIO. Projektodawca generalnie podziela opinię dotyczącą znaczenia realizacji programów regrantingowych, w związku z powyższym z treści Programu usunięto zapisy, które mogły być interpretowane jako negatywna ocena regrantingu.</p>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		<p>4. Na s.18 dokumentu podkreślono, że zjawisko rozwarstwienia pogłębia się od 2005 roku, choć nie przytoczono żadnych danych, które to potwierdzają.</p> <p>5. Także na s. 18 zamieszczono zdanie: „Zauważalny jest także brak grupy pośredniej, organizacji średniej wielkości, które powinny odgrywać rolę dominującą i prezentować znaczący potencjał.” – jest to w sprzeczności z danymi: brak odniesienia się do danych o strukturze przychodów sektora, zgodnie z którą ok 20% organizacji ma budżet między 100 tys. a 1 mln zł i je właśnie można uznać za grupę pośrednią.</p> <p>6. Dyskredytacja regrantingu jako zwiększającego rozwarstwienie w sektorze – teza ta nie jest poparta żadnymi dowodami, a dodatkowo brak dostrzeżenia pozytywnych skutków regrantingu.</p>	
97.	Stowarzyszenie Klon/Jawor	<p>2.3. Deficyty zasobów ludzkich – braki w kadrze pracowniczej, bazie członkowskiej i wolontariacie oraz rozwarstwienie sektora w sferze zatrudnienia</p> <p>1. Kolejne tendencyjne użycie danych: cytowane są wyniki badań Stowarzyszenia Klon/Jawor i GUS na temat spadku bazy członkowskiej (na podstawie deklaracji organizacji), ale już nie zostały uwzględnione dane na temat deklaracji organizacji o coraz częstszym korzystaniu ze wsparcia wolontariuszy (z 40% w 2006 roku do 61% w 2015; Stowarzyszenie Klon/Jawor). Wolontariat przedstawiony na podstawie danych z badań opinii publicznej, przy czym wybrano najniższe wskaźniki (dane CBOS nt. deklaracji „bycia wolontariuszem” – 9%).</p> <p>2. Połączenie rozwarstwienia z oligarchizacją – tym razem</p>	<p>Uwaga ma charakter opinii.</p> <p>Diagnoza odnosząca się do sektora organizacji pozarządowych została opracowana na podstawie dostępnych danych ogólnopolskich (GUS, Stowarzyszenie Klon-Jawor).</p> <p>Powiązanie rozwarstwienia ekonomicznego z rozwarstwieniem odnoszącym się do zasobów ludzkich jest w sposób oczywisty uprawnione. Organizacje dysponujące większymi budżetami dysponują proporcjonalnie większymi możliwościami w zakresie zatrudniania pracowników etatowych.</p> <p>Nie wydaje się zasadne porównywanie sektora organizacji obywatelskich (które generalnie powstają w celu zaspokajania potrzeb lokalnych wspólnot) do sektora przedsiębiorstw, które co do zasady dążą do zwiększenia zysku i ekspansji na rynku, a co za tym idzie zwiększania zatrudnienia. Diagnoza celowo nie</p>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		<p>odnośnie danych o pracownikach.</p> <p>3. Autorzy diagnozy negatywnie interpretują dane o tym, że niewiele (9%) organizacji zatrudniających powyżej 20 osób dysponuje większością (60%) pracowników. Tymczasem nie jest to zjawisko czy tendencja odosobniona. Według danych GUS na temat przedsiębiorstw niefinansowych 95% wszystkich firm w 2013 roku to przedsiębiorstwa mikro (zatrudniające nie więcej niż 9 osób), a osoby tam zatrudnione stanowiły 38% wszystkich pracowników. Z kolei firmy zatrudniające powyżej 250 osób stanowiły 0,2% wszystkich przedsiębiorstw, jednak zatrudnieni tam stanowili 30% wszystkich.</p> <p>4. W interpretacjach danych dotyczących nierównomiernego wzrostu zatrudnienia w sektorze znów brakuje uwzględnienia zróżnicowania organizacji – nie wszystkie podmioty trzeciego sektora chcą/potrzebują zatrudniać płatny personel.</p>	uwzględni analiz branżowych, koncentrując się na wynikach przekrojowych.
98.	Stowarzyszenie Klon/Jawor	<p>2.5. Brak efektywnych struktur dialogu obywatelskiego</p> <p>Dokument rządowy ekipy, która zdecydowanie ograniczyła konsultacje szczebla rządowego i doprowadziła do zakończenia pracy różnego rodzaju ciał dialogu obywatelskiego diagnozuje poziom siły oraz dojrzałości organizacji pozarządowych w kształtowaniu współpracy z administracją rządową i samorządową na podstawie istnienia i intensywności spotkań zespołów doradczych i inicjatywnych z lat 2013-2014.</p>	Uwaga ma charakter opinii.
99.	Stowarzyszenie Klon/Jawor	<p>Priorytet 1a. Wsparcie działań misyjnych i rozwoju instytucjonalnego</p> <p>Z punktu widzenia wysokości środków przeznaczonych na realizację tego priorytetu (70% budżetu) stanowi on</p>	Uwaga nie została uwzględniona. Program ma charakter operacyjny – grantowy. PROO nie jest natomiast dokumentem strategicznym czy planistycznym, w ramach którego projektuje się zmiany o charakterze prawnym i

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		<p>najważniejszą część Programu. A zatem informacja o działaniach, które będą w ramach tego priorytetu wspierane powinna być jak najpełniejsza. Tymczasem uwzględnione zostały tu tylko dwa instrumenty wspierania rozwoju organizacji, oba finansowe. Naszym zdaniem warto w tym priorytecie przewidzieć także inne rozwiązania, w tym w szczególności polegające na budowaniu przyjaznego organizacjom pozarządowym otoczenia prawnego, szczególnie w dziedzinie księgowości, sprawozdawczości, filantropii, biorąc pod uwagę różnorodność III sektora.</p>	<p>systemowym. Prace nad zmianami systemowymi i legislacyjnymi, które mogą wpłynąć na otoczenie działania sektora pozarządowego będą prowadzone w innych obszarach realizacji Narodowego Programu Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego.</p>
100.	Stowarzyszenie Klon/Jawor	<p>Priorytet 1b. Wkłady własne Zdaniem Stowarzyszenia Klon/Jawor w tym wypadku powinno się dążyć do zmian systemowych, tak by wkłady własne przy środkach krajowych nie były wymagane. Postulujemy uwzględnienie w tym priorytecie działań legislacyjnych zmierzających do tego celu. Natomiast wsparcie finansowe powinno być ograniczone do środków zagranicznych. Zwracamy jednak uwagę, że takiego wsparcia będzie potrzebowała stosunkowo niewielka liczba organizacji pozarządowych, korzystających ze źródeł zagranicznych.</p>	<p>Uwaga ma charakter opinii. Program ma charakter operacyjny – grantowy i nie przewiduje działań związanych ze zmianą uwarunkowań systemowych czy prawnych.</p>
101.	Stowarzyszenie Klon/Jawor	<p>Priorytet 2. Kapitał żelazny Przede wszystkim zwracamy uwagę na brak definicji „kapitału żelaznego”. Nie jest to jedynie uwaga formalna, ponieważ wiążą się z tym pojęciem określone oczekiwania organizacji, które chciałyby być może skorzystać z tej formy wsparcia. W Programie zapisano jedynie, że kapitały żelazne są „nienaruszalne, bezpiecznie inwestowane i zarządzane w sposób przejrzysty”. Tymczasem w tradycji europejskiej</p>	<p>Treść uwagi zostanie ponownie przeanalizowana na etapie tworzenia regulaminów konkursów. Program posługuje się powszechnie przyjętym znaczeniem kapitału żelaznego. Precyzyjna definicja tego pojęcia zostanie określona na potrzeby regulaminów poszczególnych konkursów. Na tym etapie będą również prowadzone konsultacje publiczne, które pozwolą na uszczegółowienie zasad udzielania wsparcia dotyczącego budowy kapitałów żelaznych. Projektodawca podziela w tym zakresie stanowisko Stowarzyszenia Klon/Jawor.</p>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		<p>kapitał żelazny rozumiany jest jako nienaruszalny kapitał, który nie może być wykorzystywany na bieżącą działalność. Celem posiadania kapitału żelaznego jest generowanie zysku przez jego inwestowanie, a z zysku można finansować działalność bieżącą organizacji.</p> <p>Stworzenie i posiadanie kapitału żelaznego oraz jego zarządzanie wiąże się z określonymi wyzwaniem, m.in.: wiedzą dotyczącą inwestowania oraz korzystną sytuacją ekonomiczną (aby stopy zwrotu z kapitału były wyższe niż inflacja i koszty zarządzania kapitałem).</p> <p>Obecna sytuacja ekonomiczna (niskie oprocentowanie kapitału w Polsce i w Europie) oraz szacunkowa kwota, jaką organizacje mogłyby uzyskać w ramach tego priorytetu – stawiają pod znakiem zapytania efektywności, a co za tym idzie sensowność tego rodzaju wsparcia.</p> <p>Autorzy PROO 2018-2030 powinni przedstawić szczegółowe wyliczenia: na jakiej wysokości dofinansowanie do stworzenia czy uzupełnienia wkładu własnego mogłyby liczyć organizacje, jakie zyski z takiego kapitału mogłyby mieć organizacje i jak wpłynęłoby to na ich działalność.</p> <p>Bez dodatkowych informacji (definicji i wyliczeń) organizacje mogą rozumieć, że PROO 2018-2030 oferuje im dofinansowanie funduszu rezerwowego lub statutowego, z którego będą mogły czerpać środki w sytuacjach trudnych lub wymagających inwestycji.</p> <p>Ponadto – zdaniem Stowarzyszenia Klon/Jawor – wprowadzenie tego rodzaju wsparcia finansowego dla organizacji (przy założeniu, że ma ono służyć faktycznie tworzeniu kapitałów żelaznych) bez dodatkowych działań</p>	<p>Program zakłada, że wsparcie w zakresie dokapitalizowania (priorytety 2b i 2c) będzie poprzedzone realizacją działań przygotowawczych, analitycznych, planistycznych (priorytet 2a). Projektodawca zwraca również uwagę na zaplanowaną w Programie ewaluację, która służyć będzie poprawie jakości, efektywności i spójności realizowanych działań, przy uwzględnieniu zasady zrównoważonego rozwoju. Ewaluacja prowadzona będzie w formie on-going i ex-post. Dopuszcza się zatem możliwość zmiany/doprecyzowania zapisów Programu, również w trakcie jego realizacji.</p>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		z zakresu edukacji ekonomicznej – również podważają sens realizacji tego priorytetu.	
102.	Stowarzyszenie Klon/Jawor	<p>Priorytety 3. i 4.</p> <p>W obu tych priorytetach zostały wskazane konkretne grupy organizacji: organizacje strażnicze (w tym media obywatelskie) oraz think thanki.</p> <p>Z Programu nie wynika dlaczego właśnie te grupy organizacji i te funkcje sektora zostały wybrane jako najważniejsze, a nie np. rzecznicze czy partycypacyjne. Nie wiadomo także, w jaki sposób wsparcie tych organizacji przełoży się na realizację celu głównego czyli „Wsparcia rozwoju instytucjonalnego organizacji społeczeństwa obywatelskiego oraz zwiększenie udziału tych organizacji w życiu publicznym i upowszechnianie demokratycznych norm obywatelskości”.</p> <p>W przypadku organizacji strażniczych – brakuje doprecyzowania jakie organizacje mogłyby liczyć na wsparcie w tym priorytecie. Zwracamy także uwagę, że z dotychczasowych doświadczeń i obserwacji (prowadzonych m.in. przez Stowarzyszenie Sieć Obywatelska Watchdog Polska) wynika, że trudno mówić o organizacjach strażniczych jako takich. Jest natomiast wiele organizacji, które – działając w najróżniejszych branżach – podejmują działania strażnicze lub rzecznicze w tematach im bliskich, związanych z ich misją.</p> <p>Z tego też względu – naszym zdaniem – w priorytecie 3. powinny zostać uwzględnione systemowe rozwiązania wspierające nie tyle same organizacje strażnicze, co działania strażnicze i rzecznicze prowadzone przez organizacje. W tym także konieczne jest wsparcie edukacji obywatelskiej dotyczącej możliwości wpływania na</p>	<p>Treść uwagi zostanie ponownie przeanalizowana na etapie tworzenia regulaminów konkursów.</p> <p>Zakres wsparcia zaproponowany w poszczególnych priorytetach programu PROO jest wynikiem diagnozy rozwoju instytucjonalnego organizacji obywatelskich. Program zakłada interwencję w obszarach, które w oparciu o problemy zgłaszane przez ww. organizacje wymagają dodatkowych nakładów środków. W szczególności należy zaznaczyć, że odniesieniu do przedmiotowych grup organizacji w bardzo niewielkim stopniu odnoszą się programy grantowe nakierowane na wspieranie konkretnych projektów.</p> <p>Program posługuje się powszechnie przyjętymi znaczeniami poszczególnych pojęć. Szczegółowe definicje zostaną sformułowane na potrzeby regulaminów poszczególnych konkursów, które będą również przedmiotem konsultacji publicznych.</p> <p>Definiowanie szczegółowych zasad udzielania wsparcia odbywać się będzie na poziomie konkursów, ale w oparciu o ogólne ramy zawarte w Programie.</p> <p>Program ma charakter dotacyjny i nie zakłada realizacji działań o charakterze systemowym.</p> <p>Pozostała część uwagi ma charakter oceny polityki rządu i w tym zakresie nie wymaga odniesienia.</p>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		<p>podejmowanie decyzji przez administrację publiczną. Samo przeznaczenie środków na kontrolę administracji publicznej nie jest rozwiązaniem systemowym.</p> <p>Podobna sytuacja ma miejsce w przypadku priorytetu 4. Naszym zdaniem w pierwszej kolejności – lub równolegle do wsparcia instytucjonalnego tego rodzaju organizacji – należałoby w Programie uwzględnić rozwiązania zachęcające szeroko rozumianych odbiorców efektów pracy think-thanków (analiz, badań, raportów) do częstszego z nich korzystania i poważania. Przeprowadzanie badań, przygotowanie analiz ma sens wtedy, gdy są podmioty gotowe skorzystać z takiego wsparcia eksperckiego.</p> <p>Przy tym priorytecie zwraca też uwagę brak rozwiązań systemowych skierowanych nie na zewnątrz, ale do wewnątrz administracji. Słabość procedur konsultacyjnych wynika w dużej mierze z niechęci administracji do konsultacji. Przykładem może być likwidacja lub marginalizacja ciał dialogu na szczeblu centralnym (np. w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego), trudności na jakie napotykają przedstawiciele NGO chcący brać udział w debatach parlamentarnych, odejście obecnego rządu od wypracowanych z udziałem NGO-sów i przyjętych w poprzednim okresie zasad konsultacji, czy choćby sam (wskazany na początku tej opinii) skandalicznie krótki okres, w którym poddawany jest konsultacjom niniejszy Program. Wsparcie samych organizacji nic nie da, jeśli po drugiej stronie – w tym w centrum władzy, które zawsze powinno dawać przykład – nie będzie gotowości do słuchania rad trzeciego sektora.</p>	
103.	Stowarzyszenie Klon/Jawor	<p>Priorytet 5. Wsparcie doraźne</p> <p>Zdaniem Stowarzyszenia Klon/Jawor priorytet zakładający</p>	<p>Uwaga nie została uwzględniona.</p> <p>Wsparcie doraźne będzie unikatowym instrumentem pomocy</p>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		<p>udzielanie wsparcia doraźnego w przypadku cyt. "np. awarii sprzętu" nie wpisuje się w myślenie o systemowym wsparciu rozwoju organizacji obywatelskich i w cel, jaki został opisany w Programie.</p> <p>Lepszym rozwiązaniem byłoby przesunięcie zaplanowanych w tym priorytecie środków do priorytetu 1. dotyczącego zrównoważonego rozwoju organizacji. Wsparcie doraźne jest de facto wsparciem interwencyjnym, nie systemowym.</p> <p>Dodatkowo, naszym zdaniem, obsługa techniczna tego priorytetu będzie czasochłonna, a zatem i kosztochłonna: niewielkie dotacje dla wielu organizacji, z niejasnymi kryteriami ich przyznawania.</p>	<p>organizacjom, które znalazły się w sytuacji zagrażającej ich funkcjonowaniu oraz efektywności ich działania na rzecz interesariuszy. Ma zatem charakter wsparcia instytucjonalnego, podtrzymującego zdolność do działania organizacji w nagłych sytuacjach problemowych. Nie można również zgodzić się z tezą, że wsparcie doraźne nie wpisuje się w systemowe myślenie o rozwoju organizacji obywatelskich – w opinii projektodawcy tego typu mechanizm jest potrzebny – szczególnie w sytuacjach, gdzie nagłe zdarzenie lub awaria może skutkować zaprzestaniem działania organizacji.</p>
104.	Stowarzyszenie Klon/Jawor	<p>Doceniając powstanie – długo zapowiadane – Programu, na zakończenie pragniemy raz jeszcze zwrócić uwagę na kwestię – naszym zdaniem – najważniejszą: przedstawiony projekt Programu nie zawiera systemowych rozwiązań, sprzyjających realizacji celu głównego Programu. Cel ten: „Wsparcie rozwoju instytucjonalnego organizacji społeczeństwa obywatelskiego oraz zwiększenie udziału tych organizacji w życiu publicznym, a w konsekwencji upowszechnianie demokratycznych norm obywatelskości” – skądinąd – słuszny wymaga po pierwsze, zaplanowania systemowych, kompleksowych działań skierowanych nie tylko na finansowanie rozwoju instytucjonalnego organizacji, ale także na stworzenie im dogodnych warunków prawnych i formalnych, w których mogłyby się swobodnie rozwijać.</p> <p>Po drugie, namysł nad tymi kompleksowymi działaniami i ich formułowanie winny odbywać się przy udziale samych</p>	<p>Uwaga ma charakter opinii.</p> <p>Program ma charakter operacyjny – grantowy, a nie jest dokumentem strategicznym czy planistycznym, w ramach którego projektuje się zmiany o charakterze prawnym i systemowym.</p> <p>Prace nad zmianami systemowymi i legislacyjnymi, które mogą wpłynąć na otoczenie działania sektora pozarządowego będą prowadzone w innych obszarach realizacji Narodowego Programu Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego. PROO to jeden z segmentów Narodowego Programu Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, którego założeniem jest zwiększenie potencjału instytucjonalnego organizacji, tak aby mogły one zwiększyć efektywność działalności misyjnej oraz zaangażowanie w życie publiczne zarówno w wymiarze wspólnot lokalnych, jak również w na poziomie krajowym.</p>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		zainteresowanych: co najmniej poprzez szerokie konsultacje społeczne, wykorzystujące aktywizujące formy ich prowadzenia, a najlepiej – poprzez włączenie organizacji w prace nad tak ważnym dla nich dokumentem na etapie tworzenia założeń.	

**Zestawienie uwag zgłoszonych w toku opiniowania do projektu dokumentu rządowego pod nazwą
Program Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018-2030 PROO**

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
1.	Rada Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego	1. Ewaluacja Programu powinna być prowadzona cyklicznie. 2. Zaplanowane w ramach Programu wskaźniki powinny być rozpisane na poszczególne lata. 3. Wyniki ewaluacji powinny być publikowane na stronie BIP NIW-CRSO.	1. Zgodnie z zapisami rozdziału 6.3. Programu, Instytucja Zarządzająca będzie prowadzić ewaluację Programu w trakcie jego trwania – w celu rozstrzygnięcia, czy jego realizacja prowadzi do osiągnięcia zdefiniowanych celów oraz czy jest zgodna z celami polityki państwa w zakresie wspierania rozwoju społeczeństwa obywatelskiego. Harmonogram ewaluacji Programu obejmuje ewaluację <i>on-going</i> w cyklu dwuletnim tj. do 31 marca 2020, 2022, 2024, 2026, 2028 i 2030 roku. 2. Poziom realizacji zaplanowanych w ramach Programu wartości wskaźników będzie oceniany w poszczególnych latach na podstawie danych zebranych podczas ewaluacji <i>on-going</i> . 3. Wyniki ewaluacji będą każdorazowo przekazywane Przewodniczącemu Komitetu, Radzie NIW-CRSO oraz KSM. Zapisy Programu zostaną uzupełnione o obowiązek publikacji wyników ewaluacji na stronie NIW-CRSO.
2.	Rada Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego	Czy wsparcie będzie obejmowało działania rozwoju fundraisingu w organizacjach?	Tak. W priorytecie 1a zakłada się finansowanie takich strategii rozwoju organizacji, które zakładają budowanie trwałych modeli finansowania ze środków niepublicznych, co jest tożsame z realizacją działań fundraisingowych. Priorytet 2b Programu <i>Dofinansowanie początkowych kapitałów żelaznych</i> zakłada, że zainteresowana stworzeniem kapitału żelaznego organizacja zrealizuje projekt fundraisingowy, który zostanie dofinansowany w ramach Programu dotacją

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
			kapitałową, pod warunkiem, że zebrane przez organizację środki na początkowy kapitał żelazny przekroczą określoną wartość minimalną.
3.	Rada Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego	Program powinien uwzględniać wskaźnik obrazujący liczbę samodzielnych organizacji, czyli takich, które posiadają niezależne finansowanie oraz uniezależniły się od sektora pozarządowego.	Zaplanowane w ramach Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich wskaźniki konsultowane były z Departamentem Badań Społecznych i Warunków Życia GUS. Dodanie wskaźnika zaproponowanego przez Radę NIW-CRSO jest problematyczne ze względu na zakres danych, które miałyby określić, czy dana organizacja stała się niezależna finansowo.
4.	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego	Diagnoza – powinna być oparta na jak najnowszych materiałach (badaniach, analizach). Prezentowany projekt zawiera diagnozę opartą na badaniach z 2015 roku (w paru miejscach nawet z 2014 r.). Opieranie długoterminowych prognoz i programów powinno odnosić się do jak najnowszych danych. W tym przypadku jest to tym istotniejsze, że w 2016 r. żywa była dyskusja na temat organizacji pozarządowych (także inicjowana przez rząd), a tym samym mogło się zmienić ich postrzeganie i sytuacja.	Projektodawca proponuje nie uwzględniać uwagi. Diagnoza odnosząca się do sektora organizacji pozarządowych została opracowana na podstawie dostępnych danych ogólnopolskich (GUS, Stowarzyszenie Klon-Jawor). W chwili przygotowywania projektu programu były to najnowsze i jedyne przekrojowe badania ogólnopolskie odnoszące się do sektora organizacji pozarządowych.
5.	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego	Wiązanie siedziby organizacji z otrzymywanymi dotacjami – owszem, NGO działające w miastach pewnie częściej dostają granty, ale też częściej się o nie ubiegają, mają większe zaplecze osobowe i techniczne, większe doświadczenie. Wydawać się może, że w diagnozie pojawia się uproszczenie, podsumowane następująco: Mamy tu raczej do czynienia ze zjawiskiem nierównych szans i nierównego dostępu do środków, sprawiającym, że organizacje z terenów wiejskich, odległych od centrów dystrybuujących środki, korzystają głównie z małych funduszy przeznaczonych na niewielkie lokalne przedsięwzięcia.	Związek rozwarstwienia ekonomicznego i struktury przychodów organizacji z ich lokalizacją wynika bezpośrednio z danych zaprezentowanych w diagnozie. Faktem jest, że organizacje działające w dużych miastach mają większe zaplecze osobowe i techniczne i stąd dysponują większym potencjałem, który jest często brany pod uwagę w procesie oceny wniosków w konkursach grantowych. Celem programu jest możliwe zniwelowanie tych dysproporcji. Diagnoza nie wskazuje jednak w żadnym miejscu, że grantodawcy arbitralnie wybierają do dofinansowania wnioski organizacji z większych ośrodków. W świetle zapisów w dokumencie taki wniosek jest nieuprawniony.

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
		<p>Taki zapis sugeruje, że wybierając ofertę, grantodawca zwraca uwagę na miejsce, w którym organizacja ma swoją siedzibę (a nie jest to – z założenia – prawda). Jednocześnie – w dalszej części dokumentu, dot. kapitału żelaznego – proponuje się rozwiązanie, w którym organizacja będzie musiała prowadzić projekt fundraisingowy, a w przypadku zebrania określonej kwoty, dostanie dodatkowe środki. Fundraising ma szansę powodzenia w dużych ośrodkach miejskich (przy większej liczbie odbiorców, lepiej uposażonych). Organizacje z małych miast i wsi – nadal będą wykluczone, czyli proponowane rozwiązanie nie zlikwiduje zdiagnozowanego problemu.</p>	<p>Projektodawca nie może również zgodzić się z uwagą dotyczącą możliwości realizacji projektów fundraisingowych. W opinii projektodawcy narzędzia fundraisingowe mogą być wykorzystywane również w mniejszych ośrodkach, w ramach lokalnych koalicji, angażujących mieszkańców, czy też małe i średnie przedsiębiorstwa.</p>
6.	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego	<p>Pisząc o udziale NGO w różnych gremiach i zespołach urzędowych (s. 34-35) wskazuje się: Średnia liczba zespołów doradczych i inicjatywnych przypadających na jeden urząd według danych MRPiPS z roku 2015 w przypadku administracji rządowej wynosi 4,7, a w przypadku administracji samorządowej 3,5. Koniecznym jest podanie metodologii prowadzonych obliczeń – brakuje tu bowiem informacji, ile instytucji rządowych i samorządowych wzięto pod uwagę przy tym wyliczeniu (jeśli tych pierwszych jest mniej – średnia może wprowadzać w błąd).</p>	<p>Dane statystyczne przyjęte na potrzeby diagnozy w zakresie dialogu obywatelskiego (rozdział 2.5. Programu PROO) pochodzą z opracowanego przez Departament Ekonomii Społecznej i Pożytku Publicznego Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej dokumentu rządowego pn. <i>Sprawozdanie z funkcjonowania ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie za lata 2014 i 2015</i>. Metodologia badania jest zawarta w dokumencie źródłowym.</p>
7.	Rada Działalności Pożytku Publicznego	<p>Ze względu na ogólnikowy charakter części zapisów w Programie, przed wypracowaniem i przyjęciem szczegółowych sposobów realizacji działań oraz regulaminów konkursów powinny one podlegać konsultacjom z organizacjami oraz Radą Działalności Pożytku Publicznego.</p>	<p>Otwarte konsultacje publiczne regulaminów konkursów w ramach PROO zostały przewidziane w dokumencie programowym, w rozdziale 6.1. Zarządzanie i koordynacja.</p>
8.	Rada Działalności	W Priorytecie 1a niezbędne jest poszerzenie działań	Uwaga nie została uwzględniona.

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
	Pożytku Publicznego	mających na celu sieciowanie i federalizację o inne formy oddziaływania i wzmacniania potencjału organizacji i społeczeństwa obywatelskiego.	Priorytet 1a zakłada wsparcie takich działań związanych z realizacją działań misyjnych i rozwojem instytucjonalnym, które w możliwie najbardziej kompleksowym zakresie zapewnią wzmocnienie potencjału i skuteczności realizacji działań przez poszczególne organizacje. Program nie definiuje zamkniętego katalogu działań, które będą mogłyby być finansowane w jego ramach.
9.	Rada Działalności Pożytku Publicznego	W Priorytecie 1b należy rozszerzyć wachlarz działań m.in. o możliwość udzielania nie tylko dotacji, ale również pożyczek. Rada wskazuje, że szczególnie ważna w tym Priorytecie będzie procedura i czas przyznawania wsparcia.	Uwaga częściowo uwzględniona. Z uwagi na fakt, że Program będzie finansowany ze środków Funduszu Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, który jest państwowym funduszem celowym oraz którego środki przeznaczone są na dofinansowanie zadań w ramach otwartych konkursów grantowych, nie jest możliwe realizowanie mechanizmu pożyczkowego. W ramach opracowania regulaminu konkursu, także w ramach procesu otwartych konsultacji publicznych, szczególna uwaga zostanie poświęcona takiemu przygotowaniu procedur przyznawania wsparcia, aby były one maksymalnie skuteczne w odniesieniu do zróżnicowanych wymagań innych grantodawców.
10.	Rada Działalności Pożytku Publicznego	W Priorytecie 2 szczegółowych wyjaśnień wymaga koncepcja finansowania ze środków publicznych kapitału żelaznego, która zdaniem Rady jest niemożliwa do zrealizowania zgodnie z obowiązującym stanem prawnym.	Uwaga nie została uwzględniona. Budowa kapitałów żelaznych przez organizacje pozarządowe realizowana będzie ze środków publicznych zgodnie z zapisami art. 151 ustawy o finansach publicznych, podobnie jak inne umowy dotacyjne. W umowie opisany będzie m.in. tryb kontroli wykonania zadania oraz termin i sposób rozliczenia udzielonej dotacji. Transfer środków będzie odbywał się więc jak w przypadku innych umów dotacyjnych. Tworzenie kapitałów będzie wiązać się z wydatkowaniem środków z przeznaczeniem na zakup np. papierów wartościowych. Ramy tworzenia i dofinansowania kapitałów

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
			<p>żelaznych opisane są w Priorytecie 2 Programu. W dokumencie wskazano też ramy prawne, które określają warunki realizacji Programu.</p>
11.	Rada Działalności Pożytku Publicznego	W Priorytecie 3 niezbędne jest stworzenie mechanizmu wyboru operatora, który będzie przydzielał środki organizacjom strażniczym, tak aby zminimalizować wpływy polityczne na ich działalność.	<p>Uwaga nie została uwzględniona. System wdrażania Programu nie zakłada angażowania operatorów dla realizacji otwartych konkursów oraz zarządzania w ramach poszczególnych priorytetów. Program w żadnym z zapisów nie zakłada jakichkolwiek form preferencji ideologicznych czy światopoglądowych w odniesieniu do zasad, trybów i procedur wyboru organizacji, które uzyskają wsparcie. Przejrzystość i neutralność w zakresie dofinansowania organizacji obywatelskich zostanie zachowana poprzez zastosowanie formuły otwartych konkursów dotacyjnych. Szczegółowe procedury opisane zostaną w regulaminach otwartych konkursów, które będą dodatkowo poddane konsultacji publicznych. Procedury te zapewnią bezstronność i obiektywizm w podejmowaniu decyzji. W przypadku lokalnych organizacji strażniczych i mediów obywatelskich rząd nie jest interesariuszem ich działań, stąd finansowanie tych podmiotów z poziomu centralnego nie zagraża ich niezależności, rzetelności i obiektywizmowi.</p>
12.	Rada Działalności Pożytku Publicznego	W Priorytecie 5 należy rozszerzyć wachlarz działań objętych programem m.in. o pożyczki, wsparcie prawne czy pomoc przy działaniach restrukturyzacyjno-naprawczych organizacji.	<p>Uwaga nie została uwzględniona. Realizacja wsparcia doraźnego dla organizacji pozarządowych będzie finansowana ze środków publicznych zgodnie z zapisami art. 151 ustawy o finansach publicznych. Z uwagi na fakt, że Program będzie finansowany ze środków Funduszu Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, który jest państwowym funduszem celowym oraz którego środki przeznaczone są na dofinansowanie zadań w ramach otwartych konkursów grantowych, nie jest możliwe realizowanie mechanizmu pożyczkowego.</p>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
			Dokument programowy nie definiuje zamkniętego katalogu działań, które mogą być finansowane w ramach Priorytetu 5, co oznacza, że poszczególne organizacje będą mogły ubiegać o wsparcie na zakup specjalistycznych usług doradczych (np. w zakresie wsparcia prawnego, przygotowania i wdrożenia planów restrukturyzacyjno-naprawczych).
13.	Wicemarszałek Województwa Zachodniopomorskiego	W Programie jawi się zapis, że organy administracji publicznej, a zwłaszcza samorządy, w zlecaniu zadań nadużywają ustawowego trybu wspierania, ograniczając do minimum tryb powierzania zadań publicznych. Nie uważamy, że wymagany wkład finansowy własny na poziomie 10% stanowi istotną barierę w realizacji zadań. Z obserwacji na przestrzeni lat, można zauważyć, że wkład finansowy Organizacji w realizację zadań publicznych, często stanowią koszty administracyjne, a nie koszty ściśle związane ze sposobem realizacji zadań.	Uwaga nie została uwzględniona. Diagnoza oparta jest na wynikach dwóch przekrojowych, ogólnopolskich badań sektora pozarządowego w Polsce (GUS, Stowarzyszenie Klon/Jawor). Celem Diagnozy było zidentyfikowanie kluczowych barier i problemów odnoszących się do funkcjonowania całego sektora, tak aby optymalnie dopasować projektowane instrumenty wsparcia.
14.	Wicemarszałek Województwa Zachodniopomorskiego	W Programie nie pojawia się słowo „fundraising”, który przy tworzonej strategii rozwoju polskich NGO powinien bezwzględnie się znaleźć. Jak można nie ująć go w, jeśli ich głównym problemem jest brak funduszy?	Uwaga nie została uwzględniona. Możliwość budowania długoterminowej strategii finansowania organizacji, także poprzez fundraising, wpisuje się w Priorytet 1a Wsparcie działań misyjnych i rozwoju instytucjonalnego. W tym Priorytecie zakłada się finansowanie takich strategii rozwoju organizacji, które zakładają budowanie trwałych modeli finansowania ze środków niepublicznych, co jest tożsame z realizacją działań fundraisingowych. Ponadto Priorytet 2b Programu Dofinansowanie początkowych kapitałów żelaznych zakłada, że zainteresowana stworzeniem kapitału żelaznego organizacja zrealizuje projekt fundraisingowy, który zostanie dofinansowany w ramach Programu dotacją kapitałową, pod warunkiem, że zebrane przez organizację środki na początkowy kapitał żelazny przekroczą określoną wartość minimalną.
15.	Wicemarszałek	W Programie nie pochylono się szczegółowo nad	Uwaga nie została uwzględniona.

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
	Województwa Zachodniopomorskiego	mechanizmem wkładów własnych, które są olbrzymim problemem dla organizacji pozarządowych.	Środki finansowe w ramach PROO (w tym środki na pokrycie wkładów własnych w ramach Priorytetu 1b) będą przekazywane organizacjom obywatelskim w ramach otwartych konkursów dotacyjnych. Możliwość zapewnienia finansowego wkładu własnego (w tym w szczególności w ramach międzynarodowych programów grantowych) zostało zidentyfikowane jako częsty problem dla działalności organizacji pozarządowych. Stąd w ramach PROO zaplanowano uruchomienie przedmiotowego instrumentu wsparcia.
16.	Wicemarszałek Województwa Zachodniopomorskiego	Wątpliwość budzi również założenie, iż Program ma zapobiegać uzależnieniu organizacji od środków samorządowych, przy czym proponuje się wspieranie środkami rządowymi. Czy to nie będzie to samo?	Uwagi nie została uwzględniona. Program zakłada, że wsparcie będą uzyskiwać te organizacje które przedstawią wiarygodny plan wdrożenia modelu finansowania opartego o środki niepubliczne.
17.	Wicemarszałek Województwa Zachodniopomorskiego	W Programie nie znajduje się jakiegokolwiek odwołania do doświadczeń zagranicznych w zakresie wspierania instytucjonalnego trzeciego sektora przez administrację publiczną, w szczególności w zakresie finansowania organizacji strażniczych, think tanków i mediów obywatelskich.	Uwagi nie została uwzględniona. Program odpowiada na specyficzne uwarunkowania występujące w ramach sektora organizacji pozarządowych w skali całego kraju. Zaproponowane w Programie kierunki interwencji dopasowano do wyników diagnozy rozwoju instytucjonalnego organizacji obywatelskich.
18.	Wicemarszałek Województwa Zachodniopomorskiego	Projekt Programu odpowiada na zgłaszaną od lat przez organizacje pozarządowe potrzebę wsparcia instytucjonalnego. A więc takiego, które nie wiąże się bezpośrednio ze zleceniem określonego zadania publicznego, ale z budowaniem i wzmacnianiem kapitału fizycznego, ludzkiego i społecznego organizacji. Warto uszczegółowić w tej materii wsparcie doraźne, aby uniknąć rozdawnictwa na działania niezgodne z celami Programu.	Uwaga nie została uwzględniona. Wsparcie doraźne będzie unikatowym instrumentem pomocy organizacjom, które znalazły się w sytuacji zagrażającej ich funkcjonowaniu oraz efektywności ich działania na rzecz interesariuszy. Ma zatem charakter wsparcia instytucjonalnego, podtrzymującego zdolność do działania organizacji w nagłych sytuacjach problemowych. Projektodawca celowo nie zdecydował się na zbytne uszczegółowienie wsparcia doraźnego na poziomie programu. Zapisy określające zakres udzielanego wsparcia doraźnego umieszczone zostaną w regulaminach konkursów.

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę	Treść uwagi	Stanowisko projektodawcy
19.	Związek Powiatów Polskich	<p>Działania planowane do realizacji w ramach projektu nie do końca odpowiadają wnioskowi płynącemu z diagnozy. Z diagnozy wynika, iż organizacje pozarządowe, zwłaszcza te o lokalnym zasięgu, borykają się z bardzo prozaicznymi problemami jak chociażby brak lokalu czy brak wykwalifikowanej kadry obsługującej organizację, która nie zajmuje się bezpośrednio realizacją zadań statutowych (np. obsługa finansowa). W samym programie działania mające na celu wzmocnienie instytucjonalnie organizacji pozarządowych mają charakter bardzo ograniczony i skierowane mają zostać do think tanków obywatelskich.</p> <p>Tymczasem na organizacjach pozarządowych ciąży szereg obowiązków, w dużej mierze zbliżonych do tych, które spoczywają na dużych podmiotach prowadzących działalność czysto biznesową.</p> <p>Należałoby rozważyć wprowadzenie do programu chociażby tworzenia biur coworkingowych lub bardziej rozbudowanych centrów obsługowych dla organizacji pozarządowych, co stanowiłoby realne wsparcie dla sektora pozarządowego oraz tworzyło miejsce, w którym przedstawiciele tych organizacji mogliby znaleźć miejsce do podjęcia dialogu o współpracy.</p>	<p>Uwaga nie została uwzględniona.</p> <p>Wsparcie instytucjonalne organizacji obywatelskich zaplanowane w ramach Programu jest kierowane do całego sektora, z uwagi na założenia Programu wyodrębniono priorytety dedykowane organizacjom strażniczym, mediom i think tankom obywatelskim (łączna alokacja dla priorytetów 3 i 4 na poziomie 16% budżetu Programu).</p> <p>W szczególności w ramach Priorytetu 1a wspierane będą wszystkie typy organizacji zarówno w obszarach wzmocnienia zasobów ludzkich, jak i zasobów technicznych, w tym lokalowych, sprzętu, itp. Program nie zakłada ograniczeń odnośnie działań, które będą wspierane w ramach rozwoju instytucjonalnego.</p> <p>PROO jest programem grantowym i nie zakłada w swojej formule działań o charakterze systemowym lub wsparcia rozwoju infrastruktury publicznej, która miałaby być wykorzystywana na rzecz organizacji obywatelskich.</p> <p>Jednocześnie aplikacje o dotacje w ramach programu mogą tzw. organizacje infrastrukturalne, które mogą przy wykorzystaniu wsparcia na działania misyjne tworzyć lub rozwijając przestrzeń coworkingowe lub centrów obsługi dla organizacji pozarządowych. W tym kontekście należy także podkreślić, że w ramach Programu wspierane będą działania związane z budowaniem i rozwijaniem sieci, federacji lub innych form aliansów w ramach sektora na rzecz wzmocnienia potencjału organizacyjnego i skuteczności realizacji celów statutowych.</p>